פתיחת רב האי גאון זצ"ל לפירושו לסדר טהרות

האל תמים דרכו ברוך שמו של מלך מלכי המלכים שכל מעשיו תמימות שנאמר (דברים ל"ב ד') הצור תמים פעלו ואמר (תהלים י"ח ל"ז) האל תמים דרכו אם דרכיו תמות הוא על אחת כמה וכמה וכתיב (שם י"ב ז') אמרות ה' אמרות טהורות לא ניתנו מצות לישראל אלא לצרף בהן את הבריות (גרמ"א רנב פ' מ"ד) וכי מה איכפת לו להקב"ה למי שהוא שוחט מן הצואר או מי שהוא שוחט מן העורף הוי לא ניתנו מצות אלא לצרף בהן לכך נאמר אמרת ה' צרופה וכן הוא אומר אמרות ה' אמרות טהורות וכי מה איכפת לו להקב"ה במי שטבל במ' סאה למי שטובל במ' סאה חסר קורטוב הוי לא ניתנה תורה אלא כדי לצרף בהן את הבריות וכשם שהתורה כולה לצרף כך דקדוקי מצות שבה לצרף ניתנו מפני שמה בין נושא נבילה לנוגע בה אלא לקבל שכר ומה בין זב (לשכבת זרע) לשכבת זרעו של זב שזובו של זב מטמא במשא וכן הדין בשכבת זרעו של זב אף הוא מטמא במשא ושכבת זרע לשאר בני אדם מטמא במגע ואין מטמא במשא אלא לקבל שכר וכן שנינו אבות הטומאות וכו' מפני מה בכל מקום ששנינו אבות שנינו במנין אבות מלאכות מ' חסר אחת ארבעה אבות נזיקין וכאן בטהרות בלא מנין מפני שאין דינם שוה שאין שכבת זרע של שאר בני אדם כשכבת זרעו של זב וכ"ש בזובו ולא נבילה שהיא מטמא במשא כשרץ שטומאתו קלה שאינו מטמא אלא במגע וכי כיון שהשרץ טומאתו קלה מפני מה טימא בו הכתוב בעץ ובגד ועור ושק וכל כלי שנאמר וכל אשר יפול מהם אל תוכו וכן בתנור וכירים שנאמר וכל אשר יפול מנבלתם עליו יטמא וכן בזרע שנאמר וכי יפול מנבלתם על כל זרע וכי יותן מים על זרע שמא תאמר שאין דין זה בנבילה והלא הנבילה טומאתה חמורה משרץ אלא שדיברה תורה בהווה שאין דרכן של בני אדם להביא שכבת זרע ולהטיל בתנור ולא נבילה להטיל בתנור והשרץ דרכו ליפול בתנור שהוא מצוי בבנים ולפיכך התחילה המשנה בשרץ ושנה אבות הטומאה השרץ בדרך המקרא ועוד הניח מקום לתלמידים לפרש לכך לא שנה כן אבות במנין (ה) וראוי שנפרש כל מעלה ומעלה מהם כמה הן הטומאות שהן מטמאין את אחרים בין אדם בין כלים במגע ולא במשא וכלי חרס [מטמא] באויר ופירושו שהם אפי' נכנס טומאה באויר כלי חרס אע"פ שלא נגעו בו נטמא החרס באויר והן ה' טמאות והוא ששנינו בראש טהרות (ב) אבות הטומאות השרץ ושכבת זרע ומת ומצורע בימי ספרו ומי חטאת (ג) ויש ב' טמאות שהן מטמאין את האדם [בלבד] בלא בגדים אם נגע בהם ואם נשא אותם אפי' בלא מגע מטמא הוא [ובגדיו] אבל כלים בנגיעה הן מטמאין [ולא במשא] כיצד כגון בגד על בגד ומצע על מצע או מל על מל או כל דבר שהוא מקבל טומאה והיה אחד על גב חבירו והיתה נבלה על העליון הוא טמא והתחתון אינו מטמא בדין נושא וכ"ש בדין מגע שלא נגע ודם נבילה ומי חטאת שיש בהן כדי הזייה (ד) וה' טומאות יוצאות מן האדם ומטמאין במגע ובמשא זובו של זב ורוקו ושכבת זרעו מפני שאי אפשר שלא יהיו בו צחצוחית זיבה ומימי רגליו ודם הנדה ומכל אלו אם נגע בהן אדם או נשאם אפי' כל שהוא טמא אבל דם מגפתם ודמעת עינם וחלב האשה מטמאין טומאת משקין ופירושו שלא יטמא מהם עד ג' לוגין שהן רביעית רטל שהוא ביצה ומחצה ואם חלבה לרפואה טמא כמו שאמרו (סוף מכשירין) ג' לוגין כולן נוגעים במים טהורין ונפלו מהן על הטהור ג' לוגין נטמא והמקיז דם לרפואה טהור אבל הזיעה והליחה סרוחה והרעי שהיא צואה טהורין וה' מהן שהן עושין משכב ומושב ד' מהם בטומאה חמורה ואחד בטומאה קלה ואלו הן זב וזובה נדה ויולדת ובועל נדה [אלו] הן הדברים מיטמאין כל כך ניטמו וכם מיטמאין אחרים זב וזבה נדה ויולדת אם נגעו או נשאו אחרים בין דברים שמקבלין [טומאת] משכב ומושב וכ"ש [טומאת מגע] בין דברים שאינן מקבלין טומאת משכב ומושב אלא טומאת מגע בלבד ואלו הן דברים המקבלין טומאת משכב ומושב כלי מחכות וכלי עץ כלי עור וכלי שק ובגדים אלו החמשה דברים העשוי מהם לשם משכב ומושב חלוק מגען שמשעה שרטמאים נגעו בהן טמאין אלו טמאים הם ולא מטמאין אחרים ואם עמדו או ישבו או שכבו או נתלו או נשענו עליהן נעשו משכב ומושב ומטמאין אחרים אבל כל הנוגע במשכב ומושב הוא מיטמא ואינו מטמא אחרים שהטמאין אלו עושין משכב ואין משכב עושה משכב וכיון שידענו שאלו הטמאין עושין משכב ומושב בעמידה וביישיבה [ובשכיבה ובסמיכה] ובתלייה ובשעינה כשם ששנינו (זבים פ"ג מ"ד) הזב מטמא את המשכב בה' דברים לטמא אדם ולטמא בגדים עומד יושב שוכב נתלה (ה) נשען במגע ובמשא ורצו חכמים לקצר הדברים ומצאו דיבור שתחתיו עמידה וישיבה ושכיבה ותלייה ושעינה והוא מדרס בשביל שנשא רוב גופו של טמא על המשכב או רוב גופו של טהור על המרכב ומכאן למדנו שכל מקום שבמשנה טמא מדרס הוא משכב ומושב ומטמא אחרים וכל מקום שאומרין טמא מת שמיטמא ואינו מטמא אחרים ומנין שכן הוא דתנן (נדה מ"ט ה') כל הטמא מדרס מיטמא טמא מת ויש מיטמא טמא מת ואינו מטמא מדרס ואמרו עלה (שם מ"ט ב') לאיתויי סאה ותרקב ותניא (ו) והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יכול כפה סאה וישב עליה תרקב וישב עליו יכול יהא טמא ת"ל והיושב מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאומרין לו עמוד ממקומך ונעשה מלאכתנו ואלו דברים מטמאין הם בטומאת טמא מת ואינם מטמאין אחרים כדין טומאת מדרס שהוא משכב ומושב כלי זכוכית וכלי חרס וכלי נתר ותנור וכירים וזרעים הבלולים במים ומוכשרין משבעה משקין כאוכלין אבל משקין לאדם אע"פ שאינן עושין משכב ומושב שהן טומאת מדרס אבל אדם מטמא בגדים אם נגעו בו טמאים ואף אם נגעו טמאין את המשקין ונפל מהן רביעית רטל שהן ביצה ומחצה על אדם טהור פסלוהו לאכילת תרומה ובועל נדה שהוא חמישי עושה משכב ומושב בטומאה קלה שהוא תחתונו כעליונו של זב וזבה נדה ויולדת שהוא טמא ואין מטמא אחרים ומנין שכן הוא דתנן (נדה ל"ח ב') והכותים מטמאין משכב תחתון כעליון אי נמי עשר מצעות אהדדי מטמא להו פשיטא דהא קא [דריס] להו אלא שתהא תחתונו של בועל נדה כעליונו של זב מה עליונו של זב אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין [אף תחתונו של בועל נדה אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין] ובשביל כך אמרנו שבועל נדה עושה הוא משכב ומושב לטמא טומאה קלה ומצורע מטמא בביאה כיצד שאם נכנס אדם עמו בבית אחד כשיעור אכילת פרס ושיעורן ט"ו כסף וב' שלישי בסף פת חטין ולא פת שעורין וכן אם נכנס אדם בבית המנוגע ושהה שם שיעור זה שאמרנו נטמא. חמור מכלם המת שהוא מטמא באהל מה שאין כולם מטמאין שאם אפי' עבר הטהור או הבנים ראשו באהל שכו המת או אם נכנס המת (אפי') נטמא האהל וכל אשר באהל ובזמן הזה טהרת המת אין לנו בשביל שאין [לנו] מימי נדה ואנו שרוין בטומאה בארץ העמים עד שירחם המקום ויקיים בנו (יחזקאל ל"ו כ"ה) וזרקתי עליכם מים טהורים ושהרתם ומת שהבטיח (שם ל"ג) ביום טהרי אתכם וגו' (זכריה י"ג ב') וגם את הנביאים (וגם) [ואת] רוח הטומאה אעביר מן הארץ (ז):

סדר מסכת כלים (ה) טהרות

פרק א מ"ב וחסוכי בגדים. פי' חסרי בגדים כמות שאמרו (מעשיות דף י"ח ה') וחסוכי בגים מסמשין מסותיהן: **מ"ג** אבן מסמת. פי' אבן שהיא שומה בשביל (דניאל ו' י"ח) ושומת על פיס כמו שאמרו בגמרא (נדה ס"ע ב') מאי בשמא באבן מסמת כדכתיב (דניאל שם) וחתימת אבן מלא:

פרק ב מ"א וכלי כתר. פי' מאי כלי כתר אמר ר' יוסי בר אבין (ע"ז ל"ב ע"ב) כלי כמין אבנים הם ושורין אותן בגיתם קודם שיגענו הבגד ואח"כ מכניסין אותו בגביעות ואינו יוצא לעולם והבגדים מכניסין אותן בגביעות והוא כמות אבנים לבנים: **מ"ב** וקרקעותיהן. פי' תחתית הכלים שהוא למעלה מן הטולים שמו קרקעת ושיולא בו אחרים המתן (פ' כ"ח מ"ו) שנכה שהמחיל בה מפיה מהוכה מד שיגמור את קורקעתה קיבוס הכלי הן הדפנות: לחמיות. פי' על שם מקומן שהן מנית לחם (כמו שאמרו אבאים על) לשון זכר יפי בית הלחמי ולשון רבים לחמיות ולשון נקבה ב) לחמיות: ספיסים הגדולים. פי' על שם מקומן כלי שמן גדול ומנין שהוא כן שנאמר (מ"ב מ' ג') ולקחת פך השמן ואומר (מ"ח י' ה') ויקח שמואל את פך השמן: והחביונות. פ"ד והאביונות חביות קטנות שנאמר (איוב ל"ב מ"ג) הנה בתני יין לא יפתח כאובות: **מ"ג** לזכז. פי' [מקבלת] לשון מקלת ולזכז בלשון חכמים ומנין שלזכז הוא שמוי בשביל קיבול שעשיו (כלים פרק כ"ז מ"ח) הבגד מטמא מטוס ה' שמות ומקבלת כלי חרס מטמא מטוס כלי קבול וכל שמין לו חוך בכלי חרס אין לו אמוריים ואמרי' בתריה מוסיף עליו הען שהוא מטמא מטוס מושב [וכן מגלת שאין לה לזכז] ואע"פ שאינו מקבל ובכלי חרס שהורה מפני שכלי קיבול מטמא בכלי חרס לבד: אבוב קלמין. פי' כלי חרס כמין מיגון שקולין בו שנאמר (ירמיה כ"ט כ"ב) ישימך אלהים כצדקיה וכאחאב אשר קלם ובך אמו אומרים בכל מקום קליות ואגוזים וזה הלשון הוא מנוקב כדי שהאור יצלום בתוכו: ובכבר. פי' כמין כלי שמכסין בו הסל של פת והוא של חרס ויש שעשוים וכפלף ויפה הן שוגין מן כפה עליו כלי (פרקים ו' מ'): ומפיה (נמשמיטו הוסחת מפי) שהקיטו פי' מפיה זה דלי הוא של חרס כמו שאמרו (ב"ב ס"ב ה') לפיה אל תתנו לו אלא כדי שיעשב ויעתה לשמלון אלו מין פחות משעה עשר ומוד אמרו (בכורות מ"ה ע"ב) שמור אל יעמ שמור שיוצא ממנה עפיה וזה פירוש פמיה

(ה) מכאן ועד סוף הקדמה עי' ערוך ערך דרס ג'. (ב) סיימו כלים. (ג) נמרוך הגי' שאין נכסם כדי הזייה. (ד) והוא שנמינו בהלכה שמיים (כלים פ"ח מ"ב) למעלה מהן נבילה ומי חטאת פיש בהן כדי הזייה. כל"ל וכ"ה בערוך. (ה) ונתלה ונשען ומשכב מטמא את האדם בשבעה דרכים עומד יושב שוכב נתלה נשען כל"ל וכ"ה בערוך. (ו) ספרא פרשה מצורע. (ז) בפי' רבינו אלי גאון לסדר טהרות נמצא הרבה פעמים מלה „בטוי"ת" ופירושו „בערבית" ר"ל בלשון ערבית והכ' במושים כמו סהוה שיעתא הנמכר בתלמוד שפירושו שוחר ערבי (עי' פירש"י ע"ז בתולין דף ז' ע"ח. ועי' ערוך ערך שיעתא). וכ"כ המפרש לשלכות ריש גיטין בהל' פסחים דף פ' ע"ח. ה) בכ"י כתוב טהרות ג) עי' ערוך ערך לחם ג'

פתיל אוכמא ודומה לקרויה והוא נפל בלשון חפתים כגון דלי: ותניות של שייפין. פי' חניות שהיא מוכנת לעמות כה על פני המים ונמינו (ביצה ל"ו ב') ולא שמין על פני המים: בשולי הממן. פי' ממן זה דומה לגת כתו שאמרנו לענין י"ב (ע"ז ע"ד ב') הגת הממן והמשפך של עובדי כוכבים רבי מאיר וחכמים אוסרין וסלבה כחכמים: מ"ד פנס. כלי שעשנין בו הבר מפני הרוח כדי שלא תכבה: מ"ה חביות ניירות. פי' יש מעשרין שהכיסוי מן הנייר ואתו אומרין שעל מקומן שמן כן: חדוד. פי' זה היולא מן הכלי כמין קנה שיצא ממנו המים ואמ"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר (איוב מ"ח כ"ב) מתחתיו חדודי מכם: הרוקני. (פי') מ"ד הרוקני פי' בשהן שולקין את הירקות ומוציאין אותן מן הקדירה ומהכין אותן מ) לצד שמם רוקני: מ"ו גיסטרא. לשון יוני פי' כלי מכם שיעלו אחיזו וכן בהמה שלא נשחטה כהוגן או שנכנה רגלה שמה נסטרא: מיכוים. ל' יוני פי' הוא דיוסף שאמר (פירוטין ק"ד ע"א) מעלין בדיוסף בשבת ופירוטו בל' פרס פיסבלאין אלא שדיוסף של מתכת ווא של חרס פי' דיוסף ומיכוים קיתון חלול ודומה לכיפה והוא מנוקב למטה ומעשרים נקבים כמלא נקב מחט ולמעלה נקב אחד כמלא כוס ואם הוא מלא מים וכמוס מלמעלה אין מוציא מלמטה וכל זמן שמגולה ממעלה מעיף כמוציא פחתות מלמטה: מ"ז וקלמרין המתאחת ב). פי' קסת לשון יבמטאל מחברה בשבע ומין שכן כדתנן בחידך פיקין (מקוואות פ"י מ"א) לוחות שפיה בקעת אינה מהודה עד שיעשה על לדה קלמרין אינה מהודה עד שיקבנה מלדה קלמרין של יוסף הכהן היתה נקובה: מ"ח הנפיד עמה. פי' חנוקה שנה (שופטים ז' כ') ויעבדו הכדים ויחזיקו ביד שמאלם בלפידים: וכית שקעו של נר. פי' כך כלי נחושת והוא שקוע כמכסה כדי שיעמוד בו הנר בעיית כלי שכן מניחין למעלה מן הפרח של מנורה ואחד שיקבל שמן הנשפך מן הנר: המסרק. ג' ד' מסרוק של גרגר פי' ראש הלבן שדומה כראש הכרמון כמס שעשיו (עוקלין פ"ב מ"ג) ר' אליעזר אומר אף המסרק שהוד ולגלוד הוא לבן שפיו מכוסה בחרס ויש בו נקבים נקבים ומתין שהוא כן דתנן (מקוואות פ"ב מ"ג) פי' ר' יוסי אומר שני מקוואות. המעבה מן הלגלוד ומעיל ממקוואות הלבנה:

פרק ג מ"ב והמפי שיעורין. פי' עפי זה דומה לפך אלא שהפך פיו רחב ופפי פיו לר שיולא השמן ממנו כפה אחר כפה ומתין שהוא כך כדתנן (פרה פ"ו מ"ג) והעפי אמ"פ בפיו לר כל שהוא: מ"ה בחיזוק קרויה. פי' חיזוק זה פיזוקו כמין עגול של עץ או מחבות שנותנין על הפפות שהוא קרויה והוא עגלה ולמה נקרא חדוק מפני שהוא דומה ולר הכלי כמו שאמרו (מגילה ג"ב א') לענין ספר תורה כשהוא מתקן: מ"ו יבלים. פי' עשב שמשו יבלא בחרמים ובעיית הייל ובלשון קודם תלוש כדאמרי' (ב"ב כ"ה ע"א) המלר והחלוש ושוד (ביצה כ"ה ע"ב) חלוקה מקצה דגליהון דרשיעיא ומניחו (שביעית פ"ב מ"ב) מפרקין ומייבלין: הפיסקין. פי' בהן דיקורי והן דני ודומין לקנקנין אלא שהקנקנים חלוקין ואלו עגולין כמו שאמרו (ר"ה כ"ו א') המוקף לתוך הבור או לתוך הפיסים: מ"ז [קמקוש. לשון יוני] (בכ"י מקומו בפ"ב):

פרק ד מ"ג כמין קתדרא. פי' כורסי כשם שעשיו (כתובות ל"ע ע"ב) אדבע יושבת בקתדרא ויש נוהרקא: שולי הקורפיים. פי' כלי חרס שאין להם שוליים לשבת אלא יציאו כלי חרס אחר כמין גביע ומושיבין הקורף זה עליו: הכוסים הלידומים. פי' יש שוין קוסין וכולו אחד הוא ונקראו על שם מקומן עד לידון דבה (יהושע י"א ח') ודומין לנזיכין בשעשיו (פסחים ס"ד ע"א) לא היו לנזיכין שוליים שאלא ימאוס ויקרא הדס:

פרק ה מ"א סופגנים ג). פי' מיסה שלשה ועשה כמין ספוג ושמו בעיית גיוס ודומין להלין דלאדיב: מ"ב הכופה. (שבת ל"ח ע"ב) היכי דמי כופה היכי דמי כירה אמר ר' יוסי בר' חנינא כופה מקום שפיתה קדירה אחת כירה מקום שפיתה שתי קדירות: מ"ג בעמת הכירה. פי' בנין שבביב הכירה שמה עמת: מיכה. פי' כמין חלר שעושפה חוץ לכירה ומה מיכה כמו שאמר (בראשית כ"ה מ"ז) בחלריהם ובטירותם: מ"ד כפר סיגנא. פי' מקום שמשו ככה: מ"ה יורה. פי' דוד גדול שמו יורה: מ"ו זה תנורו של עכלאי. פי' זהו שאמרו (ב"מ ל"ע ע"ב) (בה) שהקיפוהו תשובות בטבעת זו שהוא נתן ובתלמוד ארץ ישראל ד) נופל בחומעד של הכיאלה ויש לו ב' פירוטים שהיה ה) בו חכן ושוד אף שם זה נתן הוא: מי"א פעפוטים. פי' כמין גבשוש הגולה מן הכירה שהוא עשוי לשמיכת הקדירה כדאמרי' בהגוזה (שבת ק"ב ע"ב) כל שהוא לשאי חזי בכן היו עושין פעפועי כירה קטנה לשפות עליהן את הקדירה:

פרק ו מ"א הקלחות. פי' בנין שהוא ו) כמין קלת שהיא עורה כזו ובשים היא לכירה כמו שאמרו (ב"ב ס"ה ע"ב) אבל לא את הקלת ופי' קלת בשים לריחיים התחתונה (והיא כמין קלת): מ"ב הדרון. שיש בו כמין מכחשת של עץ וכירה עליו כדכתיב (במדבר י"א ח') או דבר במדוכה:

פרק ז מ"ו את הכנה. פי' שהוא בשים לכירה כדכתיב ואת הכיור ואת כנו (שמות ל"א ט'):

פרק ח מ"ג סכילה. פי' תרגוס [מכבר] מעשה רשת: מנמושתו של תנור. תחתיתו של תנור כדכתיב (יחזקאל ט"ו ל"ד) לענין פרות קלון לאשה יען השפך נחשתך ומרגש קלונך והוא תחתון לאשה: משקה מופת. פי' משקין שנשפכו לארץ או ע"ג כלי ולא נגלגו יפה אם יש בהן ממש שאם מניח ידו עליהן נדבקין בידו ומעשית להם שיעור בשעית ידו של הנגד או של הכלי אם לא יודע מקום ידו זה משקה מופת ואם יודע מקום הנחת ידו מופה על מנת להפשיט: מ"ו והקרן ביתיה. פי' ככר מגול שמו קרן וכך אנו מתרגמין (שלת ז) מלות גדילין פעיניו: מ"ז בעין של תנור. פי' חלון של מעה שם הקרקע בתנור ליכנס בו רוח כדי שיוסק שמו עין ודומה מפני שאין מתיר פתוח אלא שאם סתום פשם פתוח: מ"ח הכלן. פי' נשל מתחן ח) שמשלם לבני אדם: מ"ט [פורנה. פורן בעיית] ט): אסקניות. גג כמין כיפה: י) קנומים של מוריים. פי' קנקנים שדומין לקב:

פרק ט מ"ב ומניקת בתוכה. פי' נשמתא בלשונא דרבנן ושמה עוד אדק ויש שעושין עדק כדאמרי' (פיוטין ק"ד ע"א) מעיפין מן הסדק אלא שש מחבוטים ומניקת (רח"ב)

ח) נ"ל לגיר ב) חסר כאן ועי' בערוך ערך קלמר ג) עי' בערוך ערך סגנן ד) ר"ל לשון גירסא ונוסחא ה) נ"ל שמו ו) נ"ל כמין בית קטן. ..."ה בערוך ז) נ"ל אלא (שמות כ"ט ב') ח) נ"ל שמשמש. ט) בכ"י מקומו נפ"ם י) דבור זה שייך לפי' מ"ם כ) דבור זה שמו שראוי לו ל) בכ"י מקומו בשמה ב' מ) עי' בערוך ערך קרן א' נ) נ"ל בו אבר והוא בית שעשו.

יש מקבה ויש מכלי חרס: מ"ו הכוס שנלע את הלימונא. פי' מגול והוא פלך כדכתיב (משלי ל"א י"ט) ידיה שלחה בכישור וכפיה תמכו פלך: הלימונא. פי' לימונא בעיית תכרגל שלא: מלמד. פי' פרשנא בלשונא דרבנן כדכתיב (שופטים ג' ל"א) במלמד הבקר: את הדרבן. פי' כמין מחט עבה נמון בראש המלמד כדכתיב (קהלת י"ב י"א) דברי חכמים כדרבנות: מ"ח מוגא. פי' איכא דאמרי עלי יבק סקא בעיית ובתלמוד מוזא כדאמר בקדושין (דף ל"ב ע"ב) שהוא דקדים במוזא דיבקא והוא שסולת של יבקות: (שניים פי' וכן): מוגא שניה. שקבר הנני של קנה שהוא דק ואינו עבה כלשון: של שייפין. איכא דאמרי שיפה ואיכא של חביפה פי' אלא של בעיית ומיפאני בלשונא דרבנן כדאמרי' (שוכה דף ע"ז ע"ב) של חביפה ושל גמי ופיטומו איעבי בולי ואוכבני ויש שמפרשין שיפה קנה גומא והוא עולה על המים וכן שושין ממנו מתלגלת גמא פי' קנה של בדרי כדגרסינן באין ממתידין (ע"ז דף כ"ח ע"ב) לימי שב שיפי:

פרק י מ"א כלי גלגלים. פי' כלים מלפיעי נקר כדכתיב (מ"א י"ד י') כאשר יבער הגלל עד תומו: מ"ב [בסיד וגגיפסים. פי' אלבונים ואל אספידלת בעיית דבר הוא שמלבנין הכסים פיהם וגם בא"י מלבנין בו את הבתים]: בחומר ומחכסים. פי' והחמר היה להם לחמר (בראשית י"א ג') חכסים שמחבנין אותן ועושין מהן היא שמו חרסית: [בגבן. פי' הוא בדיל] (בכ"י מקומו בפ"ה): מ"ג סמחולמלא. פי' הכיסוי שהיו קנוב בפי הכלי בהיזוק שמו שחולמל כמה דאת אמר (אסתר ד' ד') ותתחלל המלכה: מ"ד הכדור. פי' אחבנה בעיית כדכתיב (איוב ע"ו כ"ד) כמלך בתיד לכידור וכתיב (ישעיה כ"ב ט"ו) כדור אל ארץ מפני שהיא עגול שמו כדור: והפקעת. פירוש קבורתה בחרמים וטובה בעיית: של גמי. פי' הגפה גמא בלא בלה (איוב מ' י"א) שמו בחרמים אורבאתי ובעיית בכרי: מ"ה שנפסן. פי' שנשאן בגיפס שהוא אספידלת: מ"ו בסיון. יש אומרים מלי הסנה אבל איני אלא כמין שלב שמשלב את הקרשים ב' מכאן וב' מכאן: בשיבמין. פי' איכא דאמרי בשיבמין ואיכא דאמרי בשגיתין כמין כיוולמן עץ הוא והוא רך ואינו משתבר בין לא בין יבש ושושין ממנו כלים כמות אלו הצפחת:

פרק יא מ"ב הנבר. פי' והוא בארמית כמות דומיטי ומתדם בעיית מפרשין כמין המיטי ומוגלטיא תרגום ואני אומר אבקתא בתלמוד כלי ברזל כמין כוס קטן שבו אליר ומקיבת הלת כדכתיב (משלי כ"ז י"ד) הלת תשוב על ליבה: והלימון. בלשון מכמים לימונא דדשא: (הקיקון. פי' כדכתיב ומשקל קיטו ומתכנתי' שופיניה והוא היפון כ): מ"ג הטשת. פי' תחיבה גדולה של ברזל כדכתיב (יחזקאל כ"ז י"ט) וזן ויון מאוזל בעזבוניך כתנו ברזל עשות ומתרגמינן בעזקין די ברזל: החלבה. פי' שושין מן הברזל ומן האבנים כמין שוגה מפני במנקשין לעשות מתכה כלי [והיא] תמלת הכלי: הסובב של גלגל. פי' אופן וגלגל שהוא בכלה בעיית מסבבין אותן מברזל כדי שלא יפדקו: הטיסים. פי' אן כדידים ופיסים כדכתיב (שמות ל"ע ג) ויצקו את פחי הזהב ומתרגמינן וכדידו ית עסי דדהבא: מכני כלים. פי' הם בסיסים כדכתיב (שמות ל"ח ל"ע) את הכיור ואת כנו ומתרגמינן בסיסיה: מהוגני כלים. פי' כמין אזנים יש לכלי אלא שהאוזן יוצא מנוף הכלי והבן הוא דבר שאינו מן הכלי אלא מסובב עליו מן מחוצות ומתרגמינן חינגין ויש הרבה דברים הפוכים והוא גם הכלי שהאזנים קטנים בהם: מן הסמוכות. פי' ממה שנשתייר מן הכלי ונותר ומידף וכבה ושאל ממנו לתקנן (בכורות דף מ' ע"א) השאול והכשול זה השאול: [ומן הגבולות]. והם מה שנגבר מן הכלי כדכתיב (איוב ב' ח') ויקח לו חרס: מן הגבולים. פי' איכא דאמרי מן הגבולות אחיכות של ברזל אשר יתקפלו ויתקבלו כגון מחפ שבורה מתמנות שבורים כדאמרי' לענין מטורה (תענית דף כ"ח ע"ב): מ"ד המלמה. פי' מיטע עבה היא שמה חלמה ושושין ממנה הכיוכות דמיא (כלים פ"ח מ"ב) כיוכת שמשאה מן החלמה ושוליה מן הגלגלים שהורה: קלוסטרא. פי' איכא דאמרי קלוסטרא פי' קופלא והוא מכובב כמשמה קסת הסופר מחופה כדאיתא לוסקים הנעול וקלוסטרא הנעילה ויש אומרים דומיטי כשמעיו (פיטוטין דף ק"ח ע"ב) נגר שיש בראשו קלוסטרא: הפין. איכא דאמרי (אפי' פי') [הפין] אלו הסביים הקבועין בפותחות ונכנסין בתוך הפולני ושמו בעיית הוא: והפורנה. פי' זהו הקלוסטרא שהפין נכנסין במוכה מצד א' ויש לפורנה נקב שמכניסין בו המפתח ומדחיס את הפין לתוך ונפתח ואותה שעה פורש הפין מן הפורנה ויולא ממנה: מ"ה עקרב של פרומבא. אותו הברזל של כלונס שהוא כמו אותו הברזל עקרב: מ"ו פיקה של מחבת. פי' כמין חוטם של גמל וכמין אחתים המלפפין כשהן פותחין אותו כדמיא (תוס' מוקלין פ"ב) פיקה התחתונה חיבור לפמה ואין חיבור לתחיבות ומיקר הדבור מן (חולין דף קל"ח ע"ב) פקעות של שתי ושמייהו בלשון רבנן קיטוייתא ופיקה: והמיטה. פי' איכא דאמרי והאיתא פילכא בעיית כ): מ"ז קרן מבולות. פי' ת) מכלי שיר והוא של קרן ממש כדכתיב (דניאל ג' ה') קל קרנא מסרוקיתא ונגרסי' בשבת (מ"ח א') המחזיר קרן פשוטה פטור אבל אסור ומפרשינן שקרן של חוליות היא כשפירשנו במחזיר מטורה של חוליות בשבת ויש בחלו קרנות עגולות ופשוטות והן נדבקין זו בזו בזמן שמחזירין בה וכשמדביק הטגולה יש בה מסק וקשה להדביקה יותר מן הפשוט לפיכך מחזיר בה קרן עגולה חייב חטאת פשוטה פטור אבל אסור: הפרח והבטים. פי' הרחב שיותב ב) בית שקועו של נר שהוא כבד בעיית שמו פרח ואתלמי הטומד שמו קשה של מטורה ואותן שלש רגלים שהמטורה עומדת עליהן שמן בטים ומין שבן הוא דמיא (שבת דף ס"ג ע"ב) מטורה ברשות הרבים גבוהה עשרה טפחים ופרח שבראשה ד' ניטל אימתה: קסידה. איכא דאמרי כוכב בבמקרא קסידה בלשון חכמים וגרסי' בשבת (דף ס"ח ס"ב) סיטורתא דכרוך מזייה דלא מכבבל: סכידון. כדכתיב (מ"א ט"ז ז') וכידון ומתרגם ומחספא: והקיון. כדכתיב (מ"ב כ"ח ע"ז) ומשקל קיטו ומתרגם שופיניה והוא היפון: והמגפיים. פי' פוזמקי שהן כמין מנעלין של נחושת או של ברזל שנותנין אנשי מלחמה לפני שוקיהן שכשיוצאו לא יגפו כדכתיב (מ"א י"ז ו') ומלחמת נחושת על רגליו ומתרגמינן ומרקולין כדגרסי בשבת (דף ס"ב ע"א) ולא מתגפיים אמר רבא בר רב הונא פוזמקי ומפרשינן מקלמי לליבדא דאמרי דעמלא או דכיזה והייט דגרסי' (שבועות דף נ"א ע"א)

שלופו

יש מקבה ויש מכלי חרס: מ"ו הכוס שנלע את הלימונא. פי' מגול והוא פלך כדכתיב (משלי ל"א י"ט) ידיה שלחה בכישור וכפיה תמכו פלך: הלימונא. פי' לימונא בעיית תכרגל שלא: מלמד. פי' פרשנא בלשונא דרבנן כדכתיב (שופטים ג' ל"א) במלמד הבקר: את הדרבן. פי' כמין מחט עבה נמון בראש המלמד כדכתיב (קהלת י"ב י"א) דברי חכמים כדרבנות: מ"ח מוגא. פי' איכא דאמרי עלי יבק סקא בעיית ובתלמוד מוזא כדאמר בקדושין (דף ל"ב ע"ב) שהוא דקדים במוזא דיבקא והוא שסולת של יבקות: (שניים פי' וכן): מוגא שניה. שקבר הנני של קנה שהוא דק ואינו עבה כלשון: של שייפין. איכא דאמרי שיפה ואיכא של חביפה פי' אלא של בעיית ומיפאני בלשונא דרבנן כדאמרי' (שוכה דף ע"ז ע"ב) של חביפה ושל גמי ופיטומו איעבי בולי ואוכבני ויש שמפרשין שיפה קנה גומא והוא עולה על המים וכן שושין ממנו מתלגלת גמא פי' קנה של בדרי כדגרסינן באין ממתידין (ע"ז דף כ"ח ע"ב) לימי שב שיפי:

פרק י מ"א כלי גלגלים. פי' כלים מלפיעי נקר כדכתיב (מ"א י"ד י') כאשר יבער הגלל עד תומו: מ"ב [בסיד וגגיפסים. פי' אלבונים ואל אספידלת בעיית דבר הוא שמלבנין הכסים פיהם וגם בא"י מלבנין בו את הבתים]: בחומר ומחכסים. פי' והחמר היה להם לחמר (בראשית י"א ג') חכסים שמחבנין אותן ועושין מהן היא שמו חרסית: [בגבן. פי' הוא בדיל] (בכ"י מקומו בפ"ה): מ"ג סמחולמלא. פי' הכיסוי שהיו קנוב בפי הכלי בהיזוק שמו שחולמל כמה דאת אמר (אסתר ד' ד') ותתחלל המלכה: מ"ד הכדור. פי' אחבנה בעיית כדכתיב (איוב ע"ו כ"ד) כמלך בתיד לכידור וכתיב (ישעיה כ"ב ט"ו) כדור אל ארץ מפני שהיא עגול שמו כדור: והפקעת. פירוש קבורתה בחרמים וטובה בעיית: של גמי. פי' הגפה גמא בלא בלה (איוב מ' י"א) שמו בחרמים אורבאתי ובעיית בכרי: מ"ה שנפסן. פי' שנשאן בגיפס שהוא אספידלת: מ"ו בסיון. יש אומרים מלי הסנה אבל איני אלא כמין שלב שמשלב את הקרשים ב' מכאן וב' מכאן: בשיבמין. פי' איכא דאמרי בשיבמין ואיכא דאמרי בשגיתין כמין כיוולמן עץ הוא והוא רך ואינו משתבר בין לא בין יבש ושושין ממנו כלים כמות אלו הצפחת:

פרק יא מ"ב הנבר. פי' והוא בארמית כמות דומיטי ומתדם בעיית מפרשין כמין המיטי ומוגלטיא תרגום ואני אומר אבקתא בתלמוד כלי ברזל כמין כוס קטן שבו אליר ומקיבת הלת כדכתיב (משלי כ"ז י"ד) הלת תשוב על ליבה: והלימון. בלשון מכמים לימונא דדשא: (הקיקון. פי' כדכתיב (משלי כ"ז י"ד) הלת תשוב על ליבה: והלימון. בלשון מכמים לימונא דדשא: (הקיקון. פי' כדכתיב ומשקל קיטו ומתרגמינן שופיניה והוא היפון: והמגפיים. פי' פוזמקי שהן כמין מנעלין של נחושת או של ברזל שנותנין אנשי מלחמה לפני שוקיהן שכשיוצאו לא יגפו כדכתיב (מ"א י"ז ו') ומלחמת נחושת על רגליו ומתרגמינן ומרקולין כדגרסי בשבת (דף ס"ב ע"א) ולא מתגפיים אמר רבא בר רב הונא פוזמקי ומפרשינן מקלמי לליבדא דאמרי דעמלא או דכיזה והייט דגרסי' (שבועות דף נ"א ע"א)

שלופו

שלופו פוזמקייכו וחוטו לדיגא: קעלה. פי' פמיכתה בלשון מכמים בא"י מולין לוחן בטאריהון ומכוקה בעיית: תולות, פי' מומרי בלשון מכמים בעיית כרז:

פרק יב מ"א בלשון מרבית שבר וכשלוחו לוחקלי קשר בחבל לחפוה וגר כדכתיב (יחזקאל מ' מ"ג) והשפתיים מפה מוכנים בבית סביב ומחבגמיון וטוקליא וכן בגיגו בתמיד (פ"ח מ"ה) חורת כהנים: ושל עיקון מהוכה. פי' דומה לעידה וזיא מכלי הלידים כדתנן (לקמן פכ"ג מ"ג) בחיבל פיקרין הפקון והרמוב והכלוב מהוכין: מ"ב מני מי של מתכת. פי' כלי שהוא מחזיק תרקב שהן ג' קבין שהן חלי לוג (שהמעוני מעבר בהן את הקדירה): והפרכין עהור. פי' הקבוטין בקיבים כדתניא (זבחים דף ל"ד ע"א) אלו הן הייחיבן אלו שהתעני מעבר בהן את הקדירה ואלו הן הפרכין הקבוטים בביריים איכא דאתרי בקיבים מ"ד ושל אבן הנטעת. פי' כל המעלות תרגם עול אבן שביה ובלשון חכמים אורלוגין: מ"ו ותלוי המגדלות. אלו אבנים לו עשי ברזל ומוחזת שהן בשביל בית המכתש ג) לאורידין הטומדין לעבת את בני אדם וגולכין בהן בגליהן כדגרסי' בשבת (דף קמ"ז ע"ב) רבי שמואל בר יהודה אבלא ליה אימיה (מדלגתא) [מגרדתא] דכספא: וגולמי כלי מתכת. פי' כל כלי שהוא מוכן להתחיל ולעשות ועדיין לא נעשה שמו גולמי כדאתרי' (מולין דף כ"ה ע"א) ואלו הן גולמי בלי מתכות שהן מהוכים כל שהוא עומד לעוף וכו' בכסל שומעין וכן באדם עד שלא נזרק בו נעשה כיס שמו גולמי: מ"ח האולר. פי' מן מבחוד הסן לעבר בו סדיו ולאחוד עליו רחש הקולמוס המטופה שמו אולר: והמעולעלת. איכא דאתרי מעולעלת: והמשקולות. יש מפרשין אלו הבגלאין שהן רוצין אלא יבא הכותל עקום מביאין חבל ובדלתה ברזל ומכניסין לתוך הכתל בתוך הסן ותופסו בגאי בידו ושוקל בו הכותל ואותו הברזל שמו מעולעלת ואתי אומר זהו הברזל שהוא לעומתי שהוא קפלתים ויש מהומות או מתיני מתכות שהוא מעולעלת ושמה בעיית רומתן ומשקולו זיז ושנים וק' ואלף ומאתים שמה משקולות: והכירין. כדאתרי' בבאתי אחרון (ב"ב דף ק"ז ע"ב) מאי עכירין בבתי ואיכא דאתרי כידון: והסן. בסים ויש מפרשים הסן והכנה פירוש תכת ומלהין בגי' שמעתא ויקרא אותו תכת שהוא בן גדול ושקלו עליו הכספיים והמאזנים יקרא אחרון: והכנה. פי' כמין אמת הכנין שמשו חצי בלשון חכמים וכמין זה שמרבגלין בו הספרים: פירבע. פי' בן שדומה לאבכרות פוקסיון: גרופות של זית. כאותה שעשיו (שם דף פ' ע"א) זיתים לקן מיתה שתי גרופיות ופי' שני קבין עקר בעיית עקר קשר הוא: שמשלק. פי' וכשמביאין אותן גרופיות לעשות ממנו מלאכה מכניסין אותו בתוך עד שמוליא שלקו כבר (או) [ושוב אין] יכא שיסדק:

פרק יג מ"א הסייף. מלוך וקשתך (בראשית כ"ז ג') ומרגוס סייפך: הפגיון. פי' כדאתרי' מגלא רוגיגא: והשמור. פי' מקפרייס ולמה נקרא שמה שמור שמשמירין את השער כדגרסי' (ביצה דף ל"ה ע"ב) משמירין פירות דרך: וזוג של סברין. פי' אלגם בעיית: מספרת. פי' יביאו לדיד של ברזל וימודו אותו מקני לאשין ומכפלין אותו לגד ג' ושמו מספרת: מ"ב קולינרופין, בשביל שהוא עשוי לגרוף מסת בל' חכמים כדאתרי' בחלה (בכורות דף כ"ז ע"א) שקלא בדוב מסת אסתא בעיית והוא עשוי לאלכנים וזה טרמו: מכמול. פי' מכמול זה לשני מעשים לאשו אחד חד לכחול בו את הסין ולאשו ג' רחב לנקות בו את האוזן וזה טרמו: מכתב. פי' מכתב זה לשני מעשים לאשו אחד חד לכחוב בו את הלות ולאשו אחד רחב למחוק בו את הכתב שעל הלוחות ב) כדכתיב (שמות ל"ב) מכתב הוא מכתב פי' הוא וזה טרמו: עומלסקרא ג), פי' דאתרי תורכד בפא דפרזלא דמקיקין ביה כוורדיקא ומתלין ביה בשר ופי' עומלסקרא עשה תרין [כלומר] דין עביד תרתין עבידתא וזה טרמו: מגלא. שלמת הסיפים: מ"ג חרמור. פי' שביה דמרא בל' חכמים בעיית שהוא מוחך משני לדדין: מקופו. פי' מקום הנקב שנכנס בו הקתא כדגרסי' (ב"מ דף ל"ח ע"ב) ואמר ליה לאמא תפוס בדיתא את דמעיילין פילא בקופא דמחתא: עשפו. פי' מתרגמינן (ש"א י"ג כ') מחרשתו ובו לד אחד של הציבא דומה למחרשה: מ"ד מגריפה. פי' כפא שבו חשין ומגיפין בו את הקדירה ושמו בעיית מגריפה וכן מגריפה שגורפין בה הפיגון ואו שיה שאט פסוקין בה: הסיגי. פי' [שיעור הסיגי] ד' אלפים ד) בחילו אמא שהוא גדול (שיעור הסיגי) שיעור בשר אלפים. פי' תרגום (ישעיה מ"ד י"ג) ועשהו בחקלאות ובמחוגה יתאריהו ומתרגם אילמלגן: והמפקלת. פי' כמין מעלד רחב שהוא פוסל את הסגן מן (שמות ל"ד ד') ויפסול שני: והמקדח. פי' כמו מלעש שהוא מנקב את הסגן: חיסומן. פי' בלשון מודו של סכין ושל מקדח ושל איזמל מתיגן ברזל עוב שעמו לד בל' קודש ופולד בעיית והוא חוסם פי הרכב (כחוסם פי הרכב) כדאיתא (ברכות) ה): והרקני. פי' ברזל נתון בתוך הסגן והוא עשוי ליעבר ולהחליק הנסרים והוא מכלי הנגרים ושמו בעיית רוקלן וזה טרמו: מ"ה חרידה. פי' מחט ויש לה שני ראשים ראשו אחד חד למפיסה שמו חרידה: עוקלה. פי' ראשו אחד ליכנס בו החוט שמה עוקלה: לחיתה, איכא דאתרי לחיתות אלו החורגים לוקחין מחט שבורה ונותנין לשפת הטיבה לחיתות יש שטוים [לחיתון] מן (ישעיה מ' כ"ב) וימתחם כאהל: ושל קקלין. פי' מחט גדולה שמופרים בו הבקים שאמה בעיית מקלה: מלודה. פי' חלודה שעולה על הברזל שאמו בעיית לידה ושוד שמה חלודה ואתי' אמר ליה לדבר זכר לדבר (אויב י"ח י"ז) ומלהרים יקים חלד: לגולת. פי' הברזל שעל הכוס שעויה בו: חפיס, איכא דאתרי חפין אלו הבייסים מכל המפחת כדגרסי' שבת (דף פ"ח ע"א) עשה כדי לעשות חף אחר עולה חפי פותחת: של אלמוג. פי' כן איתא (ב"ס דף כ"ג ע"א) כי אמת כב דימי אמר סוסיפו עליהן אלונים אלמוגים אלמוגים בוצמת אלמוגים בלוחי אלמוגים ופי' בעיית זכאי' מרגלגן: שבעת. פי' כמו שפירשנו בשבים תרגום (שמות ל"ט ג') פתי הזהב: מ"ן הכלומים. פי' יש מפרשין זה הסגן הגדול שהוא לשקר בו הסיס ויש אומרים זה ברזל שהוא להוציא הדלי מן הסיס ולתלות בו כל דבר ושמו בעיית מוסלף: המעבר. איתא דאתרי המעבר מן (ישעיה ז' כ"ב) וכל ההרים אשר במעבר יעדרון כמין רחב אלא שהרחב רחב וזה שייסים שייסים כדי להסביר בה החבן ממקום למקום ודומה ליד של בני אדם: המזרה.

ומכוקה בעיית: תולות, פי' מומרי בלשון מכמים בעיית כרז:

פרק יב מ"א בלשון מרבית שבר וכשלוחו לוחקלי קשר בחבל לחפוה וגר כדכתיב (יחזקאל מ' מ"ג) והשפתיים מפה מוכנים בבית סביב ומחבגמיון וטוקליא וכן בגיגו בתמיד (פ"ח מ"ה) חורת כהנים: ושל עיקון מהוכה. פי' דומה לעידה וזיא מכלי הלידים כדתנן (לקמן פכ"ג מ"ג) בחיבל פיקרין הפקון והרמוב והכלוב מהוכין: מ"ג מני מי של מתכת. פי' כלי שהוא מחזיק תרקב שהן ג' קבין שהן חלי לוג (שהמעוני מעבר בהן את הקדירה): והפרכין עהור. פי' הקבוטין בקיבים כדתניא (זבחים דף ל"ד ע"א) אלו הן הייחיבן אלו שהתעני מעבר בהן את הקדירה ואלו הן הפרכין הקבוטים בביריים איכא דאתרי בקיבים מ"ד ושל אבן הנטעת. פי' כל המעלות תרגם עול אבן שביה ובלשון חכמים אורלוגין: מ"ו ותלוי המגדלות. אלו אבנים לו עשי ברזל ומוחזת שהן בשבל בית המכתש ג) לאורידין הטומדין לעבת את בני אדם וגולכין בהן בגליהן כדגרסי' בשבת (דף קמ"ז ע"ב) רבי שמואל בר יהודה אבלא ליה אימיה (מדלגתא) [מגרדתא] דכספא: וגולמי כלי מתכת. פי' כל כלי שהוא מוכן להתחיל ולעשות ועדיין לא נעשה שמו גולמי כדאתרי' (מולין דף כ"ה ע"א) ואלו הן גולמי בלי מתכות שהן מהוכים כל שהוא עומד לעוף וכו' בכסל שומעין וכן באדם עד שלא נזרק בו נעשה כיס שמו גולמי: מ"ח האולר. פי' מן מבחוד הסן לעבר בו סדיו ולאחוד עליו רחש הקולמוס המטופה שמו אולר: והמעולעלת. איכא דאתרי מעולעלת: והמשקולות. יש מפרשין אלו הבגלאין שהן רוצין אלא יבא הכותל עקום מביאין חבל ובדלתה

אי זמרא ומתרגמינן לתיבו (בראשית ז׳ י״ב) לזעטי וכתיב (דה״ב ט״ז י״ד) בשמים וחיים : והתפיפוין . פי׳ יש מפרשין זה כשם שמימין עליו הספרים ומתבאל ונסגר ומתפשט ונפתח [ועוד יש] טורקייא קטן שבשיופנין המלכים בקתדרא מניחין אותו טורסי קטן מחת רגליהם ושם אותו טורסי במקרא הזה כגל כדכתיב (ישעיה ס״ו ז׳) הדום רגלי וכן יש לפני תיבת ספר תורה וזה שם טופל באידך פינקין (פס״ד מ״ז) שלא פינקיסיות כן התפיפוין מלהנתן לוח שיכתבו בו עליו כתב משבון הודו מלדי יכתבון פיה כתאב אל הילדי : המנגס . פי׳ תרגום קטרה מגיסתא : וקוד הבגלי . פי׳ כלי עץ עדומה לתקידה אל הרם פי׳ קודה בעיית כדגרסי׳ (לעיל) (בגיטין דף ס״ח ע״ב) וזה היה חלקי הד אמר קידו ומד אמר מקלו : מ״ב מטיחסוס . כיון שנותר חדש את הקופה אותה הכל ונומל שפתו היא המיטה : ויקנב . פי׳ לאחר שמוסם הטפה ונשמייהו קמטין קטנים ופוסקן והופכן שמו קטיבה כדגרסינן (בילה כ״ב ע״ב) קטיבה שני : כלכלה . פי׳ כמין קרטיאתא שהוא בקופה שמכלת הרבה ושמה בעיית נומיתא : בית לגיגין . פי׳ גלגלה בעיית ולגוגין פירושו בעיית רבולא (רעלית) כדכתיב (ויקרא י״ד י׳) ולוג שמן : מ״ג הקטנים . פי׳ כמין סלים המתבאר כדאמרי׳ (מו״ק דף כ״ז ע״ב) אין מוליכין לבית הבאבל אלא בקטן : הקלמות . פי׳ קופות קטנות כלומה שבגיגו (גיטין דף ע״ז ע״ב) גם לתוך קלמה : וקומים . איכא דאמרי וקוגים קופות גדולות שדומים לסלה שבגיגו (דמאי פ״ה מ״ו) אפי׳ מאותו הסוג ואמרי׳ בג״ק ח) מני ר׳ מייא סוי מקלמו בפנים ומקלמו במון : דוגים . פירוש כדאמרי׳ בכילד צולין (פסחים דף פ״ב ע״ב) אי נמי דקא גדיל שוטיה ופיוטו מין טולין ב) כמין ורשכי שהוא הוא אל אלבה ומתמילין ושוטין הקופות דוגין ז׳ לפירוש . פי׳ כגון אלו שבשוטין לקופה גדלין וסובבין אותן ותופרין אותן ומנין שזה לפירה לשון סביבה ותירה הוא שנאמר (שופטים י״ד ג׳) יעוב ויפול ואומר (יחזקאל ז׳ י׳) בזה הלפירה בלומר הגיע הגבול אליך פירוש קדבלג אל דור אליך ומתרגמינן אילא אלו הלאלו מעני ודהב האל אימגלגלת מלכותא ומעא לממלכה אל דחיכה להתהלך אל אמתא : והעבק . פי׳ נשואה בלשון חכמים : מ״ד המומל . פי׳ (מ״א י״ז מ׳) ובילקוט מתרגמינן ובמולמליה יכול זה הכלי של טור מחטת חמשת קנין שהיא סלה [מסר] (אלא) קב : קימותיו . איכא דאמרי קימותיו פי׳ מסבנותיו ומתו בעיית עוני : אחזים . בעיית מילקוטה ג) כמין אחזים קטנת סביבות סתרמל וכאלו אחזים של דיסקיות שיתן ע לתוך ע וסביבות הבעיית (מכניסין) וסביבות הקטבוליה ומכניסין באומן מבעות של ברזל ומכניסים אחזים באומן המבעות מבלים ד) וסוגרין אומן בהן ומנין שזה קימותיו לשון סביבה הוא שנאמר (ישעיה ס״ח ח׳) נקיות לשבוים דרור ולאסורים פקח קוח : קקרטיה . פי׳ כדגרסי׳ בגמ׳ דכלים (דף כ״ה ע״ב) מאי קקורטיה כיתונא דלגא : קטבוליה . פי׳ עור של מעלה קוין אותו בלשון יוני אנבולי ושהוא למעה קוין אותו קטבולי עור שמו בעיית בעטע : מ״ה פטיליה . פי׳ כמין קופה בגרוגרת שמה בעיית קוסקה אחין ומנין שכן הוא דתניא (ירושלמי פ״ז דשבת) חותל של ממרה ופטיליה של גרוגרות מקפה ואוכל ויש בדברי חכמים פטילי מינור : וחסינה שהולה . פי׳ איכא דאמרי ומיקמיה מרגום (יואל ג׳ י״ז) בהרסו ממגורות חוסינה לשון רבים ולשון יחיד חסינא ומשויה מן הוא אלא אלא ומומין בו חטים : מיגניות של עלין . פי׳ פוטין כמין קלת קטון מן עלין ומכניסין בם פירות ואינו אלא כלי בריי וסוגניות מיקר מן (עה״ש ז׳ ג׳) סוגה בשושנים : חומל . פי׳ יש לו שמות אנים בלשון חכמים פרפיסא (תוקלא) [תוקלא] : מ״ו קסיא של עזי . איכא דאמרי קוסיא : מ״ז המלקוע . איכא דאמרי והמיקלע : והמיטוס . פי׳ כמין מצידה קטנה מן חבלים לחטוס פי הסור והגמל : והמדף של דבורים . פי׳ כמין דף וקרם ולוח שהוא נותן לפני כוורת דבורים שבשיטוח הדבורים מן המרפה יגוחו במדף קודם ואח״כ נכנסין לכוורת : והמתפה . איכא דאמרי מגפה גליפה דדבון מגוחתא מרוחה בעיית כדגרסי׳ (ב״מ דף פ״ו ע״א ע״ב) רב פפא בעל בבר הוה אמר לה לברתיה הביפי לי במגיפך אנא יהיב ליך כברין דברד אדהכי והכי נשב זיקא אמר כמה כברין דברד אית ליה למרי דיכי : קפסה . איכא דאמרי קופסה כדגרסי׳ בהמכלת (מנחות דף מ״ח ע״א) לענין ציצית עלית המוגמת בקופסה ולענין מבעת נמי ר׳ אלא אמר רבא פעמים שאדם נותן לאשתו מבעת שיש עליה חוטים להוליכה לקופסה ומנחתה עד שמגעת לקופסה (שבת דף ס״ב ע״א) : קמטרה . לשון מרבי ויוני ורומי ואלומי פי׳ תרגום (מ״ב י׳ כ״ב) המלמתה קמטרייה : והקמרייה שלכן . פירוש הקונה שלמעלה בראש המיטה שהוא כסוי שלה שמה קמרון כדאמרי׳ לא דומות לקמרוסקתא לענין שם עגלות לא (במדבר רבה פרשה י״ב ויולקום) ואמרי רבותינו שפירש לא קמרוסקתא שהיא שם עגלות לא : קובה אלא יגלוב בו הפרן הוא בלבים : והאלגנין של ספר . איכא דאמרי אלוגנין כמין נרתק של עור שמכניסין בו הספר : ואמוס . פי׳ כדגרסי׳ בשבת (דף קמ״ח ע״ב) מעגל של האמוס אומו הפך שמכניסין בתוך המעגלים כדי שיהיו שמו אמוס והיא בעיית קלנב : והמרכוף . כלי מרכב של זמר וזה שמתרבו שם לזמרים כמין סוס מן חרס : ומפוס של תפלה . פי׳ הבית שיכנס בו התפילין ומופכן על אותו הטור שמו עפס קלנב בעיית שהוא עשוי בשי״ן של תפילין וכן יעבו ד׳ בתים : מאיכים . איכא דאמרי הבאיאות יש אומרים מיכי חגיגלתה שהן נעשין לאחוק שהוא קלנב בעיית : מ״ח ותרוסתן . שמו בלשון חכמים המיק בגמרא (שאומרין לו) אלו מציאות (ב״מ דף כ״ה ע״ב) ושמו בעיית פרשין שהוא לריך בתיק ר׳ ב׳ חיקים : בית הפגישות . פי׳ חלים רחבים :

פרק יז מ״ג עפיירות . כלי נעשים מעני פפייר קופה גדולה שהיא עשויה כמעשה שבכה ומלודה אחיה מקבלת הבואה אלא כגון תפוחים ואגסין ורמונים בה : מ״ה נגב איכא דאמרי ואמרי הנגב והן מקומות בין הבתים (כדתנן) [כדתניא] (תוספתא כלים ב״מ פ״ו) אמר ר׳ יהודה לא הוכבו ביומני בלהן ואמרי נגב של בין הבתים אלא שמעבדי ודאי בכל מקום : מ״ח אגורי . פי׳ כדגרסי׳ בכילד מברכין (בברכות ל״ט ע״ב) לתה בקרא שמו אגורי שנאמר (בראשית כ״ב ל״ב) אגור בתוכו : מי״ב בפיקה גדולה . פי׳ בבר פירשנו ה) כמין חומס של נקה וכמין אותו שחתת האבנים והמלפפון ולא הפיקה היא כמין פקפת של (שמי) שמשה בלשון רבנן קטורתא כדתניא (בכורות דף כ״ב ע״ב) ואינו פיקה גדולה שלהן הנכנס דרך

ה) כ׳ ה׳ שם הגי׳ מקוי וכירושלמי פ״ב הלי ד׳ גורס סוג . ב) עי׳ ערוך ערך דר ד׳ . ג) עי׳ ערוך ערך דר ד׳ . ד) עי׳ ערוך ערך מ״ו . ה) כן נראה למלאות החסרון מתוך הערוך ועי׳ אהלות פי״ג מ״ה . ז) עי׳ לעיל פפ״ז מ״ו . ח) כן נראה למלאות החסרון מתוך הערוך ערך מלגן . ט) נראה בל״ל גנוחיקן . י) עיין שבת פ״ב אהלות פי״ז מ״ה . כ) ל״ל דיוסרא עיין בערוך .

פיהו : מי״ד הטוח [ובילת] הנפתית . פי׳ טוח היא עצים נפתית כדכתיב (ויקרא י״ח ע״ז) ואת בת היענה ומתרגם נפתיתא : מט״ו מטוי המלה . פי׳ כדגרסי׳ בהמביה גם (גיטין כ״ב ע״ב) ובהמוליה יין (שבת דף ע״ש ע״ח) ג׳ שורות הן מלה חיפה דפתרא מלה כמשמעה טוי שמיטו לא מלוה ולא כמיה ולא כפין דפתרא מלית וקמיה ולא עפין וחיפה (פי׳ מוקן) : [הנייר] . הוא נייר מחקה והוא וכל בעיית כמות נייר הוא ושוטין לוחו מן מוך : מט״ז והאסל . [פי׳ מוקן כמו] שמיטו [והאסל על כתיפו (אבלות פ״ח מ״ב)] : מי״ז מחתית הטרפין . פי׳ כלי שיש לגורף מחתיו שבשבופל ממטו פיסקא של זהב הוא מכנים לחוטו ולוחו כלי שמו מחתית ולוחן חתיכות ופסיקות שמן גבוטי : משחזת . פי׳ שמוחזין ולוטשין בה הסכין כדאמרי׳ בבילה (דף כ״ח ע״ח) אין משחזין את הסכין ושמה בעיית מסנה : פוינקס . פי׳ כדכתיב (יחזקאל מ׳ כ׳) ואיש ח׳ כדמוס לנוב בדים וקבת הסופל בחתניו ומתרגמינן ופוינקס : ושל חלף . פי׳ חלפה בעיית : הכבי . [פי׳ יש בתוך קנים קליפות ושמן כביי ו) :

פרק יח מ״ב המשבי . כדאמרי׳ פרק אמר להם המתנה (יומא דף ל״ז ע״ח) גם הוא עשה מוכני לכיוד ואמרי׳ עלה מתי מוכני אמר אביי בגבלא דהוו משקפי ליה וכמוה יש לעשיה ובעיית קיז : הקמרין . פי׳ הקבה של מעלה בראש המגדל של עץ שמה קמרין כדאמרי׳ ז) גב דומה לקמרוסקתא ופיוטי קיבה : ראש הוד . כבר פירשנו בזרעים ולה לימו וזה הקבן שמבנגד הוגלה : מ״ג נקליטי . פי׳ כדגרסי׳ (בוכה דף י׳ ע״ח) אכל פורס הוא על גבי נקליטי הטעה ומפרשינן (הוניהו) קטופות ד׳ עמודין ומעמידין אותן בד׳ פנות המעה ונקליטין שנים הן וקבוטין במעה אחד כאן ואחד כאן : ואמור . פי׳ כל דבר שסובל דבר אחר על גביו שמו אמור וכמיהו אמור של נפחים (לעיל פי״ד מ״ב) אותו עץ שעמוד עליהן עודות הנפח וכך כלי שמנסר עליו החרש שמו בעיית מומאר : מ״ד מלבן . פי׳ יש בין אחוד בראחנו של מעה ונקוב ב׳ נקבים בב׳ לדדין ונכנסין באותן נקבים בכרטי המעה ונקליטי המעה [ופעמים מוליאין אותן מלבנות ומוקבין באותן נקבים שני עצים ועושין בו לשון של זהובים ובני לוי מולין באותן] ח) מלבנות בעורות ומלבנים : מ״ה לוכסן . פי׳ קכמול בלשון חכמים (ב״ב דף י״ב ע״ח) מרוחה בעיית כדאמרי׳ (מגילה דף כ״ד ע״ב) תפלה מרוכבת הלכה למשה מסיני אמר רב פפא בתפלן ובתלכסון : מ״ח קלילה . פי׳ יש לתפלה של ראש ד׳ בתים ומכנים לתוכו ד׳ פרשיות שמע והיה אם שמוע קדש והיה כי יביאך וכל בית שמו קלילה כדגר׳ (סוכה דף כ״ו ע״ח) אותה בלועה ואינו אותו בקלילה :

פרק יט מ״ג המיזגן . פי׳ בגדי לאמר שטומנין בני אדם גדולים והשובין על המומיסן תחת כל המלמות והוא כמעשה הלו שטומנין בגד לאמר בשבת ע) ניתיסן לנטנע המעבר מן הקירות וכן שוטין הגדולין בשבת אחרוכות המעה : חבק . פי׳ בעיית גל מתחר שלוקמין המרכב מן הסוס ושוטין עליו בגד לאמר : מ״ח תומל . פי׳ כבר תרגם ילקוט ויכול זה כלי של עור ה׳ קבין שהן סאה חסר קב : משפלה . פי׳ (יבולה) [קופה] גדולה שמניחין אותה על החמור ומוליאין בה הזבל בדתנן באידך פיסקין שלשה משפלות הן של זבל :

פרק כ מ״א והמלפפין . פי׳ כמין שקים כאותה שמנינו י) ושמו בעיית גרלוב ויש עוד לפנים אותן הבקין שנותנין הסמוכות בספינות והן גדולים כדתנן בהמוכר את הספינה (ב״ב דף מ״ג ע״ח) ולא מכר את המרלפים : הקלוסטר . איכא דאמרי קלסטל כדגרסי׳ בבמה בהמה יולאה (שבת דף ל״ג ע״ח ע״ט) ולא סיימין בקלסטלין שבפיהן ויכול זה כלי של עור ד׳ קבין שהן שני שליטי סאה שהסאה שבה קבין : והקיומות . פי׳ כלי של עור יכול סאה שהוא שלש איפה והיא ג׳ הימין והיא כ״ד לוגין והוא רביעית ויכול קמ״ד ביצים כדאמר בביצה דמיטובין (פ״ג ח׳) סאה מדברית קמ״ד ביצים הוא : הרבגל . איכא דאמרי דובגל פי׳ כמין מתת קטן ביותר כמו שיש לאלו הבשמים ליתן בו בשמים : והמזלה . איכא דאמרי מזלה מוזיות בעיית פי׳ שטומנין בו לילה לדרך תרגום זוזין לאוכלה : מ״ב עריבות פיסוות . פי׳ בקיר בעיית יש לאלו הבנאין שמניחין בה אבנים קטנות ליתן בין הלבנין ושמה בלשון חכמים פיסי : מ״ג והדיוסטר . איכא דאמרי הדיסטור פי׳ ב׳ לדדים ודיו פיוטו שיש סבר פי׳ לדדים כדכתיב (דניאל ז׳ ה׳ ע״ב) ולסבר חד הקימת וכיולא בה פיטנו בדיופי בדיוגי כ) ודפתרא ובדופרלוף והוא עץ שיש לו ב׳ לדדים והוא יד לקולדום : בכלונס . איכא דאמרי פי׳ עץ ארוך כמו קנה של רומח כאותה שמנינו (ר״ה דף כ״ב ע״ב) בלונסות של ארז : מ״ה כופת . פי׳ עץ עב מטוחתו של קורה וכשבוטים את הקיר בוטים אבנים ומבבך עליה עבים שהוא עפר כופת והן מן תחנה כדתניא (תוספתא כלים ב״ב ע״ב) [כופת] חלק שאין בו גובה [עפר] מטוח ויש בו גובה [עפר] ר׳ תחיר ור׳ שמעון משמאין ר׳ יוסי ור׳ אליעזר בר׳ לדוק ממהרין בין חקוק ובין שאינו חקוק מטלאין אותו בשבת לא אמרי׳ חלוק אלא לענין עומאה : מפן . פי׳ כדגרסי׳ בבבא בתרא (דף ס״ז ע״ח) אבנה דשמואל עביד לה לבמה מקוואות בימי ניסן ומפלות בימי מאדי ומפרשינן מפלות בלאלן דבולאתה : מ״ו ויזון . פי׳ מתאלה בעיית : מ״ז כמין כי . דגרסי׳ בנמחות (דף ע״ס ע״ח) ובכריתות (דף ה׳ ע״ב) מאי כמין כי אמר רב מנשיא בר בדא כמין כי יוני וזה לאותו : מעדנים . פירוש איכא דאמרי מדנים בעיית :

פרק כא מ״א בכובד עליון . פי׳ ב׳ קנים יש לאורג אחד למעלה ואחד למטה זה באורגים שטומדין אבל האורגים היושבים בתפילה מניחין רגליהן על לוח אחד ומוכידין ועל לוח אחד ומעלין ומלוי אבן בשביל שיכביד על השתי וימתח : בגיבים . פי׳ כדגרסי׳ בדבי אליעזר אומר (שבת דף ק״ס ע״ח) אמר אביי תני בבתי גילת בבור אירבע בעיית : ובקיומו . פי׳ מאי קיומו אמר רב יהודה ליבתא (שם) : ובטיה . פי׳ כמו שאמרתי בשבת לא עיקרן ולא מימין ושיהה הוא מוש מבה והוא לשון רוקם ואוגב ופעמים מוליאו ופעמים מחזירו ופעמים מוליאו ולא מחזירו : ובכפול שבעיבין . פי׳ אחר שאורגין בו בנגד מבאין מוש בפול שבה : הבעיה . איכא דאמרי האימה . פי׳ פולבה בעיית : באוטיה מבור . איכא דאמרי ובשוה אורגאי בל׳ רבנן בגמ׳ (עי׳ שבת דף ל״ח ע״ב) וכדתניא תוספתא

פיהו : מי״ד הטוח [ובילת] הנפתית . פי׳ טוח היא עצים נפתית כדכתיב (ויקרא י״ח ע״ז) ואת בת היענה ומתרגם נפתיתא : מט״ו מטוי המלה . פי׳ כדגרסי׳ בהמביה גם (גיטין כ״ב ע״ח) ובהמוליה יין (שבת דף ע״ש ע״ח) ג׳ שורות הן מלה חיפה דפתרא מלה כמשמעה טוי שמיטו לא מלוה ולא כמיה ולא כפין דפתרא מלית וקמיה ולא עפין וחיפה (פי׳ מוקן) : [הנייר] . הוא נייר מחקה והוא וכל בעיית כמות נייר הוא ושוטין לוחו מן מוך : מט״ז והאסל . [פי׳ מוקן כמו] שמיטו [והאסל על כתיפו (אבלות פ״ח מ״ב)] : מי״ז מחתית הטרפין . פי׳ כלי שיש לגורף מחתיו שבשבופל ממטו פיסקא של זהב הוא מכנים לחוטו ולוחו כלי שמו מחתית ולוחן חתיכות ופסיקות שמן גבוטי : משחזת . פי׳ שמוחזין ולוטשין בה הסכין כדאמרי׳ בבילה (דף כ״ח ע״ח) אין משחזין את הסכין ושמה בעיית מסנה : פוינקס . פי׳ כדכתיב (יחזקאל מ׳ כ׳) ואיש ח׳ כדמוס לנוב בדים וקבת הסופל במתניו ומתרגמינן ופוינקס : ושל חלף . פי׳ חלפה בעיית : הכבי . [פי׳ יש בתוך קנים קליפות ושמן כביי ו) :

פרק יח מ״ב המשבי . כדאמרי׳ פרק אמר להם המתנה (יומא דף ל״ז ע״ח) גם הוא עשה מוכני לכיוד ואמרי׳ עלה מתי מוכני אמר אביי בגבלא דהוו משקפי ליה וכמוה יש לעשיה ובעיית קיז : הקמרין . פי׳ הקבה של מעלה בראש המגדל של עץ שמה קמרין כדאמרי׳ ז) גב דומה לקמרוסקתא ופיוטי קיבה : ראש הוד . כבר פירשנו בזרעים ולה לימו וזה הקבן שמבנגד הוגלה : מ״ג נקליטי . פי׳ כדגרסי׳ (בוכה דף י׳ ע״ח) אכל פורס הוא על גבי נקליטי הטעה ומפרשינן (הוניהו) קטופות ד׳ עמודין ומעמידין אותן בד׳ פנות המעה ונקליטין שנים הן וקבוטין במעה אחד כאן ואחד כאן : ואמור . פי׳ כל דבר שסובל דבר אחר על גביו שמו אמור וכמיהו אמור של נפחים (לעיל פי״ד מ״ב) אותו עץ שעמוד עליהן עודות הנפח וכך כלי שמנסר עליו החרש שמו בעיית אומאר : מ״ד מלבן . פי׳ יש בין אחוד בראחנו של מעה ונקוב ב׳ נקבים בב׳ לדדין ונכנסין באותן נקבים בכרטי המעה ונקליטי המעה [ופעמים מוליאין אותן מלבנות ומוקבין באותן נקבים שני עצים ועושין בו לשון של זהובים ובני לוי מולין באותן] ח) מלבנות בעורות ומלבנים : מ״ה לוכסן . פי׳ קכמול בלשון חכמים (ב״ב דף י״ב ע״ח) אמרתה בעיית כדאמרי׳ (מגילה דף כ״ד ע״ב) תפלה מרוכבת הלכה למשה מסיני אמר רב פפא בתפלן ובתלכסון : מ״ח קלילה . פי׳ יש לתפלה של ראש ד׳ בתים ומכנים לתוכו ד׳ פרשיות שמע והיה אם שמוע קדש והיה כי יביאך וכל בית שמו קלילה כדגר׳ (סוכה דף כ״ו ע״ח) אותה בלועה ואינו אותו בקלילה :

פרק יט מ״ג המיזגן . פי׳ בגדי לאמר שטומנין בני אדם גדולים והשובין על המומיסן תחת כל המלמות והוא כמעשה הלו שטומנין בגד לאמר בשבת ע) ניתיסן לנטנע המעבר מן הקירות וכן שוטין הגדולין בשבת אחרוכות המעה : חבק . פי׳ בעיית גל מתחר שלוקמין המרכב מן הסוס ושוטין עליו בגד לאמר : מ״ח תומל . פי׳ כבר תרגם ילקוט ויכול זה כלי של עור ה׳ קבין שהן סאה חסר קב : משפלה . פי׳ (יבולה) [קופה] גדולה שמניחין אותה על החמור ומוליאין בה הזבל בדתנן באידך פיסקין שלשה משפלות הן של זבל :

פרק כ מ״א והמלפפין . פי׳ כמין שקים כאותה שמנינו י) ושמו בעיית גרלוב ויש עוד לפנים אותן הבקין שנותנין הסמוכות בספינות והן גדולים כדתנן בהמוכר את הספינה (ב״ב דף מ״ג ע״ח) ולא מכר את המרלפים : הקלוסטר . איכא דאמרי קלסטל כדגרסי׳ בבמה בהמה יולאה (שבת דף ל״ג ע״ח ע״ט) ולא סיימין בקלסטלין שבפיהן ויכול זה כלי של עור ד׳ קבין שהן סאה חסר קב : משפלה . פי׳ (יבולה) [קופה] גדולה שמניחין אותה על החמור ומוליאין בה הזבל בדתנן באידך פיסקין שלשה משפלות הן של זבל :

פרק כא מ״א בכובד עליון . פי׳ ב׳ קנים יש לאורג אחד למעלה ואחד למטה זה באורגים שטומדין אבל האורגים היושבים בתפילה מניחין רגליהן על לוח אחד ומוכידין ועל לוח אחד ומעלין ומלוי אבן בשביל שיכביד על השתי וימתח : בגיבים . פי׳ כדגרסי׳ בדבי אליעזר אומר (שבת דף ק״ס ע״ח) אמר אביי תני בבתי גילת בבור אירבע בעיית : ובקיומו . פי׳ מאי קיומו אמר רב יהודה ליבתא (שם) : ובטיה . פי׳ כמו שאמרתי בשבת לא עיקרן ולא מימין ושיהה הוא מוש מבה והוא לשון רוקם ואוגב ופעמים מוליאו ופעמים מחזירו ופעמים מוליאו ולא מחזירו : ובכפול שבעיבין . פי׳ אחר שאורגין בו בנגד מבאין מוש בפול שבה : הבעיה . איכא דאמרי האימה . פי׳ פולבה בעיית : באוטיה מבור . איכא דאמרי ובשוה אורגאי בל׳ רבנן בגמ׳ (עי׳ שבת דף ל״ח ע״ב) וכדתניא תוספתא

(תוספתא כלים ב"ב פ"ח) האוגב בלמר שעל גבי האוזנא ובמוי שעל גבי הפלך ויש מוציאין אם הדבור מן תכנוס (ישעיה כ"ה י"ח) והשפיל גאותו עם תכונת ידיו ותן תרגום (עמוס ג' מ') ושל בגדים חבולים ומן תרגום (בראשית מ"ש ד') ילוטי עלה: מ"ב ובקמרא. מ"ד קרעוב הכף או מתכת שמשו ניצא ר"ל חכ' כשעמדין אותו על לוחר בהמה ובראש של עול מכאן ומכאן שני עלים קטנים ואותן עלים נקובין ומכניסין בתוך אותן נקבים רצועות ושמו קרעב ואיהו קרמיב ה) להו לעולר בהמה: בתין. פי' אלו שמוכרין עם התמור או סוס או פרד ובילו בגדים של צמר או עור או שק ויעשו מהן כתין כלול ודומה לכתין ומתכין אותן לעולרי בהמה ובליו הכול וכן בריחים ויש מפרשים שיש מחריטות (שהכין) [שהכין] נכנס בתוך (המוכתא) [הסיכתא] ויש מחריטה שהיא נדבקת עם (הכתן ועץ שהוא) [הכתן ועץ הוא] מבפנים ומתגין על בגיהן ומדביקן ומתין שכן דתניא (תוספתא כלים ב"ב פ"ח) הכתן שבמעגל הכתן שבמחריטה ושמו בעיים חלקה ומה חלקה מבפנים: בכבות. פי' מתין שהכתן ובבות בגדים הם או עור או שק דתניא בחורת כהנים (פ' שמיני) או יכול שאני מרבה את הכתן ואת הבבות ת"ל אשר יעשה מלאכה בהן (ויקרא י"ח ג"ב) לא הבוזקה מלאכה באחרין מן האהוך של מחריטה שהוא נכנס בתוך הטול שמו מבוזיאה בלשון לבנון והוא עב מן (יחזקאל מ"ח כ"ה) כשם שפירשנו מהן אלו ב) המחריטין: בחרב. פי' קייף בעיים והוא הכתן שמופסק בו הלים המורם ידו נכנס בתוך הכתן ומתין שהוא כן דתניא (תוספתא כלים ב"ב פ"ח) החרב שפרשה עם ידידות המחריטה הרי זו טמאה מפני שהוא מנקב בה חליות של אבר והוא שבאי של מטייל ותקב בהא ברוח של אגיאל (וכבורל ג). מ"ד ובוכבר פירוש כוכבא בחרמית והוא מן של מחריטה שיש לה את קמן ובראש החרב תבואה כשהלך המחריטה בארץ שמה בעיים כוכב המחרב חלול כמו מרגב מרד התבואה מעט מעט ותצמח בארץ [והוא כתין מעשה המחריטה שאינה לחיצה] אלא שהחרב שלה שהוא המחריטה של חציצה חלול: וביטול. פי' יש מפרשין בית ידא בחרמית מן של מחריטה שתופס אותו בידו האיש המוכר ומעשה המחריטה ומלגי לה להבא ולכבא כדתרגם (שמות כ"ב ו') לא תעה משפט אבן אמי אומר שזה חרב של מחריטה שמו אלגי: ובעריים. פי' דומה לבלי הסתת וכו (משני) [משבר] נוטים של שפר כדכתיב (תהלים קל"ז ז') עמו ערו אל היסוד ואומר ערבר תשרבל (ירמיה כ"א ל"ח) ויש שאומרים שאת של מחריטה לאשו חד וכנגם בארץ לאופרה ושולה ומרחיב (כמין) [כמין] לחיים ומרחיב המעבה כדתניא (תוספתא כלים ב"מ פ"ד) כל כלי הסתת עמא והערבינין עמהם: מ"ג נאמה. פי' כאומה שמשיו (שבת דף ל"א ע"א) במעשה שמי דחפו באמת הכנין שבידו: ובכיפים. פי' כייף מן פי' שלבה דברים יש כייף בחומין (ב"מ דף פ' ע"א) כייף לעבדה בתפלה (ברכות דף מ"ז ע"ב) ובמעשה של ר' חנינא בן דוסא (תענית דף כ"ה ע"א) כיפין מעשוים: בתכנא של חרש. פי' כל דבר שהוא לכבוש דבר אחד באחרונא שמו מכבש וכן שמיו בשבת (דף קמ"ח ע"א) מכבש של בע"ב מתירין: ובקשתגיא. פי' כמין קשת עשוי על המסמר הקבן: מלודות האיזשות. פי' ר' מבמונה שלים האמורה במורה דכתיב (ויקרא י"א ל') והחומט והמכמת [ומתרגמינן וחומטא ומכומתא ומע"פ שאין ראיה לדבר אבל לדבר אבל (תהלים ל"ח מ') נפל אשת על חיו שמש ונרסי' (מו"ק דף ו' ע"ב) מאי אשות אמר רב יהודה בריה שאין לה עינים אמר רבא בר שמעאל ואיתיתא רב יוסף בר שילמיא מאי קראה כמו שבולת תמם יהלוך:

פרק כב מ"א והדולפקי. פי' מקום מוכן הנחת לגיתין של יין כדאמרי' בהשוכר (ע"ז דף ס"ע ע"א) כיה אוכל אמו של השולחן והניח לפניו לגין של השלחן ולגין של הדולפקי ומעשה כדנרסי' בדמאי (ירושלמי דמאי פ"ו) ב' גלמים אחד עשוי כמין דלפקי: מ"ג ספסל. פי' דומה לכסא כדנרסי' בב"ק (דף ק"ח ע"א) ת"ר כתן עליה לחכם [לשמותן כסא] ושאלן ספסל ולכן בית דין דרכם (ספסל) שבתחלה מי שמתחייב מלקות היו לוקין אותו על ספסל ומלקין אותו וכך יעשו בת"י עד עכשיו: מרפרף. פי' שרשיפא בגיאנא דנמי כדאמרי לעניין נדה (כתובות דף ס"ח ע"א) רב פפא אשרשיפא: מ"ח שידה. פי' דומה לתיבה כדאמרי' (קהלת ב' ח') ומטטונות בני האדם שדה ושדות ודתנן (שבת דף ק"כ ע"א) השידה והתיבה והמגדל שאתה כו' ומוד תמן (ב"ק דף ל"ח ע"ב) כתן לתרש שידה תיבה ומגדל לתקן ולאמרי' עלה אבל כתן עליה לחרש לעבות תכן שידה תיבה ומגדל ולא"ב דבגיעין (דף ס"ח ס"א ע"ב) לאו כי האי גוונא כפול אבל ק"ל שאין תקרא יוצא מידי פשוטו: הדפין. פי' שבקאת בעיים כמו מגדל או שדה והן ליתן בהן כלים או ספרים והן מחבים שניים ושלשיים ושמו בעיים רוכשתן: מ"ו הסלא. מ"ד הסלא פי' לדנרסי' בעירובין (דף י' ע"ב) מאי עסלא אמר רבא בר חנא אמר ר' יוחנן עור דכסא של בית הכסא פי' של כסא ושל בית הכסא שיושבין עליו ונפנין עליו ונקוב באמצעיתו כדי שילא הרעי ופורטין עליו עור: מרסקל. פי' בשאילות שלחן של עלי כוורלא או של מתכת שרגילין בני אדם שמניחין תחתיהן כן וטוענין אותם על תבן ואוכלין לתם עליהם:

קקילין. פי' משגב בעיים כדאמר בפסקת שמעתא (פסיקתא דרב כהנא דף קי"ז):

פרק כג הכדור והאיתון והקמיע. פי' כדור נוכה בעיים איתון חיטו בעיים שכותבין בו התמור דכתיב (בראשית כ"ב ג') ויחבוש את חמורו ומתרגמינן ואוכיח ית חמרה ושמה בעיים שבר: ומדוכה המדיה. פי' ממין קרתני היא והיא ממדי ופרכ ופל שם מקומה נקראת: ובעיבא של גמל. פי' (בראשית ל"א ל"ד) ותשימם בכר הגמל תרגום בעבועי דגמלא: ובפיטן של סוס. מ"ד ובוטוולן כך פיטנו שבעים זקנים הטוטות אמון מלכים (משלי ז' ט"ו) ופי' בעיים אלוי ואים דאמרי ארמאי ויכון מנחולא רבה: בקופיון. מ"ד בקופון שדה שמוקין בה המלכים שמו בלשון יוני קומפון: מ"ג תפים של שמור. פי' מרשמא בעיים: מ"ד שהוא כורם. מ"ד קורם ומוטן כדנרסי' באמר ר' עקיבא (שבת דף פ"ח ע"ב) כתיב אשכול הכופר היא שהכל אלו הוא מכפר לי על מון גדי שבכרמי לי מאי משמע דהאי כרם ליסא לכנשא הוא אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן (כדתניא) [כדתמן] כשא של כוכם [שבכורם] עליו הכלים: מ"ה החרס. פי' מיתא בלשונא דרבנן ופירושו מעודה כדכתיב (קהלת ז' כ"ו) האשה אשר היא מצודים וחרמים וכתיב (יחזקאל כ"ו ה') משטח חרמים וכתיב (חבקוק ח' ט"ו) יגרהו בחרמו: הזופן. מ"ד הזופן: הזופן בחרמו ומחתיתו ומחתיתו של מזודה ושל חרס ומנין שהוא כן דנרסי' בחלו מליחות (ב"מ דף כ"ח ע"ב) [שעו של יס]: המדף. פי' לוח של אבן או של עץ מביאין הליידין ומעמידין הגות מועה והמקיש נמוך וקומכין אומו לוח בעץ ומעמידין תחת הלוח תשון (אבר) [אחד] או פחימים ויבא הטוף כדי לאכול אותו מזון וטופל אותו מדף ומתפס הטוף: והפלטר. פי' אלהו בעיים כמו חגל ויכנים אותו בראש [טוף] או בראש מיה ויחבק ושמו בלי ישמעאל והק: הסכרים. פי' כדכתיב (ישעיה י"ט י') כל עושי שכר: האקין. מ"ד הטקון מכלי הלוידים שלדים בו הדגים ודוגים בו ודומה לכלוב ומתו בעיים לחלות זיסמעהא מיגא אל קלהה: והרעוב. פי' מכלי הלוידים:

פרק כד מ"א ודילא הערבים. מרים קמן הוא ביאתר ושמה בעיים חגפה אלתוביתיה: מ"ה תרבוסין. פי' כמין עור שיש לכפות בו האגרות ושמו דוכ בלשון ישמעאל: מ"ז האפיפורן. פי' נוח הוא ויכתבו עליו כתב כודו פי' אחר חביה לידי יכתבון עליו להגדו ויש מפרשין אל מלפש בעיים והוא מקום שקטע בו בית הדיו: מ"ח ושל מרגיס. פי' כמו שעשיו בשמעד (מ"ק דף י' ע"א) מסרגין את המעות ר' יוסי אומר אף מממתין שמי ומרב ותרגום שבכה קרגאתה ומרגום שבכים סרגין ויש מפרשין מעה שיש קרגאים של סוס: מ"ט והפומלין. פי' כדנרסי' בשבועות תלמוד אחן ישראל ד) חויה דשבור מלכא בלא בעלים בלא ה) קרובים כד בעין מקבלין לייתיון פוחלן של בעלים ומליטן תבן ויהכין ניה גומרן וכלעין ומיה וכזו הסלכה בגדרים (ירושלמי נדרים פ"ג ה"ג) אם לא ראיתי גמל פיכח באויר ואם לא ראיתי אחר כקרות בית הבד: מי"ב לשמיה. פי' ופרה עור הוא ווהשמעאלים פורסין אותו למאכל קופרו בעיים כדנרסי' (נדרים דף מ"א ע"א) לעניין שמי לך כלי גולה כל ושמיה וקבלה ו) ממ"ו פרקלוניס. פי' כמין כף מטור יש לאלו שמופסין הטוף לפני הבלמונין כשיוצאין לעוד עם הטוף שמו בעיים בלו ואותו כף של עור שמופסין אותו שמו פרקלן ויש מפרשין שהם חבלים ובעשות שהן לעוד והן עודין בעד המיה והטוף ולשון יוני כשבמיו מרקלין: ז) הבכות והפרעות. פי' בתוספתא בתמ' אהלות בפ' רבי אליעזר אומר (תוספתא אהלות פ"ט) נזיר והתם תחת כריסו של גמל על מעבה פ' בתוספתא בבא מציעא של שהרות (תוספתא כלים ב"מ פ"ט) בפ' כליבא של מייס ן עמאה ניצא לנטמא פי' אפי' י' מלעות תחת הזב טלן מיממאות וכן למרכב בין זב למלעו חבל היולא מן המעה פחות מה' או יתר על ט' כדרך שלא ירדה עליו הטומאה בוכב אין דרכו לצאת ממנו טומאה מימא ויצאת ממנו טומאה ונעשה זב והחמרנו בוכב שדרכו לצאת ממנו טומאה אינו דין שמחמיר עליו שולאי יצאת ממנו טומאה: (מיחומא) [מטוהא] בלויה. כלקה:

פרק כה מ"א חובלות. מ"ד תופרות [לולאות הן] כגון שיש למכנסים חבור ולמרלפין שהן ממיני שקין ושמו בעיים חוט כדאמרי' ח) ביריעות ועושה בה תיבין ומולה אותם באוזקלי: מ"ד על גם קודמין. מ"ד שלות כמות תמהון קמתמה ר' עקיבא לחכמים ומתשל וכי זה הרוב הוא קודם לגם (קודמין) ובגם מיפה היא שנאמר (יחזקאל מ"ה י"א) המיפה והגם תוכן אחד המיפה מדת היבש (והאיפה) [והגם] מדת הלח: מ"ז בית לביעה. פי' כדנרסי' בגמ' דתגינה (דף כ"ב ע"ב) מאי בית לביעה אמר רב יהודה אמר שמואל מקום שנוכשין וכ"ה אומר וילבש לה קלי אמר ר' אבי אמר ר' יוחנן מקום שנקרי הדעת שומין:

פרק כו מ"א כמלל שמקי. פי' שם מקומן כדכתיב (ירמיה מ"ז ה') שמרים עמקים ונרסי' בגמ' (תענית כ"א ע"א) עיר המוציאה תמר מלות רבני כגון כפר ממקי: וכים של מגלות. פי' כמין בתים בתים יש לכים ובראש הכים כפול העור שמו ענן כדנרסי' בהמלגיע (שבת דף ל"א ע"ב) הנוכר כים בשבת חייב וכו' ומפרקין דליכא שלין אית דאמר דאית ליה ומכרכי עליה (מיכא דאמרי): כפיפה מלרית. פי' (שמלא) [סלא] דהוצא בלשונא דרבנן: מ"ג כף לוקטי קוליס. פי' אלו המלקטים קוליס אינם יכולין לנקמן ביד שמכין אותם הבדקים אבל יש להם כמין יד מעוז ואמ"ש אחין רמיה לדבר זכר לדבר (ב"ב כ"ג ו') ובליעל כקון מוגד טולהס [כי לא ביד יקמו]: הון. פי' קמרא בלשון אחרית אחור של שור ומנקבה בעיים ולשון יוני הוא כמין חגור קוין חגור זוגא והוא פי' מן (מ"א כ"ב ל"ח) והזומה כמלו מנאקים ויש מפרשין והזומה כלי זיין: והגורכיאן. פי' אלו שמושין מלאכה ולריכין לעמוד כורכין על ברכיהן ולעשות מלאכתן עושין לאותו כמין פיסת יד מעור ומשימין אותם על ברכיהן: והסכוולין. פי' בעלי אומנות כשהן עושין מלאכתן ומסכנן בגדי בית יד שלהן ששמן בעיים בית יד כמאם ועושין כמין כיס של עור והוא לר ודחוק ומכניסין בו ידיהן כדי שיהיו מסיקין במלאכתן ולא יעכבו בגדיהן ולשון יוני היא פירושו בלא נכנס (פי' פי' הר"ש): מ"ד קוים. כדנרסי' בכפויים של אחר ישראל (ירושלמי יומא פ"ו ה"ג) ר' יצחק סליק לגביה ר' יהושע בן לוי בלילא לומא רבא נפק לגביה לבוא קוליסה אמר ליה מהו הכן אמר ליה אסמכתא אני ושמו בעיים נטל קידי פי' אחר מעגלים הם בת"י וקבלו אותם נטל קידי: מ"ז עוגבה. פי' משכא דשדי עילוי אסרגא ושמו בעיים גוטא [ובלשון] גמ' אבריין והוא נפיל (ב"ק דף ס"ו ע"ב) מתקיף לה רבה בר הנן והלא עוגבה שמו כאן ועוגבה אין לריכה קיטום (מן) [מאי] עוגבה משכא דשדי עילוי אסרגא:

פרק כז מ"ד המקלש. פי' כדנרסי' בב"ק (דף ס"ו ע"ב) הבא במאי עסקינן במקלש: מ"ו אחפלינא. פי' הן עדלילין ופירושו בעיים גוארינ כדאמרי' במאה תלינה (יבמות דף ק"ב ע"א) וכן בעיר בשבועות [פ'] כל הנשבעין (דף מ"ה ע"א) נתתיו לך ונתתו באחפלינא: ופי מלמא. פי' מ"ד ופיה מלא פירושו מגבא טור ולאיתי בפירוש הרכון: וכים של פונדה. פי' כמין לבוש מעור והוא לקבלת הכספים ויש בו כיסין ולאיתיו לאלו הבאין [ממדינים] בורסאן והבבותיה ולאיה לדבר (נדרים דף כ"ה ע"ב) קבלי פונדה ופסיקייא תרגום הגולה ואפונדה כמין פסיקייא של עור: לפיק

ה) נראה שג"ל קטרין ומי"ל פי"ד מ"ה. ב) ג"ל המרשין עי' ב"ק דף ס"ג ע"א. ג) עי' בערוך. ד) ירושלמי שבועות פ"ג ה"ט ושם גרס קרוים במקום קרוביה. ה) ג"ל קרוכין. ו) עי' בערוך הבלש ערך שמת מ'. ז) שיין לתהלות פ"ת מ"ב. ח) בגרייתא דמלאכת המשכן ס"ד.

פרק כח מ"ב לפיק. פי' זה בנמה מדליקין (שבת דף כ"ע ע"א) טופל ופירושו הוא תלוי כדי לוכבם האש בכולו שיחם ויש בו נקבים הרבה ללאת העשן בהם ויש להם מעליות של בגד מוכנים לפקק בהן את אותן הנקבים: ולגער. כדגרסי' בנמה מדליקין (שם) כמו שפירשנו ה) בייתיכון וכן מעליות שחטוני טוער בהן את הקדרה כמו שעשינו בכל הבשר (חולין דף ק"מ ע"א) עפת חלב: מ"ב אספגים. פי' כדגרסי' בשבת (דף קל"ב ע"ב) אמר אביי אמרה לי אם אספגיתא דכולהו כיבי שב מאני מרגא והדא קירא ומנכא אלו לנתנן על מעלת של בגד ואח"כ מניחין אותו על המכה: מלוגמא. פי' רב המנון (ב"ק דף ק"ב ע"א) לענין שביעים לאכלה ולא לעשות ממנה מלוגמא מלא לוגמיו דמתוור פומיה בגוויה: מ"ז מן המלל. פי' זה טופל בגמ' דבמה מדליקין (שבת דף כ"ט ע"א) ופירושו בלשון רבנן בכרכומתא והוא כרוספדין בלשון יוני והוא כמין חוטין יתירין היולאין בגבד מאני קלותיו ומנו בעיית הורב וגרסי' נמי (מ"ק דף כ"ז ע"ב) ת"ל קורע מתוך המלל ומתוך הבגיל: כמין נחש. זה לורתו לשון מערב כדתנן במדות (פ"ב מ"א) וכשפלו בני הגולה הוסיפו עליו ארבע אמות מן הלפון והרבע אמות מן המערב כמין נחש: מ"ח כעבים הרבוס. פי' כמין סמיכה עבה עבה בעיית וכבר מפורשין הן בתוספתא (כלים ב"ב פ"ה ע"ב) אלו הן העבים הלבדין והסרוסין אלו הן הרבים בגון הבירסין והבירדסין והפימליאות של לחם וכבר פי' בזרעים: מ"ט כסת הסגלין. פי' אלו הסגלין שעמן בעיית המלין והן סיכלין על כתפיהן ומקלמין על לחייהן בעלות המשוי נתון כדי שיהא נוח לסבול ושמו בעיית בגדן: מ"י עבים שלה. פי' כמה שבאוב (ישעיה ג' י"ח) את תפארת העבים והשביסים:

פרק כט מ"א טומי הסדין. פי' חוטין היולאין מן הסדין שלשה פיכוסין יש לומי וסס אלו החוטין בלשון אחמית לאיתקה ושמו בעיית אלוש שיש בשמיכות וסדינין כמל: והסודרין. פי' כמין מלבשת קטן: והמרעין. פי' כמין טרעים: והפיליון. ל' יוני פי' לענין נדה (נדה דף נ"ז ע"ב ע"ש) פי' משפחת כדכתיב (רות ג' כ"ד) המשפחת אשר עליך: ושל אפיקרסין ל' יוני וא"ל אפילרכיות פי' לבוש תחתון שיש לו לאיתיקה כמו שפירשנו כרוספדין וגרסי' לענין מבילות שלו מגלהין (מו"ק כ"ב ע"ב) ואפיקרסיומו איכה מעכבת והוא פתוח בכתפיו ובשלובשו קושרו כדאמר באיזהו פירקין (מקואות פ"י מ"ד) הקשר של אפיקרסין שבכתף: הסגום. ל' יוני כמו סקלביגיקון. פי' בילנים בעיית ואף זה יש לו איתקה בשעמו לענין נגעים באיזהו פירקין (נגעים פי"ל מי"ח) סגום שנכלה בו נגע ר' אליעזר אומר עד שירלה בחרג ובמוכין ומוכין האמור כן פי' איתקה: והרדיד. פי' (שם"ם ה' ז') נשאו אם [רדידו] וכתיב (ישעיה ג' כ"ג) והגליפות והרדידים ומתרגם רב [יוסף] וכביתאתא וזה פי' כביתאי לבתי האמור בגיטין (ב"ב דף ק"ו ע"ב): והגומדיות. פי' בגד שהוא אמה על אמה ומתגין אותו העבריים על פיהם ושל אפיהם יש לו איתקה והן לא יהיה אלא בתדברות ובארץ אדום מרוב הקור ובומד פי' אמה כדכתיב (מ"פעים ג' ע"ז) ולא בני פיות נמד אדרבה ומתרגם רב יוסף בגמידא: כפה של זקיקה. פי' כפה טיפה כך פירושה: והקוליקין. פי' קוליקי מקבה מן שבר בעיית ואף זה יש לו (ממין) [ימין]: ובפוכלא. פי' זה פוכלא האמור כאן פי' נולחלא בלשנא דרבנן איספיקטורין ובעיית סורכה: והמעופרת. פי' תרגמין (מ"א כ' ל"א) ויתפשם באשר ואיבשמי במעפרת אפליו כבא בעיית: והפרגוד. כמו פרוכת פי' מיגלן שתר בעיית מתרגם מגר. ג' אין הפרגוד נגמל לפיהן אוהלה וגזל ובגודה [זהה] (ב"מ דף ל"ט ע"א): מ"ב סבדקין. פי' יש אומרים עוביאה לאן כמו שתמצו בי"ח כלים (שבת דף ק"כ ע"א ופיין פי' ל"ש) שלובת אדם בשבת: קלובקין. פי' א"ל גלופקרין פי' בשמיות בגד אמר עבה (משפקו) [נוטפקי] באחרית והוא כסות של ימות הגשמים והוא של אמר עבה: מ"ג חוט המשקולת. פי' חוט הוא ובגאשו אבר שהוא טופרת והוא ביד הבגאים שבו שוקלין הכותל אלא זהיה עקום כדכתיב (מ"ב כ"א י"ג ע"ש) ושמתי על יהוצלים את קו שמכון ואת משקולת בית אחאב: מ"ה הפרגול. פי' אלפרגאר בעיית ג) והן שני עלים לידיהן אחד מדוקין ומוצלבין זה בזה והלד השני שלהן בראשו בגזל ופתחין כדמות הכים ושני אלבעות לעשות הלוות הטבעות: מ"ו המקור. פי' כמין קולטום חד הוא שמנקרין בו את הרימיים כדגרסי' (מ"ק דף י' ע"ב) מאי מכשיון רב יהודה אמר נקולאתא דרימיא ושם אותה קולות הקולטום חד על שם ניקורן: מ"ז הבדיד. פי' זה שעשין בו הבדידין שבעיקרי בתים כדגרסי' (מו"ק דף ד' ע"ב) ומין עשין עוביות אמר רב יהודה בנבי מניא נמי הכי מה הן עוביות בדידין שבעיקרי זיתים ושבעיקרי נפיס כתיב (יחזקאל י"ז ז') מעבוגת מעבה ומתרגם רב יוסף עוביות ובנבי ובדידין כולן שם אחד ואותו הבדיל שעשין הבדידין שמו בדוד כמות קירבם אלא זה מין אחר ובעיית ביל: של ביקום. פי' מדלא כמו מבקש הפלים מן (בראשית כ"ב ג') ויבקע מאי טולה: ושל עדיר מן (ישעיה ז' כ"ה) ולל הכרים אשר במעבל יעבדון: ושל סמתין. פי' אלו שפוקלין אלבי גזית שמן סמתין כדגרסי' בהבית (ב"מ דף קי"ח ע"ב) תנו רבנן המלב שמסר לסתת סתת חייב סתת שמסר לחבר חבר חייב:

פרק ל מ"א הבגלה. פי' מבגלה ואסקופלה של זכוכית כבר נשאלו בשאילות והשיבים (שמין) [שמו] לא ידעו מה הן אבל כדומין אבו שהן כלים משוכחים של כסף ושל זהב כאותה שעשינו (מו"ק דף כ"ז ע"א) אין מוליכין לבית האבל מבגלה והאיסקופלה פי' ואמרו רבותינו בראשונה היו מוליכין לבית האבל [עטירים] בקלתות של כסף ושל זהב ועניים בכלי מלרים של מרבה קלופה אבל זה לשון יוני הוא מבגלה כמין שולחן [בין] של כסף [בין] של זהב ובין של זכוכית ואיסקופלה כמין קערה קטנה תחת הקערה והיא יושבת עליה ופעמים שנשברה הקערה ושמרו שולים והן עדיין כלי קבול: ושולי האיסקופלה. פי' כמו שפירשנו בשולי הקערה כך פי' האיסקופלה: קורטבן. פי' אותן הבוליים בחמרנו בנשאלו מן הקערה נלאין בכבורין ואף שהוא משמש בהן מרוחים כיון שעשה אותו הבגל חלק בקרעם ובפו בגל מבדל נעשה כלי נאה ויושב על כנו ומקבל טומאה: ופפו בשופין. פי' (דברים ט' כ"ה) ואבות אומר מתון מרגוס ושפית יתיה בשופכא ואומר (ש"א י"ג כ"ה) והיתה הפלילה פיס ומתרגם רב יוסף והוא לשון שיפוא לחרפא: מ"ב מיספקליה. פי'

ה) לעיל פי"ב מ"ג ד"ה והפרכין. ו) עי' ע"ז י"ב ע"ב ובערוך ערך ערקא. ג) עי' בערוך ערך פרגל. ד) ל"ל נדה עח ע"א

כדגרסי' ביבמות בהמולן (דף מ"ע ע"ב) כל הבגיאים כולן נסתכלו באספקליה שאינה מאירה ומשה נסתכל באיספקליה המאירה ושמה בעיית נמחת אותן הזכוכית אשר במרחץ נלאה מהן שמן בל' ישמעאל נמחת: סורחת. אוהיר מניה (תוספתא כלים ב"מ פ"ע ע"ש) מכמול שנעשל הזכר אלו אע"פ שהיה המקבל אלו מלא תלולה עיהר מפני שהוא סורח את הטין שיממה בחרמית ובריש בעיית ומנין שכן שעשינו בתוספתא (תוספתא כלים ב"ב פ"ז) הכוסות הלידים החתוכין עיהרין מפני שקורחין את הפה וזה (לחי') [הח'] בחקוס [כ'] כאשר נאמר סיכלא: מ"ד והמרפקה. ח"ד עשה חזנך כאפרכסת (תגיגה דף ג' ע"ב מולין דף פ"ע ע"א) פי' כמין כלי שעל הריחיים שהוא מכנים הרבה ומוליא קימעא ושמן לדן וזה הוא האגנה שעל הריחיים ובו מניחין הסבואה ויש בו חור ומתחת יש לו כלי של עץ שמתחתו טופלת הסבואה והיא נקלאת אפרכסת:

מסכת אהלות

פרק א מ"ג התחוב. פי' דעין כמו שעשינו (פסחים דף ע"ד ע"א) שפוד של כמון תוחבו: מ"ו (כותבו) [הותז]. פי' נתמך לאשם: מפרכסין. פי' נותנין ולוקחין מוטרדין בעיית: זנב הלפאה. פי' קיבבה: מ"ח נקוקל. פי' כמה דאת אמר ולא מעדו קרסולי (ש"ב כ"ב ל"ז) והוא מולע אלכסב בעיית ואע"פ שכתב (שופטים ה' ו') ויקללו את בהוגות ידיו ורגליו ומתרגם רב יוסף קרסלי: בקטלית. ה' ד' בקטלי ושופין בכך מלבע מקום אל מושב נוכחיו ואחיתה: במרפק. תרגום (יחזקאל י"ב י"ח) בל כל אליי ידי ושל כל מרפקי ידיו ושמו בעיית בם הגין: חליות בעיזבה. פי' חליות אלו הבעיזבה כלו בעיית כדגרסי' י"ח חליות שבעזבה ושרה הוא עלה כדכתיב (ויקרא ג' ע') לעומת הפלה:

פרק ב מ"א בית נלל. פי' כדגרסי' (מזיר ל' ע"ח) ואיזהו נלל בשר המת שקרם ומוסל שהרמיה ומקשינן סיכי דמי אי ניחא דיעשינן דמת אע"פ דלא קרים ומי ולי דלא ידעינן כי קרים מי הוי ומשני ח"ל ידעינן בחתם דלא ידעינן אי מוהל הוא אי כיתו ומיתו הוא קרים ולדמי מוהל הוא לא קרים י"ל דלמת כיתו ומיתו הוא: תרוד לקב. פי' תרוד זה פירושו בעיית מלעקה וקרבמיניה תרוד ושיעורו (מזיר ל' ע"ב) אמר ר' יוחנן מלא חפניו ת"ל (שם ל"א ע"א) איזהו מת שיש לו רקב מת שנקבר עכוס באהון שיש לו ע"ב לפה של אנשים אמר עולא אין רקב אלא הבא מן הבשר ומן הגידים ומן העלמות: מ"ב דם תבוסה. פי' כמו שעשינו בזיזות ד) וכ"ה מפרש לקמן (פ"ב מ"ה) איזהו דם תבוסה לוב שדמו שותת ומלא מחתיו רביעית דם שמא: עפר קבורה. נרסי' בגמ' דזיזות (שם ס"ה ח') מועל בתפיסה מלא לן ח"ל יהודה אמר קלא ונשאתני ממלרים עול שמי מעפר מלרים שאני שוכב בו ומה הוי שיעור תפוסה אמר רב יהודה מועל עפר תיתות ומופר בבתולת קרקע ב' אצבעות: מ"ד הגולל. פי' מה שבזיזות שעשינו (מזיר ל"ד ח') משיסתום אבל הסכוכות והפרעות וכית הפרס ואבן העמים והגולל והטופח כך פירוש ואיזהו הטופח (פי' הטופח) את שהגולל נשען עליו אבל דפק הטופקין עיהר הטופח והגולל פי' איזה הוא דופק בעשה בחופקין אם הקבר לאחר שיחפרוהו כל לרבן בונין מבלן ומבלן אילעבאות כדי שיעשינו למעלה מן האילעבאות אבנים גדולות לבסות את המת והאבנים הגדולות המכסות אם המת נשענות על אותן מקומות שעושין אילו פיאלאה מן קרקע עלמה אפעופיאלה ואילו פיאלאה שהן מבלן ומבלן במקום שנותנין את המת הן הן קרקעות דופק ואיזה הוא גולל אותן האבנים הגדולות שאמרנו נקרא שמן דופק שהן עלבות והלבות למעלה מן אותו פיאלאה שהן נטויות מבלן ומבלן הן קרויות גולל לפי שגולל המת בהן ולפה נקרא שמו דופק שהן עלבות והלבות דפקי קורין אותו. הימלמי פיע הוא. מעזיבה יש מקומות נותנין עליו מרבים ולרוות ושמו מעזיבה:

פרק ג מ"ג קטפרסי. פי' כמין מדכון כדאמרי' (נימין פ"ח ב') לענין אשה המקבלת נגע העמידה ידה קטפרס מאי קטפרס כגון שהעמידה ידה שקופה כמחילה לא שקופה בקבל אלא עשויה מקום מדכון: אשבורן. פי' במקום הישר יש שמין מקום עמוק שיקוה בו המים ושם אותו מקום מתוק אשבורן: מ"ז שהבלתו המלחת. פי' הפירה שהיה בארץ ויהיה באותה הפירה כמין עפר לבן שדומה למלח כדכתיב (ירמיה י"ח ו') ארץ מלחה ותתחר מלד לגל ויתאכל הטפר ויתלח עד שיעשה בה כמין הור כך כתב (ישעיה ל"ח ו') כי המים כמשן נמלחו: וכן מרגנו של אבנים. פי' כמין בנין של אבנים זה על זה כדתנן בתורת הבתים (ספרא פרשת ויקרא) לענין זריקה יהא זורק ורובע פי' שיתן אחד על אחד: בשקיפין ובסלעים. פי' תרגום סעיפי (ישעיה ג' כ"ח) שקיפי ומתרגמינן בלור בשקוף:

פרק ד מ"ג מוכני שלה. כאותה שעשינו בפ' אמר לסם המתמונה (יומא ל"ז ח') אף הוא עשה מוכני לכיור ואמרי' עלה מאי מוכני אמר אביי בלבלה דהוי משקעי ליה:

פרק ה מ"א ועינו קמורה. פי' ועינו כמו שפירשנו בעינו של תנור שהוא חלון עם אלעיתו כדי שיטלום בו האור ויתלבה. פי' קמורה כאותה שעשינו ר' אליעזר בן יעקב אומר משבת (גיטין) (מי' גיטין פ"ח ב') ביב שהוא קמור ד"א בכה"ל ופי' כמור וסדור: מ"ו וכפיסה. פי' כמין קרעלתא שנותנין בו ענבים משבולין בו את הכרם כדתנן בחיבר פירקין ונותנין לתוך הכפיסה ומוליך לבת וביב מושבה לחב:

פרק ו מ"א הגלגל. פי' אלגלגל בעיית ויש אומרין שריגה אוכמי אלון של מת שיעשה בחוטות כדאמר בתוספתא (תוספתא אהלות פ"ז) ואין בחוטות כפובי המרדני עומאתה תחתיו: מ"ד מעזיבה. פי' אותו הטיח שעמו הימלמא בארמית מן ומתמני במלבן (ירמיה מ"ג מ') ואותו הארבים והגלולות שנותנין על התקרה שמו (עול) מעזיבה ובעקו מן המקרה (נחמיה ג' ח') ויעזבו ירושלים עד החומה: מ"ה אוהב. פי' [כמו] ויעשו לבית הלוטות אמומים (מ"א ו' ד'): מ"ו כוכין. פי' גופו של קבר המת. כולל מופלין [תפילה] קטנים [ונקלא] כוך: מ"ז פרדסקין. פי' תלולות אטומות:

פרק ז מ"א נפש אטומה. פי' כגון שבונין על הקבר ואומר ליון שמו נפש ומכין דבריהם שכך שיעו (שקלים פ"ד מ"ה) כ' נתן אומר בונין לו נפש על קברו מני ה) רשב"ג אין בונין נפשות על גדיקים דבריהם הן זכרונם: מ"ב שיפוטו. פי' מה שהעולף מן האהל כדכתיב (שמות כ"ו י"ב) וקרא העולף: מרודד. פי' תרגום (שם כ"ע ג') וינקעו את פתי הזהב וגדידו ית עסי כלומר שהאוהל מרוקע באלן כדכתיב (תהלים קל"ו ו') לרוקע הארץ על המים ואומר (מ"א ו' ל"ב) ויצר על הכרובים: מ"ד מעלת הנפים. פי' במומכין בידיה שהן נפיה מ ה אחד ומזה אחד: שיעגילו ראש כפיקה. פי' קיטוריתא ובוסא בלשון אחרמית מד שיהא ראש הכפל עגול כפיקה ופיקה זה דומה לחתם של נקה (גולג) גדול ועגול וכו קושרים נקבים של עודות ונגול עליה שתי ושרב ועיקר הדבר לשון רבים פקעיות. ועוד בתוספתא (תוספתא פוקלין פ"ב) שיהו לפנין מלפפון שהוא עגול פיקה שהתחתונה חבור לעצמה ואין חבור לאחיכות: מ"ה שפיר. זה מפורש הוא בנדה (דף כ"ד ב') אבל יאלן נפרש גופו של דבור שהן כשפופרת של בילה:

פרק ח מ"א ומכוונות היה. פי' מקום שעשה לה היה בית: והעושה. מקום לבנה שלוקח מן הבונין: והאילום. פי' אלום וקיסם פירשנו אלום הוא עץ שעמו בנלי אלוסה: והקיסום. פי' קיסום הילכתא בלשון רבנן וכך פי' בשאילות: וירוקה תמור. פי' קישוטי תמרים יקראו לוסם קיסל חימאר בעיית: מ"ב הזיזין. פי' ילים זיזא וכן הקורות (חוץ) [היולפים] מן הכותל לחוץ כדאמרי' בב"ק (דף פ"ב ע"ב) בשעה דבריס שלאמרו ביזוטלים אין מוליאין בה זיזין וכלולמות משום אוהל עומאה אי נמי דלא נתקלו בהו עולי רגלים: והגיזלות. פי' כדאמרי' (יחזקאל מ"ח י"ב) והגזרה והבית וקיבותיה ומתרגם רב יוסף וכיוצרתא ובגינא ומפרש אידך פירקין (אהלות פי"ד מ"ח) ואיזה הוא הזיז שפניו למעה והגיזרה שפניה לחעלה: והשובכות. פי' מגדלים של יונים: והגמולין. פי' מערות וחוריה: והסיגים. פי' (אחד) [כמו] שן הסלע מהעבר מזה (מ"א י"ד ד'): מ"ד והסריגים שבחלונות. פי' כמו שפירשנו בסריגי המטה [כלים פכ"ד מ"ח] כך פירוש סריגים שבחלונות כמו עמודי ברזל דקים מוכנים זה על זה כדי שיהיה החלון סגור: מ"ה כפת הבבל. פי' כמין קובה שפירשו חכמים קובה הטעויה מן הבבל: והגליל. פי' המים הנקפה שם אותו הקיפוי גליל דכתיב (זכריה י"ד ו') לא יהיה אור יקרות וקפאון ומתרגם רב יוסף עדי וגליד:

פרק ט מ"ג או אפולה. פי' (תמור כפה) [כמו מכסה] אפולה ופי' דתוקה ומניח בתוספתא (תוספתא אהלות פ"י) איזה הוא אפולה כל שאין לה עפה מרות אחת: מ"ז מחולחלת. פי' איזה היא מחולחלת כל שיש לה עפה מלכבר רוחותי' משלש רוחותי' משתי רוחותיה זו כנגד זו: מט"ו קמטרה. פי' קפמא בלשון רבנן מקום שחוגרין בו בגדים וקפרים כדכתיב (יחזקאל כ"ח ל"ד) ובגגזי גרומים ובחבלים חבושים ומתרגם רב יוסף בכיספין דוכלא בלשון ליהודיתא מחתין בקמטרין ושוד (מ"ב י' כ"ב) ויאמר לאשר על המלתחה תרגום קמטריא: כמין דיסקוס. פי' דומה לפפסא:

פרק יב מ"ג הבאה. פי' אית דגרסי אחבא בתוספה (תוספתא אהלות פי"ג ע"ט) אבני כמין עוית [עיט] בגנין שהוא קמוך לחלון וזיז נתון עליו. ג) פי' אבני בנין כמין אבני של מרחץ שהוא חוגא דמיא בחלמיה לד בעיית ואית דגרסי זיז:

פרק יג מ"א והרפפות. כדאמר בתוספה (תוספתא אהלות פי"ד) ואלו הן סריגות אלו של אולות רפפות אלו של אלקיומיות ויש לו שני פירושים אחד ביתאל בין שלמן אסם אלביים ושבשה קוטי ופי' אחר בית הקין כדכתיב (בופטים ג' כ"ד) בחדר המקרה ומתרגם בית קיטא לשון יומו ושמו בעיית יאלן: מ"ד ולאספתי. ואית דגרסי ולאיילנתי. כגון אלו שמניחין חור בדלת להליך בו סגר להוליא מאותו המור קנה או עץ שדומה לקנה שהוא לשעגלין ושמו אספתי: מ"ו וסכאתי. פי' בית מכבש שמשו בעיית עגבבית כדגרסי' בגמ' דהחליל (סוכה ל"ב ח'):

פרק יד מ"א והבגילות. פי' איזה הוא בגילות שמעוקה מכאן ומכאן ומצויר מן האמצע (האי) [כדאיתא] במוספה (תוספתא אהלות פי"ד): והעמרות. פי' בגין למעלה מן החלון ויש בו חוטין ענולים כמין עמרות כדכתיב (זכריה ו' י"ד) והעמרות תהיה לחלם: והפתומים. פי' כמו לזיקין:

פרק טו מ"א וטפת. דומה לנוטפת ואין לו איתקה ושמו בל' יון קפיל ויש מיטים כן (שיטים) כפוויות: קפילון. אית דגרסי קפיות. פי' סגנון יש לו איתקה. ושמו בעיית בוטגם:

פרק טז מ"א אקפה את בני. פי' אקפה ג) ח' ונרפתו שאין הקב"ה מקפה שכר כל בריה (עי' פסחים קי"ח ח') : מ"ב והאכל. פי' מן ויאכלוהו במוש (במדבר י"ג כ"ג): הסלוגיות. כמין הר קטן חל בעיית מן (דברים י"ג י') והיתה חל עולם: מ"ה לו לגלוגים. פי' כמ. שפירשנו בזכרים:

פרק יז מ"ג מלעמיה. פי' כגון פוסקא בית מלא עלמות פי' ממיא עלמות כדאמרי' (ב"ר פ' מ"ח) אדליאטסא שחיק עמיא ד) והוא שחיק עלמות: מ"ה המלוופים. פי' כמו דסקיות שמשן בעיית בוכא:

פרק יח מ"א המגל בסיב. אית דאמרי ליב פי' נגתא באמרים ליף ו"ח בומתא כאומה שמיטו (מולין קכ"ד ח') הטונא בליב היולא ממנו כדכתיב (מתוס ב' מ') והלב גלמה ומתרגם ומלכתא יתבא ליבה. והביאו בגיך בחולין (ישעיה מ"מ כ"ב) תרגום בליבין ו"ח קרסם לו עור דתניא (פי' תוספתא נגעים פ"ז) ככר תרומה כרוך בליבין לו בגייר ומתן על גבי אבן המטבעת ויש אומרים קתא דמגלתא דכתיב (בופטים ג' כ"ב) ויבא גם הגלב ויש מפרשים כלומה שבגיו (פסחים קנ"ו ג') כוכה בסיב ובולמה והוא עלי יקרות: מ"ב וקנויות. פי' קיטניא בעיית: את הקש ואת המולה. פי' תבן של ה' מיניים שמו קודש שיקבר מן הקרקע קש כדכתיב (שמות ה' י"ב) לקושש קש לתבן וגרסי' בגמ' מתי מולה (שבת פ"ו ח') אמר רב יהודה תבן של מיני קטניות: מ"ד שדה בוכין. פי' מקום ששמו בוכים אמר רב יהודה בר אבא משמא דעולא שדה שמפעיריו בה מתיהם (מי"ק ט' ב'): מ"ה הרולף בית הפרס. פי' מרולף בשיש מוכלם בעיית כדכתיב (מ"ב מ"ז י"ז) ואת היש הוריד מעל הבקר הכחובת אשר מחתיה ויתן אותו על מלאפת אבנים ואומר (יחזקאל מ"ב ג') נגד הטעמים אשר לחלר לפנימי ונגד הלפה: אף הטוזה. פי' שעשה לו גדר מן אבנים מן ויפזקהו (ישעיה ג' ה'): מ"ו בית ובטוחים. פי' מקומיתא בלשון ארמית וכ"ה מפורש ואיזה הטוחים כל שהיה עולה בזאפו: מ"ח ופפר תיחות. פי' מקום שאינה בתולה אלא כגון ארץ מרושה שעפרה מדבקת בגבלו וכשמיה רגלו כמהלך על (הטולכי) [החול] כדגרסי' (ברכות מ' ח') אין מי רגלים בלים אלא ביטיבה ובעפר תיחות אפי' בעמידה: מ"ט האיסקוטוניות. פי' דומה לבקעה כאותה שאמר (שבת ו' ח') אבל הים והבקעה והאיסקוטוניות אינן לא רשות היחיד ולא רה"ר: קיני. פי' מקום: מ"י הגריפים. פי' כוך בעיית והיא לריפא דאורבאתי בלשונא דרבנן: והאלקיטיות. כגר פי' בית הקין שהוא מדר המקרא כמתרגם רב יוסף בית קיטא: ואוירה של חגר. פי' מרבאתא והיא מילוסה של מגר אחמע המילון לאחן בעיית (עי' ב"ב ס"ז ע"א):

סליק מסכת אהלות

ה) נרשאים רבה פ' ז"ד ועי' בירושלמי שקלים ובתוספתא פ"ח. ב) [עי' בערוך ערך בטח]. ג) ל"ל כמו ובערפתו ת"ח ותקפיה וכ"ה בערוך ערך קפת ח' [ובה"ח שלנו כגי' ותנקפיה]. ד) עי' רש"י ברכות ל"ע ח'

חשק מהג"מ שלמה הכהן שליט"א מו"צ דפה ווילנא שלמה

מסכת אהלות

פרק ב מ"א אלו מטמאין באהל וכו' מלא תרווד רקב. נ"ב וכ"ה דטעמא דמשא רק דבמגע אינו מטמא משום דאין נוגע ואחד ונוגע וכמבואר בחולין דף קכ"ו בדברי ר"ש ולפ' ר' יוסי דסבר התם דטעמא במגע היינו אהל רק דקרי לאהל נוגע וכמבואר שם וכזה יישבתי דברי המל"מ בפ"ג מהל' אבל שאמל ע"ד הטומיא בטוכרין שבהיים אי שאיר דמי לטעבד הכי או לא [ועניין הטומיה הוא שאין בה בשר כלל אלא עצמות ושור החופה לותם וכם יבשים מאד ולא נשאר בהם לחלותיה של בשר כלל] והביב דפשיטא דטעמאים כדין עצם הטעמא במגע ובמשא ולפ שהוא יבש מאד מ"מ הא כתב הרמב"ם דבשר שעפרן ועשה בקמה טהור אבל לא נעשה בקמה טמא ואפי' לפי דברי הרב"מ שם שכוונת הרמב"ם הוא שיבש כ"כ עד שאם נפרך יעשה בקמה ג"כ טהור מ"מ הך טומיה לא מיפרכי מיפרך ואדרבה נקוטי היא משבארת כ"כ המ"ל שם [וע"ש בשם שנשתפק המ"ל בגידון הטומיה לענין איסור הנאה בפי"ד מהל' אבל ולענין איסור שחיטה בפ"ד מהל' מאכלות אסורות עי"ש] ותמה ע"ז בכוד הגאון המפורסם בעל החכמה והמדעים מבורי"ב מתתיהו שטראשון זצ"ל. דמה הוצרך ללמוד דבר זה מסברא הא מקרא מלא הוא בתורה בפ' בהעלותך ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ואמר ר"י הגלילי בסוכה דף כ"ס דוטאי אחרונו של יוסף היו ואף דיוסף היה מתנו וכמו דכתיב בסוף פ' ויחי ויתנהו אותו (ופשוט דחביעה היינו מומיה שהוכיר המ"ל) [ושוד ראיה מפסחים ס"ז וסוטה כ' ושוד נכ"ד דלא עמא מה בלבד אלא אפי' מת עצמו שנאמר ויקח משה וכו'] כן תמה הרב הגאון הנ"ל. וכמה פשוט דכוונת הגאון הנ"ל לבקשות דבר דהחיטה היא נאה לבקשות ולקיים הבשר שלא תדקב ותסרית לעולם מ"מ כיון דחזינן בטומיה שהוכיר הרמ"ב דג"כ ענין חביעה הוא בדרכו לבשייבם מאד אחר זמן רב ולא"כ בודאי גם בני יוסף היה כן דבשעה חיתתו עד שיאתו ישראל ממצרים כי לערך ק"ו שנים ואעפ"כ מפורש בקרא דטעמא וזו חמיסה עצומה לבאורה על המ"ל ז"ל. ואמנם לנכי הבנתי ע"ז לבכוד הרב הגאון הנ"ל בחריבות והוכן תירוצי בס כך היה דמלבד די"ל דיוסף שאני דהיה צדיק ודאי נתקיים בו מה שאמרו חז"ל בשבת קנ"ב דמי שאין לו קפאה בלבו אין עצמותיו מרקיבין וכיון דגם אם לא היה נתנו לא היו עצמותיו מרקיבין ממילא בודאי לא נתייבשו הבשרות והבשר בלל ולא נשאר ממה שהיו בשעת מיתה. הגם מלבד זה יש לישב ע"פ מש"כ הרע"ב ז"ל ברפ"ז דגדה על הא דתנן אם ר' יוסי אומר דבשר כמת שייבש טהור דדוקא אם אין בו כשיעור מלא תרווד רקב אבל אם יש בו מלא הרווד רקב נהי דאינו עמא מחמת כזית בשר מ"מ עמא מחמת מלא הרווד רקב דכל בשר יבש לא גרע מרקב ע"ש והלכך בני יוסף ממי נהי דהיה יבש ועומד להתפרך מ"מ היה עמא מחמת מלא תרווד רקב משא"כ בטומיה דהמ"ל י"ל דמייירי במת קטן מאד בלומן אבל אם יהיה בקבר שלו מלא תרווד רקב ולכך מוצרך המ"ל לומר דמ"מ עמא מצד הסברא [ואין לפקות לפי דברי הרע"ב ז"ל דאף דר"י אמר בשבר המת שיבש מ"מ מודה דעמא מחמת רקב ל"ש הוה מלי לאוקמי הא דאמר ר"י בחולין קכ"ס דרקב עמא במגע מיירי בכה"ג דעדיין אינו רקב ומגע בכולו בכח אחת דיש לומר דכיון דסופו להתפרד ולהתרקב כמאן דמסרח דמי וכן אמרי' בחולין דף ע"ב אלינא דר' יוסי גופיה עי"ש ודו"ק]. ובעיקר דברי המל"מ ז"ל במאי דסיעתא ליה דגם בעצמות המת אם נפרכו עד שנעשו קמחת עהור כמו בשבר ואף דלכאורה יש לבניין ראיה לדבריו מהסוגיא דנדה דף מ"ה דעל הא דתנן שם דבשר המת מעמא לחין ויבשין אמר ר"י דגלמד מקרא דאו בעצם אדם איתקש אדם לעצם מה עצם יבש אף אדם יבש ודוחק דקי"ל דאין איתקש לאתלה ודרשינן מי לאיסכא דמה אדם אם נפרך עד שנעשה קמחת טהור ה"נ בעצם טהור ומיהו אין הדבר מוכרח כ"כ ודו"ק. ושוד יש לומר דבני יוסף כיון דהיה בלב ל"ל דלא גרע ממת שנפרך ושלדו קיימת דשמא דיבש לא גרע מבנוף [ועי' תוס' סוכה כ"ה ד"ה מיבאל ובסנהדרין דף כ"ב ע"א ד"ה הוא ועי"ש בדורש לעיון דרוש ח' עי"ש היטב ובמק"א יתבאר באריכות מזה אי"ה] מבא"ב בגידון המ"ל ז"ל דמייירי בחסר ממנו ואין שלדו קיימת [ועפ"ז א"ל לומר בתירוץ הראשון שבתחתי דמייירי במת קטן דאין בו תרווד רקב דאפי' אם יהיה בקבר מלא תרווד מכל מקום הא קיימא לן במיר דף כ"א ע"ב דאמר שחסר אין לו רקב עי"ש]: סליק

מסכת נגעים

פרק א מ"ב הפתוך. פי' מטונב: דיהה הימנה. ליפי' פתוח מן (ירמיה י"ד ט') למה תהיה כאיש נדהם: מ"ה מבולבלת. פי' סאבות המכה. כעיר בלולה:

פרק ב מ"א בגרמני. פי' איש לבן ביומר כדאמר' (בראשית רבה פפ"ז) לעין יופי איש מלרי בגר עכום ומה הוא ערמימותיה אמר בכל מקום גרמני מוכר כושי וכאן כושי מוכר גרמני: באשכרוע. פי' בכוח תדהר ותאטור (ישעיה מ"א י"ט) ומתרגם מרון מוריגין ואשכרוטין והיא פיקסי (בין) [מין] מן שהוא לא לבן ולא שחור אלא ביניוני: אני כפרתן. פי' [גואלם] אני אפדה אותם מכל רע. פדיסה בעיית כדאמרי' (בבכורות י"ח ח') לעניין כה"ג:

פרק ג מ"ב לאיסטליטו. פי' תליפות ותרגם (יהושע ז' כ"ח) אדלת עכור (?):

פרק ד מ"ט הלכה לה האוש. פי' עקר המכה ושורשה:

פרק ו מ"א כגרים הקילקי. פי' קטב ומלומלם שאינו לא חסר ולא יתיר: מ"ז לאש הטויה. פי' לאש האמה ומינן שבן דגרסי' (קדושין כ"ה ע"א) בהאשה רבה לעניין יליאת עבד לחירות כ"ד לאשי אכיים אחדם ואני עלה ואולן עבד יולא בכן לחירות והוינן בה סימנים דאלי אילימא סימנים [דגיד] היינו לאש הגויה (מיסו הוא) [מהא] גמרינן דלאש הגויה הוא לאש האמה שהוא גיד: סיגולא. פי' כדכתיב (ויקרא כ"ב כ"ג) או חרוץ או יבלת: והלדולין. פי' ל' והמלמולין תאלול בעיית ופי' בעיבה כמין תל בשר וגדלדלו לעמה: מ"ח והקמעין. פי' בגבולא תימי ביתיהם ואתתא תותי ביתהם ותומי דדה שמו קמע דמין (נדה מ"ז ח') לעניין סימני בגרות כ' יוסי הגלילי אומר כמיעלם קמע תחת הדד: הקדת. פי' קודחת בחרמית גדת בעיית כמיכה אדם את חבירו במכב או בסכין שמו בלשון ישמעאל גדת בעיית: המודלין. פי' כמו שאמר (ע"ז כ"ח ב') עין שמרדה מותר לטולה בשבת ומינן שכן האמור בהמים (ספרא פ' תזריע) שמין יכול מולך מלמוד לומר ונרפא (יכול) [מכלל] שמולך בשהמכה פתוחה והבשר המוכה נרפה בלא עור:

פרק ט מ"א או בחמן. פי' הגן הולא מן לאש שמו בלשון ישמעאל שדה אל לר שדרה אל לר כדאמרי' (ירושלמי כלאים פ"ח הלכה ב') בהכמולה דלעת מכה היא ומתתקין אותה בחמן: מ"ב לוקת. פי' כשתתפא וקרם עליה עור ולא נשאר אלא רושם המכה בלבד שמו לוקת כדאמר בת"כ (ספרא פ' תזריע) יכול עד שיעשה לוקת ת"ל שהין הא כיצד נתרפא ולא נתרפא מכלל שלקת נרפא ממש וה"ג דמלגלג לוקת (חולין קכ"ד ח') ואמרי' בגמ' (בכורות ע"ה ח') ח"ר חסדא הא מלגלגא מגברא רבה שמיע לי ומנו ר' שלגא בשבה כלב ומעבה מקומו לוקת ג) ת"כ וכמה הוא פרס אני ככר מג' לקב וג' שיעורין היה רש"ח בה פרס בתוספתא בפרק הבא כולה נגע יסגיר בתס' נגעים (תוספתא נגעים פ"ז ע"ט):

פרק יא מ"ז קיטו. פי' כגון ויולן סתר בעיית כדאמרי' לעניין סוכה (ירושלמי סוכה פ"ח הל"ד) עבה בה קיטיות [בשבה]: פסיפת. פי' תגנים קמיס בחותם שבל הבכורות לשון יוני הוא וחולפין [בין הגזותיהן בא"י וכדומה לסם לעניין בגד וקיטיטוב מוכלר בעיית בגד שיש עליו כגון דיוקי זהב מלוייר: מ"ח חוגין. פי' ביריגה בעיית כשבעיטו (שבת י"ז ב') אין מומין חוגין על פשתן: מ"ט הסגיל. פי' ביפות ויש חומיס מסתוליתא בחלמי ומינן שהסגיל קיים הן החיוה (תוספתא מקוואות פ"ג) ואלו הן קני המדה זה הסגיל: מ"י מגיל על האמריות. פי' [כדאמרי'] תלוק לבן שאין בו אימרא (תענית י"ח ב') ופי' אלו בני אדם חשובין כשתופרין את הבגד מחפין את הטפר בבגד בלא כתרגמן:

פרק יב מ"א בית עריגון. פי' בית שיש לו שלשה כתלים שמו מריגון ב' כתלים שמו דיגון ה' כתלים שמו פטיגון ד' כמנסב שמו מטריגון: ובאיסקדיא. יש שונים באחדה רפסולות ודוברות שבמקרא והוא אסדה וכל' תרגום תורים ובעיית מיף כגון מטבר דמה דספיה קמה: מ"ד בין פנים. שאלו בשאילות הכם כדי ליתן בין פנים (שבת פ"ב ח') והשיבום אלו שמנסרין הקורות לעשות לבתות ולוחות ומסרין ומותין הכם בין הכרכים כדי שיכנס בהן רוח ויבשו מפני [שלחין] הן ומינן שפנים לשון סדק וקרע הוא דכתיב (תהלים ס"ד) הרעשתה ארץ פנמתה וכתיב (ירמיה כ"ב י"ד) וקרע לו חלוני ומתרגמינן ופנים ליה מרכין וכתיב (שם ג"ו כ"ג) ויהי בקרא יהודי שלח לחות ואתבשה ומתרגם חלת פנים ויש לפרש עוד ג) שבשם הלתי והמזוזה פנימה בלשון רבנן: מ"ה ועל תפיו. ח"ל עפיו ופי' שפירשנו בראש כלים (פ"ג מ"ב) שדומה לפר אלא שפיו לר כשעיטו (פרה פ"ו מ"ב) והמפי בתוכה אמ"פ [שפיו] לר כל שהוא כגון כוכה קטנון בעיית בתניי בלשון רבנן כגון כוכה אבל זה מעלבל מתקוש לאקוש ומתו נאמון בל' ישמעאל ומינן במקום שבופסים בו הקדירה שמו תפיה דכתיב (מ"ב ד' ל"ח) שפת סביר הגדולה ומתרגם תפי: מ"ו שניהן קומטין. פי' מקלפין הסיד או הטיע שהוא טיח על הקיר שנאמר (ויקרא י"ד מ"ח) ואת הבית יקצע ומתרגם יקלפון וכדעתיה דר' יוסי (פי' תוספתא נגעים פ"ו) מקלפין מן קרקע הבית ג' אצבעות:

פרק יג מ"ב לאשי פתין. פי' ד) אותה האבן או אותה הסין א' לאשי אומן אבנים וסלים שמנדבך זה במערב ומנדבך זה (במערב) [במזרח] אחת שמו פתין: מ"ט ואוכלה בלפתן. פי' כל דבר שיאכל עם הפת ובמו בל' ישמעאל אודום בעיית כדאמרי' (ברכות מ' ח') טול בריך א"ל לבנך הבה מלית הבה לפתן נמי וא' אוב (שם) א' רבא בר אמי מבמיה דר' חייא אין הטעם רבאי לבלוע עד שיביא מלח וליפתן לפני כל אחד ולפתן דבר שמלפת בו הפת ובלשון רבנן בשם כדאמר ליה דין לריך בשם (ברכות מ' ח'):

פרק יד מ"א פיילי. פי' מזרקים וכוסות כדכתיב (עמוס ו' ו') השותים במזרקי יין ומתרגמינן בפולאי: מ"ד מיזוג יין. פי' שומשוק בל' רבנן דאמר (שבת ק"ע ב' ע"ב) רב יוסף מיזוג באבנת אבר מת אחוב אמר טולא מנוה מיזוג ואומר ומסיק רב

ה) ומתרגמינ אלשני בנני כל"ל. ב) זה שייך לפ' י"ג מ"ט. ג) עי' סוכה י"ח ח'. ד) עי' ערוך ערך פתין. ה) כן הוא בכ"י. ו) ל"ל חרותא ועי' ערוך ערך חרת ג'. ח) עי' מ"ם בערוך בשלם ערך כן ו'. ט) ל"ל דבכי גרסי' בשבת (קי"ו ח') אמר רב חסדא על יד על יד.

מסכת פרה והיא רביעית ה)

פרק א מ"ג קוילו פלגם. פי' ביטיי שאינו לא חיל ולא בבש כדכתיב (יחזקאל מ"ה ט"ו) ושה אחת מן [הצאן מן] המאתים ממשקה ישראל ונרסינן (יומא ל"ד ב') שה אחד מן המיומד שבעדרו מן הצאן ולא מן הפלגים שפי' פלג כלומר שמשו לאן ולא בבש מן המאתים מכאן [לעולה] שבעלה במאתים: קוילו ביקר. פי' מוקד הסרסי דכתיב (מ"ב ג' ד') ומיטב מלך מואב היה נוקד והטיב למלך ישראל מאה אלף כרים וכרים כם לאן שנאמר (תהלים ס"ה י"ד) נלבשו כרים הצאן ואומר (שמות ח' ח') דברי עמוס אשר היה בנקדים ומתרגם מרי ביתיון וכתיב (בראשית ל"ד כ"ב) מקניהם ו קנינם ומתרגם גיתיהון וקניהם: פרכיגמתא. פי' לשון יוני מעבע דיבר על שהב שנפבל במלך הדם מעל ח' שאול היה לו מעבע בא דוד והטביע מעבע ח' ופסל של שאול שמו הוא פרכיגמתא והוא ביטוי וכן עד שהיה כבש ו) ושה היה יולא מכלל כבש ולכלל הול לא בא הוא פרכיגמתא:

פרק ב מ"ב יגור. פי' יגבר: הנגסת. פי' קלבה ודקה: ישרת. מ"ד יבלת כדאמרי' בבכורות (דף מ"ה ע"א) לעניין מומין וכיולא בה גרסי' בגמ' (תמורות דף ע"ו ע"א) לעניין מומין בבעלים הבא במאי עסקינן [ביותרת] מי ליתא ביתירת ישרת מאי (מאומו) [רלייה מייתי] (וכבוחיה) [ודכוחיה] לעניין עבד בהאשה נקיים (קדושין דף כ"ה ע"א): מ"ג קיפל עליה המוסיכה (מ"ד) [מ"ל הוא] (ב"מ דף ח' ע"ב) קיפל הלוקח מוסיכה מתכינו קנה בתמיאות ובנכסי הגר לא קנה [מאי בעמא] אמר רבה בר רב אידי אסברה לי מאי לשון מוסיכה כאדם שמוסר [דבר לחבירו] והוא חבל שקאוכה בו הבהמה ונמשכת ופעמים עם יכין בקיפול חבל על הבהמה ואם עשה כן בשבה פסולה משום לא מלה עליה עול: סגלל. בלא מתלוק בחלקלקות: מ"ה גומא. פי' גומא כל מקום שעמת בו הביער כמו שאמור בהמוחפים (ב"ב דף ע"ז ע"א) בשביל אויר: כוס. פי' שכינם בה הביער:

פרק ג מ"ג קלל של חטאת. פי' כמו חבית או כד שהיה לחב כדכתיב (בראשית כ"ד כ') ותעבר כדה: מ"ו כיפין. פי' קיבורה בעיית אוטאק: מ"ח אכן. פי' נעבע אורן (ישעיה מ"ד י"ד): ותזיתה. פי' פניה של מערכה ומרליתה כדאמר בהמוחפין (ב"ב דף ב' ע"א) ועושה חזית מכאון וכתיב (מ"ב ז' ה' ע"ב) ומחזה מול מחזה פי' מראה: מ"ט כפתוה. פי' קשרוה לשון תרגום כדכתיב (דניאל ג' כ"ד) אלא גבנא תלתא דמיין גנו טולא מכפתין ופי' קשורין: בחבל של מנגן. פי' עצב שמו מגג ושושין ממנו חבל דומה (לגמי) ותשופה וחלפה: באלמות. פי' עצים קטנים כדכתיב (ישעיה ז' ד') מעבי זבובות האודים ואליה הוא זבוחות הנעשים בהן אליות מליתים בו את האורות בקורות כאותה שבמיטו (תמיד דף כ"ט ע"א) לעניין המלכה וביוה היה בין הגזרין שהיו מליתין את האליה: בחביות. פי' ז) אחלתא ממש בלשון רבנן:

פרק ה מ"ד שפופרת. פי' גובתא ממש: מ"ו בולת היוצרים. פי' אלו שעושין כלי חרס על האבנים קודם שיעשו הכלי יעשו מן המותר כמין בולים של תרגולת מגולין כאותן שעשיו לעניין רבית (ב"מ דף ע"ב ע"ב) על המטבע של זיתים ועל הבולים של יולר: מ"ז ופקקה בשמרטום. פי' סרמא בקרא בעיים:

פרק ו מ"ה הגבי. פי' פליד לשון תרגום כדכתיב (מ"ב ג' ע"ז) עבה הגתל הזה גביש גבים:

פרק ז מ"ז המכון. פי' כגון עדולה את המים בחבית וטוך את המבל על ידו שהוא ה) מכון אם מעט מעט כשר שעל ידו מעט הוא דהכין ע):

פרק ח מ"ט כפולמתאות. פי' במלחמות כשם שעשיו (סוטה דף מ"ט ע"א) בפולימוס של אסכפיטוס ופולימוס של עיטוס: מ"י קרימון פוגה ירמוך פינוס. פי' שם נהרות הם דקה אחר (ב"ב דף ע"ד ע"ב) מאי דכתיב כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יסוגהה אלו ז' ימים ול' הנהרות שמקיפין ארץ ישראל:

פרק ט מ"ב חיפוטים. כשפופרת פ' זה חיפוטים הוא (שהוקן) [תולעת שחורה] והיא מהלכת על אדמה בוטפים אפרנא מתלא אכובא כדגרסי' בת"כ (ספרא פרשה שמיני) הולך על אדמה זה עקבו כל הולך להביא את החיפוטים ואת הדומה לדומה: הדיבה והכיבה. פי' תולע שמו דיבה ומפרסין רבנן (הבאור) [הדיבה] הוא סלמנטון דת"ר (ב"ב דף ל"ח ע"ב) ואכלתם מן התבואה יש בלא סלמנטון מאי בלא סלמנטון ר"נ אמר בלא רגינא ולית סברן הוא אלא סלמנטון הוא תבואה שנרקבה מלאלוחית האדן מדוב יושבה אלא אחרו גבי משכן (שבת דף ק"ב ע"ב) קרם שנתלאה בו דבגא מעיף לתוכו אבר וקותמו וכיבה פי' תולע:

פרק י מ"א מדף. פי' המלע והבגדים שתחת הזב שמו משכב ובגד ומלע שהוא כסוי מעומלאת המתים שהתי עושה משכב ומובב תחתיו לעמת אדם ולמתה בגדים וכל בגיו מדף לעמת אוכלין ומשקין שהוא מושב למעלה מן העמת ומתועב מכח אוירו ומינן שכן דקא אמר (נדה דף ב') ואמ"א הכא עומאה דאוויריה והכא עומאה דבגין דקתני מדף קול מלה נדף אין זה אלא באוכלין ומשקין לא בדבר אחר שבעולם אלא זה אלא בזב בלבד:

הרפדות

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

פרק יא מ"ב הרפדות. פי' כגון מקום שיושב בו מיס מפה מפה כן בעייתי: הרפדות.
פי' כך המקום שיש בו רפש ויולא מיס פשוט לקודש: מ"ז לא ביומקות ולא בתמכות. פי' יומקות ככר מפוזרת ואלו הן יומקות בגבולין שלא נמלו וכתיב (הושע י"ד ז') ילכו יומקותיו ואומר (יחזקאל י"ז ד' וכ"ב ע"ש) אם לאם יומקותיו ואומר (תהלים פ' י"ב) ואל נהר יומקותיה: תמכות. כדגרסי' (סוכה דף ל"ג ע"ב) נקרעה לאמו מי שולא נקרעה לאמו ועלה בו תמרה כשר: מ"ט קלחים. פי' בשילאו ג' ג'-קלים בין בתבואה (דעלוביס) [ועבדים] ויוקות משרש ח' שמו קלח וכן אנו מפרשין (חיוב ה' כ"ו) תבנה בכלה תמיה בנוש ובנות וכ' וק' פתרון אחד הוא: מפקנו. פי' כמות פסוק מפקנו: וגרדומי. פי' כשיכלה הלילה ולא יתמיד ממנו שלא מקלח כדאמרי' (מנחות דף ל"מ ע"ב) דגרדומי מכלא כשרין ובלשון רבנן מאי גרדום איגרדומי וכי האי גוונא באיזוב:

פרק יב מ"א מספקו. פי' הוא האיזוב קלר קטון באיזוב חוט כדי שיבים [לחיים] שמו סיפוק כדגרסי' ח) סיפק לך כל לבבך: מ"ב מילה. פי' (ויקרא ח' מ"ו) ומלה דמו על קיר המזבח וכתיב (משלי ל' ל"ב) כי מיץ חלב: מ"ה בכנפו. פי' כדכתיב (חגי ב' י"ב) הן יגע בשר בכנפו ובכנף קודש בגדו: מ"ח הכוס. פי' על חוכן הים דגרסי' על רוכן הים דגרסי' על רחבן הים דגרסי' על חוכן כרסו פסה כיסמבול בעייתי על חרבו שיש בלשון רבנן קלב אלברה בעייתי כגון גמי היולא מן המים והן עושין ממנו מחצלות: הפיקה. פי' כמו שפירשנו (אהלות פ"ז מ"ד) לשון יחיד של פקעיות והוא סיפה בל' רבנן: הקדומות. פי' יש בידות הכלים שהן קדומות ובמקלע ומטוקבות והכלי ככפם בהן ואמתם קדומות תבין זה מן הכתוב שפעמים שלבב אלו שהוא קטן קוב וקדום והכתוב מודיע: המחוקות. פי' ומחוקן כמה דאת אמר (תהלים ל"ה ט') מחק עלי שימו ואומר (איכה ב' ע"ו) ויחרקו שן [יום] לומר שאותו היד של כלי הוא של פרקין ויכפל לאחיו כדגרסי' בשבת (דף מ"ו ע"ח) לענין מטורה של מוליות דאיש בה חרקי: מ"ט הסלים שבקנבל. ח"ד שבקונבל כבר פירשנו (כלים פי"ד מ"ב): והמעה של מוכבל. פי' כדאמרי' ג) בגמ' דאין מעמידין והקומץ רבה (מנחות דף כ"ב ע"ח) מאי מוריגים אמר שולא מעה של מוכבל מאי מעה של מוכבל אמר רב יהודה ביצה דקוקקסי דדשן ופי' כמין עה של עץ שדשין בו הדשן חמים אמר רב יוסף מאי קרא הנה שמתיך לאורב (ישעיה מ"ח מ"ו): והקרן של כליבה. פי' כליבה זה הוא נשם המעה שנושאין בו המת שמה נשם בל' חכמים בעייתי כדגרסי' בחלו מגלמין (מו"ק דף כ"ז ע"ב) ובסופה דמס' נדה דתוספה (תוספתא נדה פ"ט) בראשונה היו עשיהן מוליאין בדרגש ועניים בכליבה והיו עניים מתביישין התקינו שיהיו הכל מוליאין בכליבה מפני כבודן של עניים ויש לאותה כליבה כמו קרן:

מסכת טהרות

פרק א מ"ב מטיחין בפעומות. פי' אלו שמטיחין את הטופות ומשמיין אותם שמן פעמין והטופות עצמן פעומות כדאמרי' תרגולת פעומה ומטיחין בראש נפיהן שהן כנפיהן אלא שהכנף עד שיש בה אבנה ונף בין שיש בה ובין אין בה אבנה ומטיחין בפעומות בראש הכנפיים טוה ובראש הזנב טוה וכתיב (הושע ג' י"ז) וכנגלון אש בריא תרגום פעיס ותרגום מריא [פעיס]: מ"ד הטור והרוטב. פי' (ישעיה ס"ה ד') ומרק פגולים תרגום ורטב ואמר בהטור (תולין דף ק"כ ע"ח) מאי רוטב אמר רבא שומנה ח"ל חביי הוא עצמו יומא עומאת אוכלין אלא חלב דאקרבים: והקיפה. פי' גרסי' בהטור (שם) מאי קיפה אמר רבא פירמה ח"ל אביי הוא עצמו יומא עומאת אוכלין אלא אמר רב פפא תבלין והוא שמעינו (שם) שמאין לאכור את ליבן ואת רבבן ואת קיפה שלהן: והאלל. פי' מורעקא בלשון רבנן כדגרסי' בהטור (שם דף קכ"ח ע"ח) מאי אלל ר' יוחנן אמר מורעקא ריש לקיש אמר בשר שפלעמו סכין: מ"ז מקבלות. פי' ככרות המוכין כדכתיב (חיוב ג"ב ו') מתומר קולמי:

פרק ב מ"א ומנערת. פי' כמו מערבת כדאמרי' בכל הבשר (חולין דף ק"ח ע"ח) הטער את הקדירה אם יש בה בטומן נעשה באותה קדירה:

פרק ג מ"ה חלודה. פי' היא הלאה:

פרק ו מ"ה בסילקי. בית גדול ביותר ויש לו ב' פתחים ח' לפעבר וח' לחזרה כדאיתא בפ"ז (דף ע"ו ע"ח): מ"ט הפכון. פי' בית שהוא עומד בחלצ דרך הר"ר כן לורחו ויש מפרשין כמין מגדל אלבסקדיה של מלכים וקורין אותו בלשון יוני פרון: מ"י האסטוניות. דומה לנקעה כדגרסי' אבל הים וכו' (שבת דף ו' ע"ח):

פרק ז מ"ה אפי' מוכל. ח"ד מוכל פי' מוכלה בעייתי והוא גידם: מ"ז בחלון של מולכין. פי' חלונות שהן נפתחות זו לתוך זו כדתניא (תוספתא מכשירין פ"ה) אמר ר' יהודה מודה ר' אלעזר בן עזריה לחכמים בחלונות של מולכין שהן נפתחות זו לתוך זו:

פרק ט מ"ח בלאם. פי' עיקר הזיתים שהן בקרקע המעשן ונדבקו ונעשו אחת כדתניא (תוספתא שבועות פ"י) שיתה לו אם של זיתים ועתיד להופכה כיון שנתקב בה יתד אע"פ שיש בה גושין הרבה ושוד אמרי' (שם) גרגרין שנשרו במים ונעשו (המעבן) [אם] פי' אם דכתיב (ירמיה ט"ו מ') הבאתי להם על אם בחור (כבר הפורש בזרעים) ומתרגם רב יוסף על קיעת שולימסון וקיעת עוד תרגום חבל בעיתים (ש"ח י' ה'):

פרק י מ"א בקילין בהיסבא. פי' בקילין יודעין בהיסבא פי' בזבים (פי' לקמן בפ"ה דזבים): מ"ה הכנבא. פי' כדאמרי' באיזהו נשך (ב"מ דף ס"ב ע"ב) על הענבים של ענבים: ומן המעטיה. פי' מקום מוכן לענבים הענבים ואותו מקום שמו מעטיה דכתיב [מעטות לחמיה] (יחזקאל מ"ז י') : מ"ח בין הסיגולין. פי' סיגולין של מיא ומוציין אותן כמין ריחיים ושמן יש דתנן (ב"ב דף ק"ז ע"ב) מכר את הים ואת המגל וכבר

ה) בעריך ערך סשב ג' גרס כדמתרגמינן והוא תרגום (דברים ג' ז') : ב) ע"ז ל"ד ע"ב ועי' שו"ת הגאונים דשם ברלין דף מ"ח ע"ב . ג) כ"ה בכ"י . ד) ד"ח ע"ב ועי' ערוך ערך נדל . ה) עי' ערוך ערך סגט ושרן נעמ . רח"ב

פרק א מ"א בגמים. פי' הנהל הזה בגים בגים (מ"ב ג' ע"ז) ומיקרו גומה: מ"ד ומי תחלות. פי' בבר מפורש הוא במוספה (תוספתא מקוואות פ"ח) ואלו הן מי חמלית כל זמן שבסמים יורדין והבריס בולין כלומר שנמצאו המים ומפלפלים ומנעבעים כדאמר לענין מריפות (חולין דף מ"ו ע"ב) מיתיבי גדפה לו גילה לו רוקא לו מבגלגלא בשרה:

פרק ב מ"ו המסגר. ח"ד המסגלב פי' כמות המסגלב וממלא כדאמרי' גדי מסגקן (פסחים דף ל' ע"ב) ופי' גדי ממולא ממלאין אותן ביליס ותבלין מותשי בעייתי ומוד שמעיע (תמיד דף כ"ח ע"ב ע"ש) האיבריו והפדרין שלא נתאכלו מבפנים סוגקין אותן על לד המזבח: מ"ח עלין בבור. פי' החבית שנשברה ונשתייר ממנה חלק לו שלישה לזרוע בה שמה עלין כדתנן (דמאי פ"ה מ"ו) עלין נקוב הרי הוא כאהל תרס מן האהל על עלין נקוב ושמו בעייתי אלין ויש שמשיתין אותו עלין ליתן בו שיש לו קיד: מ"ו בפי חבית. פי' אלו שמקלין הביצין והבוכות מוליאין את הסיע ומוציקין אותו בחבית ומופכין אותו עם אותו חבית חבית:

פרק ג מ"ד קורטוב. פי' כדאמרי' בגמ' דסמוכר את הספינה (ב"ב דף ל' ע"ח) במדת הלח טוהה הין ואלו הין ושלישית סהין ורביעית סהין [ולוג וחלי לוג ורביעית] ושמיניות וח' משמונה שבמיניות זה הוא קורטוב:

פרק ד מ"ג המוטע בליטר. פי' חוטע כמו חותן וחותר כאותה שמניו (סוכה דף ט"ו ע"ח) המוטע בגדים וגרסי' (פסחים דף כ"ח ע"ח) כפה דחם עגלה בגויה לשנוף מרלא [סדלא בסדלא ימיב] מדויל ידיה מסתלים ומוב (חולין דף ל"ג ע"ח) לי עליף להו בחמיתי אחו בחרא ואי לא צריך לחטוטי בחר וגרם בגאלא מאי ג': ליטר בוכמא דחיקון להו ומשוי לה שושלא (ובגפא ח"ד ובגפפא ח"ד בס' ח"ד בן') : סילון. כאותה שמניו (שבת דף ל"ח ע"ב) הביאו סילון של טון לתוך אותה של חמים ופי' בעייתי דכאן:

פרק ה מ"ג משון בגדל. פי' כדאמרי' בח"כ (ספרא פרשת שמיני) מרבה רגלים זה גדל עד כל מרבה רגלים להביא את הדומה ואת הדומה לדומה וכן בגמרא דמיכוזין ד) מנוי הסבוי בגדל ופי' מנוי שהוא מזרח ומערב כנדק בעייתי: מ"ר [בחרגין]. כדאמר (שבת דף כ"ב ע"ח) אמר ר"ש בוכר אדם מעם בסא [ופסקל ובלבד שלא יתכוין לעשות הכין: ובגעילין. מקום] שהוא מוגב בו ממוד לו דקר ונעקר [עפר] ממקומו כמין חפירה ושם אותו חפירה נפון כדאמר בגילה (דף ז' ע"ב) היה לו דקר נפון וכתיב (בראשית כ"ח י"ב) ויחלום והנה סולם מוצב ארצה ומתרגמינן נעיץ בארעא ואיתי [מעוכה] (ש"ח כ"ו ז') ומתרגמין נשלה: בחדלים. פי' (מוספתא מקוואות פ"ד) איזו היא תדלים מי בשמים הבאים מן מדבר ומדבר היא קרפפים והוא מורד הסר כדכתיב (יהושע י' י"ח) הם במורד בית חורון ומיקר הדבור הדלים שבלו מן מדבר הסר:

פרק ו מ"א עוקת המערה. פי' פי המערה כאותה שמניו (עירובין דף פ"ח ע"ח) מקלתן עשו עוקה ומקלתן לא עשו את שעשו עוקה מוחבת ואת שלא עשו עוקה אסורין ועוקה זו כפין עוקת נקוב בתחתיתו נמון על פי הביב או פ"פ המערה: מ"ט בשמי. פי' כל מחילה דקיר אלכו שהוא גבהו שמו שמי כאורך הבגד ונתנו שמו ערב וכן כל דבר כדאמרי' בגמ' (עי' עירובין דף ע"ז ע"ב) לענין מי שמוליא במדבר: מ' י הביב. פי' אלקה אלדי וכבר ביה אלימאתי אלגון והוא פי' אותה האמה שיבואו המים האמים והקרים בה ויורדים אל האמבטי שמו הביב אבנה ה) ויש שוביס אמבטי: מ"א המעהרת. פי' אלון אלגאבנה אלדי יבבה אל מור המקום אשר לוקחים ממנו המים לרחון בו שמו מעהרת:

פרק ז מ"ב המחד. פי' כמו שפירשנו בזבים: מ"ז מרודדין. פי' כשאין המים מרובין שיהא המקוה ממלא מהן אלא הן מרוקפין בחבית המקוה כמו שאמר תרגום [ויקבצו] (שמות ל"ע ג') ורדידו וכתיב (ש"ח ז' ל"ב) וירד על הכרובים:

פרק ח מ"א בקילון. פי' שהיו המים מקובצים במקום ומנקבים להביא אותם מים מקובצים אל שדה אחר עושין לו הדרך שיבואו בו המים אל השדה ושם אותו הדרך שנמשכין בו המים קילון ומין שהוא כן תתן אבל לא תמי בשמים ולא מתי קילון והוין בה בשלמא מי קילון איכא עירחא (מו"ק ב' א' ושם ד' ח'): מ"ב חלוקים. פי' לוג בעייתי מודבקים בידו: או שבורים. גדר בעייתי: מ"ג טפין שבות. היכן בעייתי: מ"ד ולא בבדה את הבית. פי' לשון בקיה כלומר שלא קימה את אותו מקום: ובבריה עהור. פי' בריא שמיטו לא חולה ולא שכיב מרע בגמ' דשמיעת חולין דף כ"ד ע"ב) נתנו הכמים שיעור לזקן ולילד דאמר ר' יוסי בילד [ובבריה] עסור בחולה ובזקן עמא בילד עד כמה ל"ר חיינא כל זמן שעומד על רגלו אחת וטופל מנעל והולך מנעל ובזקן עד שיתמה:

פרק ט מ"ב קלקי הלב. פי' כל שיש שמיו חלק אלא שיש שיער יש לו שבות בעית בשמי או בלבו והן מתקלקלין ומשין בקלקין שהוא מסה בעייתי כדאמר בח"כ (ספרא פ' מצורע) בבשר הזה בצואה שבגיו ולא בקלקין ופי' קלקין אותו שבעות של בית השמי או של לשון או של לב כשהן נעשין בקלקין וכך אלדי . . . אל מין: ובגיד.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

פי׳ (חיוב פ״ז ע״ו) שם תפרתי עלי גלדי כלומר חיוב אמר מהגנו על עולם מי שהיה לו מכה ומתרפאה מעט והעלת גלד מהן כה דברים כיים כמו אמר נפן לו סרק על פצעתן בניכוך הסמן אבל אני הקם עמיו [כך] אלה (יבים הוא) [קבה] תפרתי עלי גלדי : ברף היבש . פי׳ אמר פי׳ אחר קומום יבש ומגאל יבון : והמלמולין . פי׳ כדגרסי׳ מלמולין דלם בכהיה יד אדם מלוכלכת בעיים עבה לו אם לם בלק בידו ומגלל ידו אחת על חברתה נעכון על ידיו [כמין] נרגרין על שעורין : בשל מריקה . פי׳ כדאמרי׳ בתוספה (תוספתא מקוואות פ״ד) ר׳ יוסי מטמא בשל מריקה שבפין בו פי׳ סכין סדקי כלים וזה פי׳ מריקה פיע עבה יותר מבל יוצרים כדכתיב (מבלי כ׳ ל׳) חבורות פצע ממכות ברש וכתיב (אמר ב׳ י״ב) ובתמרוקי הבשים : יפדות דבשים . פי׳ [נן] יוני הוא יפדות דבשים וכבר מפורש הוא בתורה (ב״ק דף פ״ג ע״ח) ואמר בתוספה (תוספתא מקוואות פ״ז) אלו הן יפדות דבשים אלו המהלכין עליהן ביומות הרחה והן מתעבין על הבגדים : שיפשפן . פי׳ ילקף בעיים כדגרסי׳ (יומא דף פ״ח ע״ח) הרוחה קרי ליל כפורים רוחן כדרבו ולעבר שפשף וכו׳ לגמדן שיפשפון מלוה בקרי : מ״ד ולילוני . פי׳ כדאמר (שם ע״ז ב׳) היה מלוכלך בעיע לו בלוחה רוחן כדרבו : כשות על קמן . פי׳ כשם שיש לקשות כשות שבמו בעיים זבבלאלאמר כך יש לקמן [שיבר והוא] כשות : קרום בעל המכה . פי׳ כשהרפא המכה והעלה קרום כדאמרי׳ (חולין דף ל״ג ע״ח) המתה קרמי איכא בחיותא וכו׳ וכתיב (יחזקאל ל״ז ח׳) ויקרם עליהם עור ומלמעלה : מ״ה הנשם וחימר . וא״ד המור . פי׳ זפת זפתא חימר חומרא ומן דמי המור פי׳ מוסק כדאמרי׳ בתוספה (תוספתא מקוואות פ״ז) המור והקומוס : הבלוסים . פי׳ בגדים לוחים ומלוכלכין כדגרסי׳ (שבת דף ע״ו ב׳) אמר אביי שכן עני אוכל פתו בלוסה : ועל של זקקין . פי׳ [טפתי נחלות] נגבו כמו כל (שמות פ״ד ח׳) מכגוס זיקה : מ״ו ושל בגמים מלר ח׳ ושל בור וכו׳ . פי׳ בחלו קבריס (שבת דף ק״ד ע״ח) בעת מיעיה ביש נקיה מרב חיוכא על המדלעת מרות אחת לו מבמי כוחות ח״ל לא שמעתי כיולא בזה שמעתי דאמר על הבגדים וכו׳ ואמר לא אבא מדלעת הבובה מבגדו של ע״ה מאי בגאים ח״ל יוחנן אלו תלמידי חכמים שעסוקין בבגדו של עולם יש לומרים ח) של אלו הבגאין אפי׳ מלר אחד של בגד חולן עיע של בורות הוא ועיע היון מבני לדדין של בגד כדאמרי׳ בתוספה (תוספתא מקוואות פ״ז) ר׳ יוסי אומר מעוס כ׳ ישמעאל של בגאין (אף ב׳) מלר אחד (אף) בשל בור גדולה מלר אחד וקטנה מבני לדדים ולמה מפני שהגדול לו עיע הרבה והשבה ושל קטנה עיע המועט והוא דקיק וזה כמי שמנה ושל בור אבל עבות הוא :

פרק י מ״א ולא זוברית . פי׳ לא עלמה לבן נקיות ופהלה : מ״ג קבבי הענו . פי׳ קבבים שיש לבגדים כמו שיש לבגדי אנשי המלכות בגדים נקבין ונפתחין אילו מתלאלבה ויש לבגדים עדי כדכתיב (ירמיה ב׳ ל״ב) התשבח בתולה עדיה כלה קשוריה וכתיב (ישעיה ג׳ כ׳) והקשוריה ובמי הנפש ומתרגם וקלמוסמסיא : והחבש של מגדל . פי׳ כמין חגרים שיש לרלוטות הבגדל ומתה שדי בעיים : מ״ד עד שיבעבעו . פי׳ עמו שמעביל אדם בבגדים בעיים עושה הנגד כמין בעבועין שעושה מעד כשיעביר הרבה :

מסכת נדה והיא חמישית ג)

פרק ב מ״א בשני עדים . לא עדים ממש הם אלא מעלויות וסמרעוטין של בגד שהאשה בודקת עצמה בהם ליבע אם נדה היא ואם לאו ואע״פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר כדכתיב (ישעיה ס״ד ה׳ ו׳) וכבגד עדים כל לדקותיו : מ״ב אותיות . ל׳ יוני פי׳ לאלהר מיד בשעתה והמבל אלו מבל לשמש ועד וכו׳ בגמ׳ (נדה דף י״ד ע״ב) : מ״ג ותדיה את פניה . פי׳ לשון נקיה על מקום הטוף : מ״ה והפרסוד . לשון יוני וא״ד ופרוסדור של בית דאלין בין הסמר לאלר שמו ראלין בל׳ ישמעאל ראלין בעיים ושל אשה נמקום עכוה בשפתות עבוה שמו פרוסדור : מ״ו כמין תלתן . פי׳ זו תולבה בעיים תולבה היא מן הזרעונים והוא מר וכבר הביאנו ראיה לדבר שהוא כן בתחלה וכשעורין אותו בנים נמתק בגמ׳ דין בפיכוח (זרעונים) [זרעים] ג) : מ״ז כתרת . פי׳ דיו וס״ב (נדה דף כ׳ ע״ח) אמר רבא תרת שאמרו דיו תניא נמי תרת שאמרו דיו ולמה לא אמרו דיו ואמרו תרת ללמדנו שהמחוק בתריתית הדיו מטמא : הבוני . פי׳ בגבול שיבולים היא בעיים בהרים וכשמרבד ממנה אל המיסור (מן עמו אסור מלבו) [בגון] לוד וחברותיה שתה שרון שנא׳ (ישעיה ל״ה ב׳) פרות תפרת ומגל וגו׳ ואומר (שם״ש ב׳ ח׳) מבלת השרון :

פרק ג מ״ג שפיר . פי׳ כמו שפיר שבעבוהו בהבלות ועיקרו כרשון שהוא חגב תרגום (ברכה פי׳ אחר שפוחבת האשה) : גניגים . פי׳ חתיכות חתיכות של בשר ואינן כולן בעין אלא יש בהן חתיכות גדולות כעדשה וקטנות כחרדל וראיה שכן אמרו בגמ׳ (נדה דף כ״ד ע״ב) בשלמא דם ומים ולא כולם היא אלא גניגים אמאי איבה חוטשת ביחוד שמא ולד הוא ונתמה ליה ומסקנא כב אדא בר אהבה אחר גניגים (אין) [תנן] ופי׳ גוגים הרבה אם איתא דאמתוחי אתתא [טוליה בחד גוגא הוה קאי ד׳] : מ״ד עליה . תחלה הרבה אם איתא דאמתוחי אתתא [טוליה בחד גוגא הוה קאי ד׳] : מ״ד עליה . פשוטה מעפה והיא זומה לחוט של ערב וסופה דומה כחוטמת ותחולה כחלולה ואין עליה פשוטה מעפה והיא אחת מדברים שמיבורים עפה ובימנה עליה שופר (לוגב ה) : מ״ה עדמתו . פי׳ מלא בלשון מקרא ופרחת בלשון חכמים :

פרק ד מ״א מעריסתן . פי׳ מהר בעיית ועיקר הדבר (דברים ג׳ י״ח) מרגש מרגש ברגל ואומר (שה״ש ה׳ ט״ז) אף מרגשו לרעהו ואומר (תהלים ו׳ ז׳) בדמעתי ערשי אמסה :

פרק ה מ״ז פנה בחל ומל . כבר מפורשין הן בגמ׳ (נדה דף מ״ז ע״ח) פנה בודה תיוקות כדכתיב (שה״ש ב׳ ג׳) התאלה חבבה פניה בוחל אלו יתי הבעורות כדתנן (מעשרות פ״ח מ״ב) התאלים מעיבתילו בזעבים וכתיב (זכריה י״ח ח׳) גם כפפי בחלה בי אמר כמין דאמר יאלה מלאה : מ״ח הפעמת . פי׳ פעמת לאם הדד כדאמר בתחבוג (סוכה דף נ״ד ע״ב) ניעלה פיעמתו ואמר תוב (טוקלין פ״ב מ״ג) והפיעמתה: מקום ריחו ומיחו ופירושו ריחו לאה הן הגוף ריחו לאה שמלד (יסי שמוך) [והיא רבה] :

פרק ח מ״א מרפה . פי׳ מקום עבוה על אשה עלמה וכן תורף של שער מקום התורף מקום שהוא מכוון כנגד העקב (עי׳ דברים כ׳ ע״ח) לשון יוני : בפילון . פי׳ מעפתת כדכתיב (ישעיה ג׳ כ״ב) המחלצות והמעטפות והמפפחות ואומר (רות ג׳ ע״ו) הבי המעפתת : מ״ב לחיגלא . פי׳ ח״ד לינגלא לחרבר המבה כדכתיב (מבלי י״ז י״ד) ולפני המגלא הביב בעוה ואע״פ שפיבוהו חכמים (סנהדרין ו׳ ב׳) עד שלא בתגלה הביב :

פרק ט מ״ו נמר . פיבוהו בעיית פי׳ בעבון והוא כמו אבן (ומתחלאל) [ומתחלאל] במים המים וכוחלים בו בתבמן לאשה בא״ו ומעבר ואבן אדום : בוכית . כדאמר (שבת דף ל׳ ע״ח ע״ט) הבוכית ואוכיל בוכית ואמא אהיל : קימלא . פיבוה (שם) אמר רב יהודה עלוף דון והוא עשב שמו בעיית עשב הוא ומייבשין אותו ועוחבין אותו ורוחלין בו את ידיהם והוא מוליא את הזוהמא : מיחון ומאלב . פי׳ (שם) אמר שמואל עפילת בהו לבחותי יתא [ומ״ע] אשלגא שמיה ומשהבא בי נקבי מרגליתא ומפקי בי המלא דפרזלא : מ״ז של מיבה גריסים ושל שוקת ספא . ח״ד ואלוקת בלומר בשילוטים אדם הגריסין יפה יפה ולא בשאר בלוס אלא הם בשוקת ספא ופי׳ בשבא בהבנסת בית הבליפה בדומה לשוקה של בית הבד ולשוקת הבת ומעבה מים (של) [של] אותן גריסין יפה להוליא הבמה: מ״ח המפהקת. פי׳ פיקלין בעיית בדגרסי׳ בברבות (דף כ״ד ע״ח) אבי לאיתי שניסק ופיהק בתפלתו : ובמין בתרומות . פי׳ המרומות מן (תהלים קי״ע ק״כ) המר מפחדך בשרי ים אומרים מן לאלהה דקבעים : מי״א דוקבי . א״ד עבוקבי פי׳ (כתובות דף י׳ ע״ב) תנא תנא דור קטוס כלומר אלא תלד ויפסיק הדור ופי׳ עבוקבי בתה בדכתיב (ישעיה ה׳ י׳) ואמיתהו בתה :

פרק י מ״ז מקפת וקולא . פי׳ מקפת דאמר מר מלוה לתרוס מן המוקף ומה מוקף שכן הוא בדגרסי׳ בבכל בוחבין (חולין דף ז׳ ע״ח) ודילמא מיבר עליה בתקוס אחר ומפרשינן לא נחבדו חבריה לתרוס אלא מן המוקף :

מסכת מבשירין

פרק א מ״ג ואת הטוכה . פי׳ כדכתיב (שופטים ט׳ כ״ח) ויבכות שוכת עלים ואומר ויבכתו אדון בשבם הטוכה : מ״ד (על גף . פי׳ שפת היה תרגום כיף ימא ותרגום ארץ ישראל גף ימא) : מ״ה הממחק . פי׳ כיון מוחק בשים מים בכרעין ומעביר באלבנו מרשם הכרעה ומוריד המים לקופה כדתניא (תוספתא מבשירין פ״א) הממחק את הגת ואת הכרעה אע״פ שהמים (ויכדין) מלד העליון לתחתון : מ״ו מפני הסיקריקין . פי׳ ליסטין ואנשי מלכות כדאמרי׳ (גיטין דף ל״ה ע״ב) לא היה סיקריקין :

פרק ב מ״ו אם יש בה לשון . פי׳ שלמון כדגרסי׳ בגמ׳ דשבת (דף קל״ח ע״ח) מאי לשון אמר רב יצחק בריה דרב יהודה אם יש אדם תשוב שיש לו [י׳] עבדים שמתמתין לו עשרה קומקמין מים בבת אחת רוחן מיד :

פרק ג מ״ד המכנן . פי׳ כגון אדם שהוא מכבן מים בגת פי׳ המכבן אלדי יולוש בעיית כדאמר לעניין ריבון (שבת דף ל״ה ע״ח) הניח אשה חכמה מרבלת את ביתה בשבת והאידנא דסגיבא לן כל״ש מדי אפי׳ לבתחלה : ומנגו . פי׳ מנלו בעיית : מ״ח [הגלגלים] . כדגרסי׳ בגיפת (הגלגלים) [הגלגלים] פי׳ לופני המרכבה והמגלה :

פרק ה מ״ו המובש על השלח . פי׳ אלו הרוחלין הטובות והוכנין עליהם שלמה הוא עור : מ״ז לגרפה . פי׳ כשהמרם מנקה לעשות סייף לו סכין לו כל כלי ביון שיתמו באור ויעבו כפחתין טוחלן בגמא ונותן בתים והוי ליוף כדגרסי׳ בהשוכר בתעבה דל״ל (ב״מ דף פ״ד ע״ח) : מ״ח קסיה . פי׳ (שמות כ״ה כ״ט) ומבית קערותיו וכפותיו וקשותיו דקה גרסי׳ בתרומות (דף ל״ז ע״ח) מגא הני מילי אמר רב קטיעה דאמר קבא וקשותיו דקה גרסי׳ בתרומות (דף ל״ז ע״ח) מגא הני מילי אמר רב קטיעה דאמר קבא ועבית קערותיו אלו מפסין וכפותיו אלו בזיכין ומנקיותיו אלו סיפין קשותיו אלו קיסין ויש מפרשין שהוא גלוחית של יין דכתיב את קשות הנסך (במדבר ד׳ ז׳) וכתיב ונקסת הסיפר בתמניו (יחזקאל מ׳ ג׳) והוא כלי של דיו : והשיפה על לגיסים . פי׳ כבר פירשנו (כלים פ״ע מ״ח) השיפה שהוא חימאני : מ״ט כל הגלוח . פי׳ כדתנן (מעלות פ״ח מ״ט) הגלוח והקפפרס ומשקה עופה ופיכוס משקה עופה וקפפרס כבר פירשנו גלוח בגון שעופך הטהור יין ממדה אלו לכליו של עמא וכא פמוד מכליו של טהור לכליו של עמא ואותו המוד שמו גלוח (כל בתין לו בתף ולא בגף . איזה הוא בתף פסיגין המתובבות בשדרה ויורדת זה בתוספה מס׳ פאה בפרק של נכי זו איזה הוא נגף עבנים המתובבות בשדרה ויורדת זה בתוספה מס׳ פאה בפרק המקבל שדה ולקמן פי׳ רב קעדיה פי׳ בתף ונגף ו) : מוץ מדבש הזיפים . פי׳ זיפים אלו המקבל שדה ולקמן פי׳ רב קעדיה פי׳ בתף ונגף ו) : מוץ מדבש הזיפים . פי׳ זיפים אלו דומין לדבורים ודו׳ הם דבורים וזיפים בזין ולבין : קולדת לאחריה . פי׳ כמו שפירשנו גלוח בבא עמוד מכליו של מיבור לכליו של עמא וכל גלוח היה כיון בעשפך מפי הכלי הבליון בבר אינו חוזר וקולד לאחריו ומקפה של גריסין של פול אחר וקולד לאחריו :

מי״א ומגיבה בקדירה . כגון אדם שמוכל את התבוד ומגיס בו את הקדירה יאחד אל קדר בגלון רבנן בהשה קדירה :

פרק ו מ״א מפני הכביסה . פי׳ קולגא כדאמרי׳ בסולמנתין (עי׳ פרה פ״ם מ״ב) :

מ״ב את האגודות . פי׳ משא דיוקא : הקליטות . פי׳ תאנים יבשות : והחילקה . פי׳ (מ״ק דף י״ג ע״ב) אמר אביי מילקא תדא לתרתי : והעבנים . פי׳ תדא לתלתא . והטיסני . פי׳ תדא לתרבעה : מ״ג אלתית . דג קטן שמו כן : וקולים האיספנין . פי׳ כופיא בלשון רבנן כדאמר (פסחים דף נ״ע ע״ח) מרבתא דכופיא ומפרשינן שכופיא הוא שמעא והוא קולים האיספנין : מ״ד דבש הלרעין . פי׳ עבעיתא כדכתיב (דברים ז׳ כ׳) וגם את הלרעה ומתרגם עבעיתא ולהה עקלתא עבעיתא בהיא עומדת לקלתא אדם ובפה ומכה בפניו כדכתיב (שם כ״ד י״ח) אשר קבך בדרך ומתרגם ועבעיתא : מ״ה והמוכל במגן . פי׳ דולדיא דאמרה שמה בגמ׳ בדרוא ובמקלא שמרים ושל שמן שמו מוכל ופקע מפני שהגן הסמן הגלול ונשאר בכלי שמן עבור ואינו דולק בבר מפני שהן מים מעורבין בשמן

ח) נ״ל שלאלו . ב) כיה בכ״י . ג) עי׳ ערוך ערך תלהן שמשם יש לתקן גרסתנו המשובשת . ד) כן נראה לתקן מתוך הערוך ערך גק ג׳ . ה) עי׳ ערוך ערך תמם . ו) זה שייך למסכתא פאה פ״ז ט״ד ונראה שהוא מפי׳ סגלון לסדר זרעים.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

בשמן דכתיב (ישעיה ח׳ כ״ב) ח) כנאך מהול במים ותניא (תוספתא מהרות פ״י) ר״ש אומר מוהל מי פירות הן וכו׳ בטהרות: מ״ז והרחי. פי׳ גלגלים כלומר בשעיט (מכות דף כ״ב ע״ב) הלוים בכלי והמשה במים ויקיר הדבור הזה מזה הפסוק (לפניה ג׳ ח׳) אי מולחה וגנאלה וגלח נמי פירושו הכין דכתיב (מלאכי ח׳ י״ב) שולחן ה׳ מגואל הוא:

מסכת זבים

פרק א מ״ה כמגד יון לבילות. פי׳ מקום בבית המקדש שעשוהו יונים קבב לעבודה זרה כלומר שעבדו (מדות פ״ח מ״ו) בה בגזו בני חשמונאי את חבני המזבח שעקלום מלכי יון ומשם לבילות קרוב הוא ומנין בגד ב״ח הוא בגמרא (יבמות ס״ה י״ח) העולים לגד שולחן דתלמוד: בגמ׳ דתרבא מיתות (סנהדרין דף ס״ג ע״ב):

פרק ג מ״א על הנסר. פי׳ דף גדול מן (יחזקאל כ״ז ו׳) קרשך עשו בן ואומר לענין (ב״ב דף ס״ז ע״ב) המוכר את המרחץ לא מכר את הנסרים: ועל הגשים. ח״ל **קבים** ומושון בכך פי׳ כל מעה שמינה על מרקיים יש לה גשים ומהו [גשים] פי׳ כל מעה שיש על פרקים ומתפרקת זו מזו יש לה כמין מלים מלוכים שהם מדבקים אותה [ונגשמת זו עם זו ושם אוחז העלים המדבקים] ומגשמין אותה גשיון ומנין שכן הוא דתמרי לענין מי שבבבה ארשו לו בוקו ובאין הרופאים ומביאין כמין דפין ולוחות ומניחין כל גבי השבר ומשם גשיון דתמרי׳ בתוספה מקוואות (תוספתא מקוואות פ״ו ע״ש) והלגד שעל גבי המכה והגשיון שעל גבי השבר והסירין והסמרין והקבליות אינן מוגלין ודפין אינן חוגלין וי״ח שהוא בשים לחעה ויש לו רגלים כדתניא (תוספתא זבים פ״ד) יבש על גבי גשים של מעה ד׳ עליות בתחת אחבע רגלי גשים שמאות: וכל כלונס. פי׳ כן אחיך הוא קנה ורומח וכתיב (מ״ח ז׳ ד׳) ובקיפים שלשה טוביס ומנחה ומתרגם וכלונסא: שכן מתגיריו. פי׳ הנסקל או הנסר יושבין מתרגש פחות על גבי קרקע ואינן מוטרפין הן כסונן וכשהן מוטרפין או מוגטנין שמן מתגיריו כלומר שאינו יכול להיות שתי רגליו כאחת: ועל הכבש: פי׳ ב) כמין עץ גדול יש לאלו בעלי הספינות כשבאין לירד שמים כגון לוח מקלה הספינה לאחץ לירד עליה ושמה כבש דתנן (שבת דף קכ״ב ע״א) עשה ככרי כבש לירד בו וירדו וכו׳ ואע״פ שיש מקומות שבבש הוא מן הארבעים כמות כבש פרה וכבש מזבח אבל כאן (מעין) כבש [מעץ] הוא: מ״ב מגיפין. פי׳ דוחפין הללא לקוגרו בדתמרי׳ (בפרה פ׳ ו׳) אפי׳ שני דברים שהן תבש בעולם לא עשיתם לי חבש ואלו הן הגפת דלתות והלבת גמות שבאמר (מלאכי א׳ י׳) מי גם בכם ויסגור דלתים ולא תאירו מזבחי חבש: מפשילין. כלומר שעשיו בחפצין (שבת דף קכ״ז ע״ב) הפשיל כליו לאחוריו והלך לו ואלו הן הגולין (מכות דף י׳ כ״א) גרסי׳ לענין ערי מקלט ושוין שאין פורסין בהן מלודות ואין מפשילין בהם הבנים כדי שלא תהא רגל גואל הדם מצויה שם: **מ״ג** לעוב בחדם. פי׳ כשעלה אדם בספינה אם גדולה היא אינה מתחוקמת: קולס עורי. פי׳ דתמרי׳ בגזירות ופי׳ קולס רומי בעיים: לו על המלחי. פי׳ (נ״ב דף ל״ח כ״א) היכי דמי קולס המלחי אמרי דבי ר׳ ינאי כל שאין בו ד׳ חוזקים:

פרק ד מ״א שהקיש על גזומרה. ח״ל כלומרה פי׳ שיש לו בית על שפת הנהר מוליא מכולל הכתוב נהר ב׳ קרות עד שעומדין כנגד המים ובין זו לזו בב׳ **לו** ד׳ אמות ומקרה על אותן ב׳ קרות ועושה בקירות אבות ומשבל דלי וממלא זה לענין עיבורין (כיבורין דף פ״ח ע״ב) וכן היא כל גבי רה״ר ושמו בעיית דוקן ופי׳ הקיש כלומר שעשיו (מנחות דף פ״ז ע״א) הקיש בקנה: דפי אכסדרה ג). שהיא אחפלידה בלשון תלמוד כלומר כתי מדרשות שבבי רב (שם דף ל״ג ע״ב) ובבי רב לוי ותרגום אכסדרונה (שופטים ג׳ כ״ג) לאכסדרה: **מ״ב** המרים. פי׳ כדכתיב (מ״ח ז׳ י׳) ושמרתים ועב על פניהם ואומר (יחזקאל מ״ח כ״ה) וכב עץ על פני האולם מלחוץ וכתיב בתריה ואלונים אטומות ותמרים מפו ומפו אל כתפות האולם ולעומת הבית והבתים ובנקי׳ בב״ק (דף כ״ו ע״ב) הרי מרים דתיבת ביתו הבם דמעיקרא קרו לזו בשורה והשתא עלאה ומסקינן אמר רב יוסף מרים שמו עליו דמיא לעומת הבית אלו המלבנים והשבים אלו המרישות: על המלבן. פי׳ מלבן אל אפתים והתלונות ודומה לאחוכות וקלרות אל מעה אל מרקיים כלומר שעשיו (ב״ב דף ל״ח ע״ב) ר׳ יהודה אומר אם יש לו מלבן אפ״פ בתין ראשו אל אדם ויכול ליכנס הרי זו חזקה: על היס. פי׳ עלפתא וכבר פירשנו בשנולין כיון שדורכים את הענבים בבית ויצא מהן היין ונשאר הזגין ואח״כ מקבלין אותן ושוטין אותן בכרין באמצע הבית ומניחין שיגולין שהן יש המאר כאן ומניחין על הזגין ואותו יין הוצא מהן שמי מתר: ועל האיסקרבול. פי׳ בבר פירשו בשאילות איסקרבול אמת הבריחים הן מקום שמפל בו הקמה ומע״ש כשיחסב עליהן הרי הן כקרקע ובמלין הלין מי גשמים לגבי האסקרבול כי הוא בסיס לבריחים התחתונה: **מ״ד** כיסות. פי׳ לשון יחוד בסלא לשון לבוש כיסאות הקיש מכסאותם (יבמות י״ד ע׳):

פרק ה מ״א המסיע את הזב לו הזב מטמאו. פי׳ היסבו זה כדגרסי׳ (נדה דף מ״ב ע״א) אמר רש לקוש קבה בקומטו פירושו בשמיו בל מטור ונגע בזב שמא וזה הוא היסבו מה שאין בן בחת והיסבו גופו ולמוד בלשון הקדש והיסבו בלשון גמרא:

פרק ה מ״ב והטהור שנפלו על ראשו ועל רובו מים שאובים. פי׳ דגרסי׳ ביאיות (שבת דף י״ד ע״ב) מאי טעמא גזרו לבנן בבא ראשו ורובו במים שאובים ממא אמר רב ביבי אמר רב אסי בתהלה היו רוחצין במי מערות קרוחין ומשמשין בג׳ לוגין מים שאובין ומתרו ועשו אותם קבע וגזרו עליהן עומאה מאי טעמא אמר אביי שהיו אומרים לא אלו מעכרין. ומסקינן לא אלו אלא אלו מעכרין בלבד ועשו שנפלו מאי טעמא דאי לאו הא לא מקיימי הא: וספר. פי׳ יספר (שם) מאי טעמא גזרו בים בבנן עומאה אמר רב מערבית בתחלה היו מביאין אוכלין של תרומה ומגיעין אל ספר תורה ואמרו שאי קודש והאי קודש כיון דאתו לידי פסידא גזרו ביה לבנן עומאה: וסידים. פי׳ ידיס מאי טעמא ידיס הבאות מתחת ספר תורה:

מסכת טבול יום ז)

פרק א מ״א מקרלות. פי׳ ספרות הטבוקות שמש מקרלות על שם (איוב ל״ב ו׳) מתומר קולמי: **מ״ב** המיסה. ח״ל חמתה פי׳ ריפה בלשון בבנן כדגרסי׳ (ברכות דף מ״ב ע״א) רב הונא אכל י״ב ריפי ופי׳ ריפה בכרות ב׳ דבוקין זה לזה וכן הלופה חמית על גבי חמיתה ושמה בעיית מלה כמו הרבה: ותמיתה גריסין. פי׳ לופיות בלשון בבנן (חולין דף ק״ה ע״ב) קלף בלשון מקרא רתיתא בלשון משנה ותרגום דמתרון בלבה בקלף (הושע י׳ ז׳) כחותתה מל׳ ובמשורה מלא ירתיה (ב״מ דף ס״ח ע״ב): אף אל מופה. פי׳ ממיני קטניות הוא דתמרי׳ לענין בלאים (בלאים פ״ח מ״א) הפוקרקן המופה ומיא במכשירין (תוספתא מכשירין פ״ב) גרים על פול ומל מופה אל לפורי עמאין מפני שמוכין אותם בשיש בשעה שבוסקין את הפירות ושמה בעיית בולבלן: ותיתה יין. פי׳ מתיהה: **מ״ג** מסמר. יציאה בלא שילת בבבר ויצאה כמו מסמר: **מ״ד** והתמור. פי׳ מקום שביחר אלהים דכתיב (איוב ל׳ ל׳) ועלמי תרה מני תורב ואומר (ירמיה ו׳ כ״ט) כחר מפות ואומר (יחזקאל כ״ד י״א) לחמנו תחם ותרה נחושתה: **מ״ה** המיאה. פי׳ מיקרא דמילתא בתמרמי: והחלמית חס הכי בעיית: והחילוס. פי׳ יש שוים והאלים ופי׳ חלית ולשון יוני הוא שידון מס המלח שמו מומרת בעיית: והקלה. פי׳ שוין בעיית דומה לכמון אלא שקלה שמור שנאמר (ישעיה כ״ח כ״ה) והפין קלה וכמון יזרק:

פרק ב מ״ג המקפה. פי׳ תבשיל שנקבע ונקבר שמו מקפה כדתיב (שמות פ״ט ח׳) קפלו תרומות: מדוכה. פי׳ כמכתש של עץ שדכין בו הבשיל דכתיב (במדבר י״ח ח׳) לו דכו [במדוכה]: **מ״ד** ואם חיבן. פי׳ כשיתבבל הלחם במקפה ויעשה אחד כדתמרי׳ (ברכות דף ל״ו ע״ב) הבון קדירה וכן דיקה: **מ״ח** בעבוט שבחבית. אלו הירבים כשאינן שוטעים ושפיס את הבחבית מבחוץ ומבפנים יפה יפה לו שהיה כהומר לרוב יצא מן הבחבית קליפה כמין אלו בעבוטין שעושה הבעל בשיעבור הבבר ובעיקר הדבר הזה מן (שמות ט׳ י׳) שחין מבעבועות:

פרק ג מ״א לוכב שנפרם. פי׳ כמין פרוסה: ומטוטה. פירוש כמו מטוטב: **מ״ד** שנגע. פי׳ כמו לעפ מגע בעיים: זיתים פלוטים. פי׳ מוקלקה בעיית:

פרק ד מ״ב בכפיסה. פי׳ קבעליתא בבר פירשה בטהלות (ב״ש פ״ה) קפיה בלשון רבנן: לו בחימותא. פי׳ כמין נסר שנפל מן הגגים:

מסכת ידים

פרק א מ״ה קלוסקין. פי׳ גלמיק והוא בבר שנול

פרק ב מ״ב קיסס לו גזור. פי׳ קיסס עץ: **מ״ג** עד הפרק. פי׳ מקוס שנפרק הזבוע מן ביד:

פרק ג מ״ד גליון שבספר. פי׳ שלמעלה מן הדף ושלמטה מן הדף שמו גליון:

פרק ד מ״א עריבת הבגלים. פי׳ בלי עץ שמה נפסה בעיית: **מ״ה** כתב אשורית. פי׳ כדגרסי׳ בבבן בדול בתוס׳ ובגמ׳ (סנהדרין דף כ״ב ע״א) רבי אומר בכתב אשורית ניתנה תורה לישראל וכשחטאו הפסיקה לבעץ וזה שבידינו עתה זה הוא אשורי ובביד כותים ובכתוב על שקלי ישראל הוא רעץ ולמה נקרא שמו אשורי שמאושר בכתבו: **מ״ד** קובלים אמו. פי׳ כדכתיב (שמות כ״ב כ״ו) והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני: פרוטים. זה שפירש עצמו מכל טומאה ומכל מאכל עמא ושם הארן ומדקדק במאכלו ומיון שבן הוא דקא אמרי׳ (שבת דף י״ג ע״א) לא יאכל זב פרוס עם זב ע״ה וכו׳ ומקקנא שמא יהא רגיל אצלו ויאכילנו דבר טומאה בימי עבדתו: וספרי המרום. פי׳ כל אלו ספרים מיוחדים של חכמת יונים שמש בלשונם הומרוס:

מסכת עוקצין

פרק א מ״ב והפטמה. פי׳ מדלן של בריסין ושל בצלים בדאמרי׳ (סוכה דף נ״ד כ״ב) לענין אתרוג ויעלה פיטמתו: והטמוד. פי׳ כשוקצין הבריסין והבצלים והקפלריות יעבה באמצעיתו כמין עמוד ובראשו מרמל [ובו] הזרע: המזרן. פי׳ כם בעיית: והלגון. פי׳ פוגלא הענולים: והכפות. פי׳ סיטא בלשון רבנן אלו אחוכים: והסיב שלו. פי׳ יש לגמון כמין חוטין בראשו שהוא נעוה בחרך ושמש סיב בדאמר בתוספה (תוספתא עוקצין פ״ח) בסיב ובשעל עהור: שוכי המיטה. ח״ל חיטתא פי׳ נעגע בעיית: והפיגם. פי׳ מרחב בעיית: הסיב בעיית: הסיב של לפית. פי׳ בדאמרי׳ בתוספה (תוספתא עוקצין פ״ח) רבי אלעזר אומר סיב של אבטל ושל לפית אלעזר מפני שמשמר את האוכל: **מ״ג** ויל הפכיל. פי׳ אבטלות של בבנים בשבן בבחין עם האמורה שמש פרבולי ענבים בדאמרי׳ לענין סוכה (סוכה דף י׳ ע״ח): מבבדת של תמרה. פי׳ בעף אל תמר בעיית ושמש מבבדת מבי פנים אחד משום שהפרי שמלוי עליה היא כבדה ומתלית לתשה ואחד שהוא לבבד את הבית בדאמרי׳ בשבת (דף קכ״ד ע״ב) מבבדת של מילת מותר לעלמלן בשבת אבל על תמרה לא ופי׳ מבבדות של תמרי ביבבה דסולי: ומלעין. בעיית ספה. ח״ל מלאין לאש הסבולת שהן כמו קנין קטנים ודומין בנסרים שמש מלענין בדגרסי׳ בסעור והרוטב (חולין דף קי״ט ע״ב): **מ״ד** קולמא הבבוב. פי׳ קולמא בלשון רבנן: חילפות הדדין. פי׳ לאלות הסדרין פירוש אחר אבל אתאלקלק בעיית: **מ״ה** בפסקן. ח״ל שנסקן ובבר שאלו בשאילות מה לבנין פסקן והביאו לסם ראיה מאותה שמעיתא (דף כ״ג ע״א) קפב ראש אזנה פתקה והוא פסקה אבל לא לבו בבר בשביל שנסיקה ופסיקה אחד הוא דכתיב (ירמיה י״ב י״) רעים רבים שחתו כרמי בוסקו את חלקתי ומתרגם דוסיבו: פסיגה. פי׳ אבטל עד שהוא תלה ענבים שמו אבטל ואם נפסג ממנו מקלת האבטל ומתפלל

ח) עיין בערוך ערך חל ח׳. ט) עי׳ בערוך הסלם ערך כבש כ׳. ג) זה לשון במשנתינו. ד) בכ״י נכתב מס׳ ידים שתלה ואח״כ שבול יש

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ונתפלל ממנו ויש לו כמף לו נמף שמו פסינה : מ"ן כוקמי תלגים . כמין זנב יש לו לתמיה שבו היא תלויה בתילן בדלתמרי' (מכהדרין דף מ' ע"ח) מעשה ובדק בן זכאי בעוקלי תלגים : והגלוגלות . פי' תלגים יבשים יקלמו בעיית קומין : והקליסין . פי' כמין לגבים והלגבים פי' קומתורי : והפרישין . פי' פפרגל : והעוזרדין . פי' זעכרוד : עוקן דלעת . פי' כמין זנב של עץ יש לדלעת ופי' קרעה בעיית קלא בל' רבנן : והקרסמלין . פי' תפוחים קטנים דומין לעפלים שעפלים בלשון רבנן קומולין :

פרק ב מ"א בעריפין . פי' תרגום עלה תלגה (בראשית ג' ז') עלפי תלגין : בשות . פי' זנב בעיית : של קיטות . פי' לגביאר : מ"ב מותם של יבישה . פי' ח"ד היתל כל הפירות יש להם עוקץ בלא מותם וגרגר של ענבים והתמרים יש להם עוקץ וכראש העוקץ לגד פרי כמין תותם כדלתמר בתוספה (תוספתא עהרות פ' י') כפל ממנו גרגר ימידי אם יש לו מותם עהור אם אין לו מותם [עמא] : הסיתה והחזוב והקולמים . פי' כגר פירשו בערבים : מ"ג המסרק עהור . פי' כל זמון כך הוא לד אחד שהוא דבוק בתילן כמיכלת שמו עוקץ והלד השני ה) לפניו כלפי הלוקע לותו יש בו שלשה דברים ושם לכל אחד ואחד השומד בתלגעיתו שמו פיעמה כדלתמרי' בתתרוג (סוכה דף ל"ד ע"ב) ניעלה פיעמתו ולאשו של דד נמי פעומת כדתנן (נדה דף מ"ז ע"ח) בן מזאי אומר כשהשחיר פעומה ושמו בלשון תוספה ב) שמוד שדבים הרבה מעבה המוספה אם מן המעבה כדלתמרי' בבבא [בתרא] (דף ס"ז ע"ח ע"ש) לענין מילוסה של תלר ולא עוד אלא שבניו מסרק של (נעתיר) [לגלוד] (כלים פ"ב מ"ח) : מ"ד קדוסה . פי' כדלתמרי' שהם (מירובין דף נ"ח ע"ח) שמעתי שמקדרין בהרים כלומר שיש גיחיות בין ההרים וכן נמי זו הקליפה היא שלמעה אלא מחוחבת ואם הוא מומר פי' קדודה כדלתמרי' (מי' חולין דף ס"ד ע"ח) ראשו ח' קדמי נמי כמו קדודה ותחוכה כדנרסי' (שבת דף קע"ז ע"ח) (ועי' ערוך ערך קד ח') הגיליונים וספרי מיגין אין מגילין אותן מן הסליקה ל' יוסי אומר אף בחול קודד הזכרות שבהן והנקבה מעבדן : מ"ה מיזק . פי' המתחך לבשל אמ"פ אלא מיזק כל מי שהתחיל לחתוך בגל לו קפלוע אמ"פ אלא תחכו לבדים תבור כלומר אשר בעומתה בזה והיה חלי האחד עמא [לא בעמא חלי הבני] שהוא מדובק ולא חתוך לבנים ומנין שכן הוא כדלתמרי' (יומא דף ל"ח ע"ב) בהביאו לו את השמיד קלו ומיזק אחר מכאן לחדנו שפי' מיזוק כשיתחוך לבנים דבר שהוא חבוק בו מקלת וכן אחרנו בתוספה (תוספתא עוקצין פ"ב) המתחך לבשל כיון שקרלו אינו חיבור וידענו שאחר הקירוק מיזוק : והפירוק . פי' כשיפרק ויפרש זה מזה כדלתמר לענין פירוק בשמה (שבת דף קל"ו ע"ח) ולענין חולב ביו"ע (שם דף ל"ה ע"ח) : האגוזין שהמרן . פי' (שמות ח' י') ויצברו אותם חמרים : והבצלים שעמרן . פי' שקבלם כשמיל גוכה : לפרק . פי' האגוזין יש להם קליפה אחרת בתילן על גבי זו שאם רוחין וכשמעמידין אותם המרים חמרים מקלפין ומפרקין מהם אותה קליפה החיצונה ומנין שפירוק פי' כשיפרק ויפרש דבר מהבירו המדובק בו כדתניא (תוספתא עוקצין פ"ב) מלפפון שמתבו ונתנו מל גבי שלחן חיבור עד שיתחיל לפרק התחיל לפרק חתיכה וכל העולה עמה אינה חיבור ואשאר חיבור : ולפקל . פי' כשיקליפו קליפות הבצלים כשרימה כדלתמר (מעשרות פ"ח מ"ו) הבצלים משיפקל ואם אינו מפקל משיעמיד עריסה ופי' עריסה כמו שבניו כן והבצלים שעמרן לפקל ולקלף דבר אחד הוא : מ"ו בילה מגולגלת . פי' חלו שלוק . . . בעיית ומנין שכן הוא תלה שאומר בסוף ההלכה ובלוקה (דאינה) מכלל דתגולגלת אינה שלוקה : עד חיצוה . פי' כשלוה אלא בילה בשמינו (מכשירין פ"ה משנה י"ח) האשה שובבה בלאשה ומביא קיסם ומגיס אותה כשמינו בתבה דקידלא שידיה שהורות ומניסה בקדירה ופי' בעיית שהרן אל קידר ובלשון חכמים בתבה דקידלא כדלתמר (גיטין דף מ"ה ע"ח) בתעשה דבר מילה : הכמון שפרדן . פי' בעיית הכרומלן כאותה שבניו (שם) הפרד והלמוקין ובלשון רבנן פרידה : מ"ח שיש בהן ריח . פי' מוגלה בלשון חכמים אינה דלתמרי ריח וכך תמצא בלים שיש בהן ריח שהוא כמוגלה של ריאה ומוגלה וריח וריח הן כתות לוק כדכתיב (מ"ח כ"ח י"ד) ויורד ריחו אל זקנו ואומר (איוב י' ו') אם יש מעם בריר חלמות ואומר (ויקרא ט"ו ג') לר בשרו : חלל ממעם בו . אינה דלתמרי ממעד פי' הלל פריג בעיית שתמצא בלים שעולה קליפה הנינה לתעלה ובאוכו חלל ומנין שכן הוא שנאמר (הגלים ק"מ כ"ב) ולבי חלל ואומר בעיית כואב לבי : ממעד . פי' כדכתיב (יחזקאל כ"ג ג') שמה מוכו שדיהן ואומר (ויקרא כ"ג כ"ד) תמוך וכתות : פת האיספגיות . פי' פת שנעשה מן בצק שהתחילה כל לוכבה ודומה לספוג שמה בעיית בשאם ספוג וכל הרקיעים בלשון פרסי וכמו שהספוג הזה יש בו נקבים נקבים הבלים כך זה שאמרנו באותה שבניו לענין חלה (חלה פ"ח מ"ד) הסיפגניס והדובבנים ופי' בשאילות ספגיות זה הוא נפרומא דמן נסס חב . . :

פרק ג מ"ב ופעריות . פי' כדנרסי' (שבת דף ל' ע"ב) לענין לבנו אותו תלמיד נפק ואמרי ליה נבאלה דקורא ועוד אמרי ליה בחמין ופעריות ושמה פומר : הרגילה . פי' בבר פירשנו הרגילה היא זבע של מלוגלגות וכך קורין אותן בעיית בזר רבנלה : וכן החלב . פי' הרשף בעיית כמין קוגים ואוכלים אותן שבחמות : מ"ד לובי זרדים ושל אדל . ח"ד עדל מלאתי בספרי לשונות בתפרש שם כל עשבים בלשון יוני ובלשון ארמי עדלא דמי לפוגלא והוי כמוגל ועלרין מיא ושעדין לגרבא גרב פי' גרבא עדלא הוא סומרא דקומת דהוא ומתפשין לסן : הלוף הטומה . פי' זה לוף דומה לקולקוס והוא במינו עליו לחבים ואם הוא טומה עליו לחבים יותר ויותר כדנרסי' לענין הדם טומה (סוכה דף ל"ב ע"ב) : של פקיות . פי' בדכתיב (מ"ב ד' ל"מ) וימלא נפן שדה ויקלם ממנו פקעת שדה : מ"ה הקושבע . פי' כשכתא בלשון רבנן : והמתם . פי' בשאילות קנמון דאלליו [ויש מפרשים שנבילא שהוא] אמלתא כדנרסי' בכילד (ברכות דף ל"ו ע"ב) אמר רב נחמן שלי לימלתא דאמיא מני הבדאי : ולאשי בשמים . פי' בשאילות גוזניאה . ואלות הריש . פי' מוריקא דבינו ובעיית קורבים : מ"ו פרילי זיתים . פי' בתוספה (תוספתא עוקצין פ ג) ואלו הן פרילי זיתים ועבנים הוצלא מתחת הקולא ומתחת הגפה ומן הזגים שלי בעהרות ובמקלים ובגת' דהמקבל (ב"מ דף ק"ה ע"ח) גרסי' מאי פרילי זיתים וכו' : מ"ז הקור [כפוריות] . פי' קוקוקא בלשון רבנן ובעיית נומאר : כפוריות . כופרא בלשון רבנן מלא בעיית פי' אילונים אילן שאינו כושה פירות ופי' מותרין הדקל בארץ ישראל ולאשו הוא לך ואוכלין שבתוכו ואותו שאוכלין שבתוכו שכך קטוחקאולא בלשון ישראל ולאשו גומאר ובלשון קודש קור : מ"ח יחור של תאינה . שורש העולה מגזע מן התאינה שמו יחור : שבפת . פי' (איכה ג' י"ח) דרכי שורר ויפשחני ותרגום (ש"ח כ"ו ל"ג) ויסף שמואל ופשח : ומשורה . פי' מעורב : מ"י כזורת . פי' כדנרסי' בשבת (דף ע"ד ע"ב) אמר אביי מאן דבבד תלתא חייב מבוש י"ג חעלות : פרוסמול . פי' כדנרסי' בגיטין (דף ל"ו ע"ח) התקין הלל פרוזבול מפני תקון העולם : והרודה . פי' שיסה את הדבש כדכתיב (שופטים י"ד ט') וירדהו אל כפיו ואומר (שם) רדה הדבש ומתרגם ונסמיה לכך קורין לספר הנכתב אל ספר אחר שוסתה ואומר (שבת דף ל"ה ע"ח) מאי פעמתא דל' אליעזר דכתיב ויעבל אותו ביעמת הדבש מה יער התולש מתנו בשבת חייב אף דבש הרודה חייב : מ"א מעיהרסר . פי' ח"ד מעיהרסר מעיבות בשבת : מעיהרסר . פי' כשהן מנקבים לרחות הדבש מן הבוחרת מוכנין בסכין ומוליאין חלות חלות ושמנו מתחת ריח עם [הדבורים] ופי' [אחר] מעיהרסר מעיהבב מתבבה לרחות הדבש : מעיהרסר . ריסוק באותה שבניו (הרומות פ"י מ"ח) תפוח עריסקי

סליק מסכת עוקצין וסליקא לה סדר טהרות

ה) פי' עמוך ערך מפרק . ב) תוספתא דעוקצין ספ"ח .

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org